

ספר הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים תשס"ט

**” קיימת מוזיקה באנחת השיחים, בזרימת
הנחלים, בכל הדברים; אילו אנשים יכלו
להקשיב”**

(לורד ג'ורג' ביירוף)

דבר העורכות

"אם אנשים היו חושבים פחות על חילוקי הדעות ביניהם ויותר על נקודות ההסכמה ביניהם, העולם היה מתאפיין בהרבה יותר נדיבות והרבה פחות כעס".
(מקור לא ידוע)

הליך הגישור הינו חלק מדרך חיים חדשה שנחשפנו אליה במסגרת פעילותנו בקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים. לא עוד 'מנצחים ומפסידים', אלא מצב בו הכל נשכרים ("win-win situation"). כיום איננו מצויים עוד על ספה של "המהפכה הגישורית", אלא אנו נתונים במציאות חיה ונושמת, בה הגישור תופס חלק נכבד בחיים החברתיים ובתחומים שונים בעולם המשפט. בין היתר ניכרת תופעה זו בבתי הדין לעבודה ובבתי המשפט לתביעות קטנות, כאשר שופטים מפנים את הצדדים לגישור. נחשפנו גם לתפיסה של הצדק המאחה, המציעה שילוב של עקרונות גישוריים בהליך הפלילי בשאיפה לאפשר לנפגע העבירה להמשיך בחייו תוך ניסיון להעצימו חרף החוויה הקשה עימה נאלץ להתמודד. ראינו גם כי תפיסה זו רואה ערך מוסף לצורך איחוי הפגיעות בשילובו מחדש של מבצע העבירה במעגל החברתי.

בתחילת השנה, כסטודנטים למשפטים, התקשינו להפנים את הוויית הגישור ולשנות את התפישה שלפיה השופט הינו עמוד התווך בעולם יישוב הסכסוכים ואין בלתו, אולם במהלך השנה התוודענו לאספקטים השונים של עולם הגישור באמצעות הפעילויות השונות בקליניקה: ימי הכשרה מרוכזים בהם הכרנו את הליך הגישור, שיעורים עיוניים, הרצאות של מרצים ואורחים מן החוץ, פעילות צוותית, צפייה בגישורים ואף גישורים בפועל. הכרנו מודלים שונים להליך הגישור, צפינו בגישורים שונים בבית הדין לעבודה, במרכז גישור בקמפוס מייסודה של התוכנית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן, ב"קו לעובד", ב"מרכז גבים לגישור" ואף בגישורים בהם גישרו חברינו לקליניקה.

במסגרת הפעילות הצוותית ניסינו להנחיל נורמות וערכים גישוריים במסגרות שונות:
צוות חינוך פיתח והנחה שיעורים על טהרת עולם הגישור והנחיל ערכים גישוריים לתלמידים.
צוות קמפוס פעל להגברת המודעות להליך הגישור ולתפישת העולם הגישורית ברחבי הקמפוס.
צוות "קו לעובד" ליווה תהליכי הטמעה של הגישור בארגון "קו לעובד", תיאם תיקים לגישור ואף גישר בסכסוכים בין מהגרי עבודה לבין מעסיקיהם ובני משפחותיהם.

צוותים אחרים עסקו בפעילות לחקר הגישור ולקידומו:
צוות תורת המשפט הטיפולית בחן את התאמתם של הליכים פליליים לתפיסה של תורת המשפט הטיפולית, המבקשת לקדם את השפעתו המיטיבה והמרפאת של המשפט על נמעניו.

צוות בית הדין לעבודה בחן את הליכי הגישור המתקיימים בבית הדין האזורי לעבודה בת"א ואת התאמתם למודל גישורי שיהא מתאים למציאות הייחודית בבית הדין.

צוות ההערכה של התוכנית **'דע את האחר'** ליווה את התוכנית של "מעגלי דעת- דע את האחר", המציעה לפתח מבט יהודי נרחב על הסכסוך הישראלי פלסטיני ומפגישה בין מחנכים מן הציונות הדתית הלאומית לבין מחנכים פלסטיניים.

במסגרת **חקר תפקידו של עורך הדין בגישור** נבחן מקומם האמביוולנטי של עורכי הדין בהליך הגישור כדמות שיכולה הן לקדם את ההליך והן להזיק לו.

חקר פרויקט הידברות בחן את הדינאמיקה של השיח ושל מודל ההנחיה בתוכנית ההידברות המפגישה סטודנטים דתיים וחילוניים באוניברסיטת בר אילן, ואת האפיון שלהם בהתייחס ליסודות של מו"מ אינטגרטיבי ושל גישור.

בספר הקליניקה אנו מבקשים להביא בפניכם את עיקרי הפעילות של חברי הקליניקה בשנת תשס"ט, כפי שנכתבו על-ידי הסטודנטים, חברי הקליניקה. הפעילויות מתוארות בתמציתיות מבלי לרדת לפרטים, ונועדו להציג את עמל החברים ולסייע לחברי הקליניקה בשנים הבאות. בחלקו הראשון של הספר נציג את פעילות הצוותים השונים. בחלק השני נציג סיפורים מהשטח: חוויות מצפייה בגישורים ורשמים של סטודנטים מגשרים.

ההכרה והעצמה הן שני ה"מנועים" העיקריים של הליך הגישור הטרנספורמטיבי, כפי שלמדנו השנה. לפי הגישור הטרנספורמטיבי, יישוב הסכסוך וטרנספורמציה של היחסים יתרחשו לאחר שהצדדים לסכסוך יועצמו. בשל כך הליך הגישור שם דגש על מתן במה לצדדים להביע את צרכיהם. הליך הגישור, לפי תפיסה זו, מבקש לפתח את הצדדים, להוציא אותם חזקים יותר כך שהם מכירים את נקודות החוזק והחולשה שלהם, והם מזהים את הצרכים החשובים להם באמת. ממקום של עוצמה יוכלו הצדדים להרחיב את הפרספקטיבה שלהם ולהכיר באחר ובצרכיו. על כן בחרנו להתמקד בנושא זה לאורך ספר הקליניקה לשנה זו. בעת תיאור הפעילות הושם דגש על תהליכים של העצמה והכרה הן של נמעני הפעילות והן שלנו, חברי הקליניקה, כפי שיציגו החברים בפעילויות השונות.

אנו סמוכים ובטוחים כי ניקח עימנו את אבני הדרך הגישוריות כצידה לחיים - הן לעשייה הפרטית והן לזו המקצועית, ומודים למי שליוו אותנו לאורך שנה זו.

תודה מיוחדת לעו"ד הדס לבני - מנהלת הקליניקה, לד"ר מיכל אלברשטין - המנחה האקדמית ולעו"ד אורה בר-גיל, שחשפו אותנו כל אחת בדרכה שלה לתרבות הגישור.

אנו מאחלים המשך שנות עשייה פוריות לחברים העתידיים בקליניקה לגישור.

צוות ספר הקליניקה-

רחלי וייס אהרון, ליאת בכר, הגר פינס וציפי וייס

דברי פתיחה / ד"ר מיכל אלברשטין

השנה שחלפה היא מיוחדת בהתפתחות הקליניקה לגישור. ניתן לומר שאחרי חבלי לידה ארוכים ותקופה חלוצית הגענו סוף סוף להתמסדות ממשית. לראשונה הועסקה בקליניקה מנהלת מקצועית שהינה מגשרת ועורכת דין, אשר פיקחה על הפעילויות באופן צמוד ואף הנחתה את הסטודנטים. הדס לבני, אשר נכנסה לתפקידה השנה, ואשר הצטרפה לצוות עורכי הדין המיומן של מערך הקליניקות כולו בפקולטה למשפטים, אפשרה לראשונה חינוך קליני בגישור המתבצע מתוך האוניברסיטה הכולל מעקב ופיתוח מוסדרים. כל שנעשה עד עתה אף הוא מבורך, והפעילות המסועפת כפי שפורטה כבר בספרי שנה קודמים היא חשובה לאין ערוך ומהווה מסד לפעילות הקליניקה בשנה זו. יחד עם זאת, יש חשיבות גבוהה לשינוי הארגוני אשר הוביל למינוי מנהלת לקליניקה, אשר מלווה על ידי הפקולטה ויושבת בה, וכל כולה מוקדשת לטיפול בסטודנטים. כניסתה של הדס לתפקיד החדש, אשר לוותה בפיתוח תכניות פעילויות חדשות ובעיבוי ההכשרה לסטודנטים, היא תרומה חיונית לצמיחת הקליניקה ויש להוסיף ולגבות אותה באמצעות משאבים נוספים.

בשנה השביעית של פעילות הקליניקה היו מספר התפתחויות חדשות אשר אפיינו תקופה זו והעניקו לה את ייחודה. פרויקט הגישורים ב"קו לעובד" בין מהגרי עבודה ומעסיקיהם צבר תאוצה והתמסד גם באמצעות שיתוף והכשרה של קבוצת מגשרים מתנדבים מן התכנית לקידום הגישור בקרב אנשים עם מוגבלות, המלווים את חברי הקליניקה; תכנית המחקר של תכנית "דע את האחר" החלה לקרום עור וגידים; מחקר תורת משפט טיפולית בבתי המשפט התפתח והתמקד בשנה זו בבתי משפט פליליים; הכשרה בנושא תיאום תיקים בשיתוף מרכז גבים לגישור הוצעה לחלק מהסטודנטים; הוצא העיתון "גישורון". בנוסף פרויקטים מחקריים הקשורים בועדת המשמעת באוניברסיטה, בתכנית הידברות של דקאן הסטודנטים ובתפקיד עורך הדין בגישור בוצעו על ידי סטודנטים בודדים.

מטרת הפעילות בקליניקה היא להעמיק את המודעות לגישור וההכרות עמו במעגלים החברתיים הסובבים אותנו, החל בקהילת הפקולטה והקמפוס וכלה באוכלוסיות מרוחקות יותר כמו בתי ספר יסודיים ובתי נוער. חלק מפעילות הקליניקה הוא הקניית מיומנויות משא ומתן וגישור תוך ניסיון לשיפור תקשורת בינאישית במוסדות שונים. חלק אחר הוא מחקר והערכה של פעילויות גישור המתבצעות בפועל במרכזי גישור ובמוסדות שונים וכן הערכה של היבטים גישוריים המתקיימים בתהליך השפיטה.

צפייה והשתתפות בגישורים

כל אחד ואחת מהסטודנטים צפה בשישה גישורים לפחות: חלקם בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, חלקם במרכז גישור בקמפוס מייסודה של התכנית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן, הפועל באוניברסיטה, וחלקם ממקורות נוספים: גישורים שנערכו ב"קו לעובד", גישורים שהתקיימו במרכזי גישור אחרים וגישורים נוספים שנערכו על ידי מנהלת הקליניקה, ואשר חלקם הופנו אלינו מהקליניקה לסיוע משפטי אזרחי ומהקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות בפקולטה למשפטים. הסטודנטים תיאמו תיקים לגישור, תיעדו את הגישורים וחלקם אף השתתפו באופן פעיל בגישורים. לימוד תחום הגישור ברמה התיאורטית בלבד לא יהיה שלם ללא החשיפה לניהול הליכי גישור בפרקטיקה. צפייה בגישורים מלמדת את הסטודנטים על האופן

שבו מתנהלים גישורים; על עבודת המגשר; על קשיים בניהול מו"מ ותקשורת; על דילמות בניהול הגישור; על הדמיון והשוני שבין התיאוריה והפרקטיקה ועל הזיקה שבין משפט לבין גישור. זוהי גם תרומה חשובה להערכת התפשטות הגישור בארץ.

גישור בין מהגרי עבודה ומעסיקהם ב"קו לעובד"

הפעילות במסגרת זו אשר החלה בשנה שעברה צברה תאוצה והשתכללה בשנה זו, והיא אחת מאבני הדרך החשובות של הקליניקה לאחרונה. "קו לעובד" הוא ארגון התנדבותי העוסק בהגשת סיוע משפטי למהגרי עבודה. הנחתנו היא כי למקום מגיעות שתי אוכלוסיות מוחלשות – מהגרי עבודה ואנשים עם מוגבלויות ובני משפחותיהם – אשר יש ביניהם יחסים מתמשכים, ואשר הדרך הטובה ביותר לטפל במשברים המתעוררים ביניהם היא גישורית. לאור הצורך הרב בניהול גישורים במקום והצלחתם של אלה שנהלו, יזמה עו"ד הדס לבני מנהלת הקליניקה הכשרה מיוחדת, שאותה אף הכינה וניהלה בשילוב עם הסטודנטים. ההכשרה ניתנה באוניברסיטה במסגרת יום מרוכז למגשרים מן התכנית לקידום הגישור בקרב אנשים עם מוגבלות מיסודם של גוינט ישראל, ארגון "בזכות", המוסד לביטוח לאומי והמרכז הארצי לגישור וליישוב סכסוכים במשרד המשפטים. מגשרים אלה מתמחים בגישור בתחום של מוגבלויות, ומטרת ההכשרה הייתה להכיר להם את הרגישויות המיוחדות הנדרשות לגישורים ב"קו לעובד". ההכרה בחשיבות השמירה על זכויותיהם של מהגרי העבודה גם במסגרת תהליך של גישור היא הכרחית על מנת למנוע גישורים שיפגעו בצדדים חלשים. בניית יחידת הכשרה המעלה דילמות הקשורות ביחסי עבודה ב"קו לעובד" ומדגישה את העמידה על זכויות המגן כחלק מפעילות הגישור היא בגדר תרומה משמעותית לקידום הגישור בארץ ולמניעת קשיים אפשריים אשר עשויים לעלות כתוצאה מיישומו. כמעט כל הגישורים אשר התבצעו במסגרת זו הסתיימו בהצלחה ובשיקום מערכת היחסים בין הצדדים המעורבים.

גישור במערכת החינוך

גם השנה תחום הפעילות הרחב והוותיק ביותר של הקליניקה לגישור הוא גישור במערכת החינוך, וזו השנה השביעית שאנו נוטלים חלק במאמץ להחדיר את הליך הגישור ואת השפה והערכים הגישוריים לבית הספר. כחלק מפרויקט זה פעלנו השנה בבתי ספר באור יהודה ובקרית אונו. הפעילויות נועדו להכיר למורים, לתלמידים ולהוריהם את תהליך הגישור, את עקרונות הגישור, להכשיר תלמידים ולעיתים גם מורים לביצוע הליכי גישור בתוך בית הספר, לשפר את מיומנויות המשא ומתן והתקשורת של הצדדים, לסייע בהקמת "מרכז גישור" בתוך בית הספר וללוות את בית הספר, המגשרים ומרכז הגישור בתוך בית הספר במהלך השנה. גם בשנה זו ערכו הסטודנטים את פעילויותיהם בספר מיוחד הממוקד בפעילות החינוכית, ובו פירטו הפעילות ומערכים שאותם יצרו תוך שיתוף בניסיון שצברו ובעצות מעשיות. זהו "ספר החינוך" השני שיוצא במסגרת הקליניקה, והוא ישמש דורות חדשים של סטודנטים וממצב את הקליניקה כמרכז הדרכה בגישור בבתי ספר. בשנה הקרובה תעבור פעילות הגישור בחינוך של הקליניקה לבתי ספר חדשים, מאתגרים במיוחד מבחינת הפעילות הגישורית. האחד הוא בית ספר רוגוזין-ביאליק בדרום תל אביב אשר רוב התלמידים בו הם ילדיהם

של מהגרי עבודה, עולים חדשים ואוכלוסיות מוחלשות. השני הוא בית ספר ויצמן ביפו, אשר מחצית מתלמידיו יהודים ומחציתם ערבים.

פעילות מרצים-סטודנטים

התקיימו השנה מספר "במות צהריים" במסגרתן נפגשו מרצים וסטודנטים. המפגש האישי עם מרצים, כולל הדיקן, אשר התמקד בנרטיב אישי ובינאישי יותר מאשר השיח האקדמי הרגיל, תרם לחיזוק אפיקי התקשורת בין קהילות הפקולטה, והוא חלק מהניסיון של הקליניקה לפתח תרבות גישורית קודם כל במגרש הביתי.

הגברת מודעות לגישור בקמפוס והפקת עיתון

גם השנה השתתפו הסטודנטים שבקליניקה בפעילויות להגברת המודעות של הסטודנטים ושל הסגל באוניברסיטה לנושא הגישור. הפעילות כללה חלוקת פליירים, הקמת דוכנים, חלוקת שאלונים ורישום סכסוכים המטרידים את אוכלוסיית הקמפוס, הדורשים גישור. נעשה ניסיון להציע גישור בסכסוכים בקמפוס, שאותו באמצעות פעילות ההסברה. הופעלה תכנית לאירוח בשבת של סטודנטים זרים, המגיעים ללמוד בפקולטה בחודשי הקיץ, בבתיהם של תלמידי הפקולטה. פעילות ראשונית בתחום סקירת עמדות בנושא "קמפוס ירוק" בשיתוף עם הקליניקה הסביבתית גם היא נערכה באופן גישורי, ועיתון מקוון המתאר את פעילות הקליניקה בשנה זו נכתב, נערך והופק על ידי הסטודנטים.

גישורים בבית הדין לעבודה

זו השנה הרביעית שבה אנו מקיימים מחקר בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, אשר מטרתו להעריך את פעילות הגישור המתבצעת בבית הדין ולמקם אותה ביחס לעיסוק התיאורטי בגישור. במסגרת זו סטודנטים מהקליניקה צפו בגישורים שהתנהלו ע"י מגשרי פנים בבית הדין לעבודה. ממצאי השנה שעברה הובילו אותנו לגיבוש דרך הערכה אחרת, שתבקש למפות את התערבות הגישור בבית הדין בהתאם לקשת אשר בקצה האחד שלה מתנהלת פעילות גישור מעריכה על בסיס צר ובקצה האחר פעילות מאפשרת על בסיס ניתוח רחב של הבעיה.

מצאנו, כי פעילות הגישור בבית הדין נוטה לכיוון המעריך: בין היתר מצאנו, כי לרוב בוחרים המגשרים בבית הדין שלא לעסוק בפן הרגשי של הסכסוך, ואין הם עוסקים בהגדרת הסכסוך מחדש. בהתאמה לכך נמצא, כי בכמחצית מן הגישורים שנבחנו לא שיקפו המגשרים את דברי הצדדים. ברוב הגישורים שנבדקו הציעו המגשרים פתרונות. יחד עם זאת, המגשרים לא הכתיבו פתרונות לצדדים, ואפשרו להם לשקול את הפתרונות שהוצעו, להתנגד להם כפי רצונם ולקבל החלטה בעצמם. מצאנו עוד, כי כמעט תמיד השתתפו עורכי דין בגישור, וכי במקרים רבים נוכחותם לא קידמה את ההליך.

המחקר יוגש לשופטת הראשית בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, כבוד השופטת עליה פוגל.

תהליכי שפיטה בהליכים פליליים בבתי המשפט המחוזי והשלום בתל אביב

זו השנה השניה שבה הפעלנו מחקר ראשוני נסיוני הבוחן התנהלות שופטים. פעילות זה נעשתה במסגרת אפיק "תורת משפט טיפולית" של הקליניקה. תורת המשפט הטיפולית (Therapeutic Jurisprudence) היא תחום אלטרנטיבי חדש שהתפתח בארצות הברית בשנות התשעים, אשר במרכזו הגברת המודעות להשלכות הטיפוליות של המשפט והניסיון לחזק השפעות טיפוליות חיוביות. במקביל לתחום זה ובתיאום עמו התפתחה בארצות הברית מערכת של בתי משפט "פותרי בעיות" - problem solving courts, אשר מטפלים בתחומים שונים, בעיקר במשפט הפלילי, תוך ניסיון לפתח תכנית לטווח ארוך וגיבוש החלטה באמצעות צוותים משולבים של שופטים ואנשי מקצוע (פסיכיאטרים, עובדים סוציאליים ואחרים). צוות הסטודנטים בקבוצה זו שיפר וניסח מחדש את כלי העבודה המחקרי אשר גובש על ידי הסטודנטים בשנה שעברה והציע מדד המעריך "רגישות טיפולית" בפעילותם של שופטים בבית המשפט. בחרנו בשנה זו בהתמקדות בדיונים המתרחשים במסגרת הליכים פליליים, אשר בהם הפוטנציאל הטיפולי חזק יותר. החיפוש של הסטודנטים אחר אמפתיה, הקשבה אקטיבית, כבוד ועוד ערכים, אשר נעשה תוך ניהול תצפיות בבית המשפט, העלה כי יש חסרים רבים במימד הטיפולי בהתנהלותם של שופטים. למעשה, במרבית המקרים הדיון נערך כמעט מבלי להבחין בנאשם, כאשר עורכי הדין והשופט מחליפים דברים ביניהם תוך שימוש במינוחים משפטיים. ממצאי מחקר זה יועברו לדו"ח אשר בכוונתנו להגיש למערכת בתי המשפט ולנציבות תלונות הציבור על שופטים יחד עם המלצות בנוגע לשיפור מודעותם של שופטים לחסר זה. שינוי בכללי האתיקה החלים על שופטים ורפורמה מוסדית שבמסגרתה יוקמו בתי משפט פותרים בעיות גם הם נגזרות אפשריות של מחקר זה.

תוכנית "דע את האחר" למפגשים בין מורים פלשתינים ומורים יהודים דתיים

בשנה זו החל לפעול תחת הקליניקה פרויקט חדש בניהולו של מר יוחנן צורף, אשר עיקרו הרחבת הידע והפגת הסטריאוטיפים על האחר במסגרת תכנית השתלמות למורים דתיים ולמורים פלשתינים אשר מועברת במקביל משני צידי הקו הירוק. לאחר שבמשך שנה לומדים המורים הדתיים על תרבות האסלאם ועל הסכסוך, תוך מפגש עם אישים פלשתינים, נערך בסוף השנה סמינר מסכם במקום נייטרלי בו נעשה ניסיון לגבש דיאלוג והבנות משותפות. השנה התקיים סמינר זה בתל-חי, והשתתפו בו סטודנטים של הקליניקה אשר תיעדו את המתרחש וראיינו את המשתתפים בהתאם לעקרונות המחקר. בשנה הבאה תתמקד פעילות צוות זה בתיעוד מפגשי ההמשך והפרויקטים המשותפים של בוגרי הסמינרים המשותפים הקודמים. במסגרת פעילות זו הכנו יחידת הכשרה מיוחדת בגישור העוסקת בטכניקות לניסוח מחדש של הסכסוך הישראלי-פלשתיני.

פעילויות רבות נוספות התקיימו במסגרת הקליניקה וביניהן סדנת תיאום תיקים לגישור אשר ניתנה בשיתוף מרכז גבים לגישור לסטודנטים בצוות קמפוס ובצוות "קו לעובד", מחקרים עצמאיים של סטודנטים במסגרת פעילות יחידנית, אירוע ציבורי בנושא "צדק של תהליכי מעבר" Transitional Justice בהשתתפות פרופ' רותי טייטל ועוד פרויקטים נוספים.

אני מודה לכל הסטודנטים אשר השתתפו בפעילויות ותרמו מכוחם ומרצם. התרשמתי מאוד מהתהליך אשר עברו הסטודנטים במהלך השנה ברוח הגישור ומהאופן שבו הפנימו רבים מהעקרונות הגישוריים אשר אני בטוחה שימשיכו איתם הלאה. כמו תמיד, הקשר עם הסטודנטים בשנה זו והפעילות במשותף חרגו אל מעבר למפגש הרגיל בין מרצה וסטודנטים, ואני מקווה שנמשיך לראות אותם בעתיד תורמים לפעילות הקליניקה.

תודות מיוחדות מגיעות בשנה זו לעו"ד אורה בר-גיל, אשר המשיכה בפעילותה בתחום החינוך ואשר בשנה הבאה לא תוסיף לעבוד עם הקליניקה באופן פורמלי. אורה היא ממקימות הקליניקה ותמיד תישאר יועצת בכירה ואם רעיונית של המתרחש במסגרתה. תרומתה לעיצוב ולהתפתחות הקליניקה היא ללא שיעור, ובשנים שחלפו פעלה היא ללא גבולות, וברוב הזמן ללא תמורה הולמת, לקידום הפעילות הגישורית המעשית של הקליניקה. אנחנו מקווים להמשיך לעבוד עם אורה במסגרת הפעילות השוטפת של הקליניקה לגישור, ומאחלים לה הצלחה רבה בהמשך תרומתה להתפתחות תהליכים גישוריים בארץ. אני באופן אישי רוצה להודות לה עמוקות על התמיכה בקליניקה ועל הפיתוח שלה. למדתי ממנה על נדיבות והקשבה ואימצתי בעקבותיה את העיקרון הבסיסי של פתיחות לכל יוזמה ובקשה של סטודנטים או מוסדות, מתוך הנחה כי בצד החישובים הכלכליים והענייני בסדר ובתכנון, המרחב היצירתי והרצון לפתח ולהעצים יוזמות הם חשובים יותר גם כגישה עקרונית בתחום הגישור.

ד"ר פנינה בכר המשיכה לתרום לפעילות הקליניקה מנסיונה המקצועי בתחום המחקר. עו"ד קרני פרלמן ייעצה לסטודנטים מתחום תורת המשפט הטיפולי ברוח התנדבות ובמקצועיות רבה. התכנית הבינתחומית למשפט, רציונאליות, אתיקה, וצדק חברתי ע"ש פלורנס אונגר ושמואל גולדנשטיין אפשרה לממן חלק מהפרויקטים הנעשים בקליניקה ועל כך תודה. שמחנו לשתף פעולה עם הקליניקה למדיניות סביבתית בנושא קמפוס ירוק ואנחנו מקווים להמשיך ולשתף פעולה גם עם קליניקות נוספות בפרויקטים משותפים.

לסיום, אני רוצה להודות שוב לעו"ד הדס לבני אשר עזרה לקדם אותנו באופן משמעותי במעלות הגישור ובפעילות הקלינית והקהילתית. אישיותה וכישוריה הם מתנה חשובה לקליניקה ואני מקווה שתמשיך לתרום לנו ולהרחיב ולהעמיק את פעילותנו תוך הפיכתה למקצועית עוד יותר. תקוותנו היא להמשיך ולהרחיב את הפעילות המחקרית והציבורית בשנה הבאה כך שנוכל להציע כלים נוספים לקובעי מדיניות ולסוכני המשפט, כך שיקדמו את אופיו המרפא והמיטיב.

ד"ר מיכל אלברשטין

דברי פתיחה/ עו"ד הדס לבני

"אנחנו מלמדים הכי טוב את מה
שאנחנו הכי צריכים ללמוד בעצמנו"
ריצ'ארד באך

שנת הלימודים תשס"ט היתה שנתי הראשונה כמנהלת הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים. שמחתי להצטרף אל הקליניקה שהקימה והובילה דר' מיכל אלברשטין בסיועה של עו"ד אורה בר-גיל – קליניקה מקצועית, שוקקת פעילות מגוונת – וליטול חלק בעשייה לקידומה ולפיתוחה.

את פעילויותיה של הקליניקה לקידום הגישור תיארה בהרחבה דר' אלברשטין: הפעילות לפיתוח ולהנחיה של תהליכי שינוי ברוח הגישור בבתי ספר, הפעילות לקידום המודעות לגישור בקמפוס, הפעילות לקידומו של שינוי בהליך המשמעותי באוניברסיטת בר-אילן ופעילות הגישור בין מהגרי עבודה לבין מעסיקיהם במסגרת "קו לעובד" נועדו כולן להעמיק את ההיכרות עם הגישור, לסייע בהקניה ובהטמעה של מיומנויות גישור ולהגביר את השימוש בגישור ליישוב סכסוכים בקרב קהילות הסובבות אותנו. הפעילות המחקרית של הקליניקה השנה, שכללה מחקר להערכת שירותי הגישור בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, מחקר לקידום תורת המשפט הטיפולית, תכנית הערכה שליוותה את תכנית הדיאלוג "מעגלי דעת – דע את האחר", מחקר להערכת תכנית "הידברות" של דקאן הסטודנטים ומחקר לבחינת תפקידו של עורך הדין בגישור, נועדה לתרום לשיפור איכותם של הליכי גישור ושל תהליכי דיאלוג ולהשיא את הפוטנציאל המיטיב של הליכים משפטיים. כל הפעילויות שנערכו השנה, כמו גם פעילות הצפייה בהליכי גישור, תרמו את המיטב עבור הקהילות המעורבות והגופים המוערכים, תוך קידום תהליך הלמידה של הסטודנטים.

תהליך הלמידה של הסטודנטים, חברי הקליניקה, הלך והתקדם לאורך השנה ככל שהעמיקה והתרחבה העשייה שלהם לקידום הגישור. לתהליך הזה, כפי שנגלה בפני בעבודתי עם הסטודנטים, אני מבקשת לייחד את דברי לסיכום השנה, ואני רוצה לפנות ישירות אליכם, חברי הקליניקה בוגרי שנת הפעילות תשס"ט: תהליך הלמידה בקליניקה נפתח עוד לפני תחילת שנת הלימודים בהכשרה חווייתית בת שלושה ימים. במשך השנה הוא מתפתח וכולל מפגשים של למידה עיונית, צפייה בגישורים, עבודה מעשית במסגרת צוותי הפעילות וכן עבודה אקדמית של כתיבה וניתוח. באמצעות כל אלה, ואולי ברובד שהוא מעל לכל, מציעה הקליניקה לגישור, בעיני, סוג של מסע, המזמן אתגרים וגם הזדמנויות לצמיחה לכל מי שהולך בו – סטודנטים ומנחים גם יחד. הוא מספק חשיפה לראיית עולם שונה מזו הנוהגת תדיר בעולם המשפט, ומציע לכולנו אפשרות לבחון מחדש מושכלות יסוד, לחדד את הראייה ואת הרגישות, להציג שאלות, לתהות ולהעמיק את ההבנה ביחס לסכסוכים ולאפשרויות לפתרונם, ביחס לצדק ולפרגמטיזם, ביחס להפעלה של כוח ולדינאמיקה שלו, ביחס ל"טובת הלקוח", לפערים של פרשנות ולתקשורת בין בני אדם בכלל. עקרונותיו של הגישור מייצרים שיח אחר מזה המבוסס על זכויות; כל אחד מאיתנו חופשי לאמץ לו את השיח הזה, וחופשי גם לוותר עליו. כך, למשל, החשיפה להשהיית השיפוטיות הנדרשת בגישור וההיכרות עם המקום הניתן בהליך הגישור לרגשות עשויות

להשפיע על תפיסת העולם ועל יחסי האנוש בכל הרמות ובכל מערכות היחסים. מנגד הן יכולות, כמובן, גם לשמש אדם במסגרת עבודתו כעורך דין, כאשר יגיע לייצג צד לסכסוך בהליך של גישור, או שלא לשמשו כלל.

המסגרת הארגונית של המסע הזה – קליניקה בפקולטה למשפטים, שהשתתפות בה היא בגדר חובה בלימודי התואר הראשון, מסגרת המגדירה היקף של שעות פעילות ובסופה ציון – הציבה בפנינו אתגר מיוחד. בתחילת השנה, כשנפגשנו, התנהל בינינו בעיקר שיח של זכויות. ניסיתי לקדם התנהלות של כולנו ברוח הגישור – להקשיב, לזהות צרכים ולתת להם מענה, לאפשר גמישות, לעודד יצירתיות ורצון לצמוח. ניסינו למצוא את האיזון בין החשיבות שראינו כולנו בתוצאת הפעילות ובאיכותו של התוצר הסופי לבין החשיבות של ההליכה העצמאית שלכם בדרך אל התוצאה, באופן שיעצים אתכם ויאפשר לכם מימוש של פוטנציאל הצמיחה שהפעילות בקליניקה מזמנת. פגשתי את עצמי, לעתים, במקומות לא פשוטים של קושי לשחרר ושל קושי להתגמש; התמודדתי עם דילמות הכרוכות בהפעלת סמכות ובהצבת גבולות על רקע מגבלות הוולונטריות בקליניקה שהשתתפות בה נושאת ציון; קרה גם שזיהיתי בעצמי, במסגרת משא ומתן עם מי מכם, כשל קוגניטיבי, או שפגשתי את ה"אגו" שלי במקום לא לו. עשיתי כמיטב יכולתי כדי שהקליניקה תתנהל באופן שיאפשר למידה וצמיחה ויתמוך בכם בתהליכים של העמקת היכרותכם עם עולם הגישור ובתהליכי הבחירה שלכם, מה מתוך העולם הזה תאמצו לעצמכם ומה תותירו מאחור. הרגשתי, שבמפגש שקיימנו בסיום השנה היינו כולנו אחרים: קשובים יותר; מיומנים יותר בביטוי עצמי המושתת על צרכים; נכונים יותר לשתף פעולה; שיפוטיים פחות, גמישים ובעלי ראייה מורכבת יותר של רגשות.

ההיכרות שלי עם כל אחת ואחד מכם היתה עבורי תהליך של גדילה, חלק מתרגול מתמשך במסגרת עבודת חיים המבקשת לנהל מערכות יחסים ברוח הגישור. אני מודה לכם מקרב הלב על שאפשרתם לי את הלמידה הזו, ומקווה שאפשרתי גם לכם לגדול ולפרוח.

אני מזמינה אתכם להמשיך ולשמור על קשר עם הקליניקה גם בשנים הבאות, ליטול חלק בפעילויות הקליניקה, בהכשרה, בגישורים או בדרכים אחרות שתמצו, להתלבט יחד ולבחור איך ליהנות מכל מה שיש לגישור כתפיסת עולם וכדרך חיים להציע.

אני מבקשת להודות לדר' מיכל אלברשטין על מקצועיות ועל נדיבות שאין להן שעור; על שחלקה עמי את הידע המעמיק והנרחב שלה בכל הקשור לגישור ולחקר הגישור; על ששתפה אותי ברוחב לב במפעל הקליניקה שהקימה והובילה; על שמימשה ביחסה כלפי הלכה למעשה את רוח הגישור; על שהושיטה יד, עצה חכמה ומילה טובה, ואפשרה לי את כל הדרוש כדי שאוכל לצמוח ולהשתלב בעשייה של הקליניקה.

אני מבקשת להודות לכל מי שתרום לקליניקה ולכל השותפים לעשייה המקצועית: תודה לעו"ד אורה בר-גיל, לדר' פנינה בכר, לעו"ד קרני פרלמן, לדר' בני יעקב, למר יוחנן צורף, לגב' נגה עיני ולכל צוות התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר". תודות לכל מי שאפשר לנו לצפות בגישורים וללמוד מהם: תודה למרכז גישור בקמפוס מייסודה של התכנית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן - לגב' רבקה אלבק-סלומון, מנהלת המרכז, ולגב' רויטל חמי-זינימן, רכזת מסלול הגישור בפרויקט השטח בתכנית ליישוב סכסוכים; לבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב; ל"קו לעובד" – לגב' חנה זוהר, מנהלת "קו לעובד", ולגב' אן סוציו, רכזת המתנדבים; תודה למרכז גבים לגישור – למר עמרי גפן, למר רני דודאי ולגב' עדי ספיר. תודה לתכנית לקידום הגישור בקרב

אנשים עם מוגבלות מיסודם של ג'וינט ישראל, ארגון "בזכות", המוסד לביטוח לאומי והמרכז הארצי לגישור וליישוב סכסוכים במשרד המשפטים – תודה לעו"ד יעל עזרתי, רכזת ארצית של התכנית, לעו"ד נורית בכרך, מנהלת המרכז ליישוב סכסוכים בהסכמה מוזאיקה ותודה חמה לעשרת המגשרים המתנדבים של התכנית.

תודה מיוחדת לחברותי ולחברי, מנהלי הקליניקות המשפטיות בפקולטה למשפטים, ובייחוד לעו"ד יעל אדורם, מנהלת הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי, לעו"ד קארין אלהרר, מנהלת מערך הקליניקות ומנהלת הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות, לעו"ד מיה גפן, עו"ד הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות ולדרי' אתי רוזנבלום, מנהלת הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, על שקיבלו אותי בזרועות פתוחות ועל שנתנו אמון בקליניקה שלנו והפנו אלינו סכסוכים לגישור. תודה לעו"ד מרב גבעון, ראש מינהל הפקולטה, ולצוות הפקולטה: לגב' לימור בר שדה, לגב' נעמי סודאי, למר אבשלום שטיינמץ ולמר אורי גולדשמידט, המסייעים לנו יום יום בהפעלת הקליניקה.

תודה אחרונה שלוחה שוב אליכם, הסטודנטים חברי הקליניקה. חשוב לי להודות לכל אחת ולכל אחד מכם באופן אישי על עבודתו וגם על נתינה ותרומה שהרים מעבר לנדרש ממנו:

- תודה לליאת בכר על עבודתה בהכשרת ילדים מגשרים בבית הספר "אהוד מנור" באור יהודה ועל שהתנדבה ונטלה על עצמה את משימת עריכתם של ספר הקליניקה ושל ספר החינוך;
- תודה לעדי ברודר גרינברג על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" באור יהודה, על עבודתה כראש צוות החינוך, על שהתנדבה להנחות מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר ועל שהייתה הראשונה להציע עזרתה בפעילויות שונות, לרבות הצגת הקליניקה בפני הסטודנטים הנכנסים ובפני בתי הספר שהקליניקה עתידה לשתף עמם פעולה בשנה הבאה;
- תודה לדודי גולדשטיין על עבודתו להערכת התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר" ולקידומה, על התנדבותו לכתוב מסמכים הדרושים לקליניקה, על שהתנדב להשתתף בסדנה לתיאום תיקים לגישור ועל שהשקיע מאמצים בניסיון לתאם גישור;
- תודה להלל גלקופ על עבודתו להערכת התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר" ולקידומה ועל עבודתו לקידומו של שינוי בהליך המשמעתי הנוהג באוניברסיטת בר-אילן;
- תודה לדודי גרינפלד על עבודתו לקידום פעילות הגישור ב"קו לעובד" – על תיאום וליווי מסור של גישורים, על שותפות בפיתוח ובהנחיה של הכשרה ועל תפקודו כמגשר;
- תודה לנעמה הוד על עבודתה לחקר תורת המשפט הטיפולית ועל שהתנדבה להשתתף בהכשרת הסטודנטים לשנת תש"ע וכתבה עבורם סימולציה;
- תודה לציפי וייס על עבודתה לקידום הגישור בקמפוס ועל שהתנדבה ונטלה על עצמה את משימת עריכתם של ספר הקליניקה וספר החינוך;
- תודה לרחלי וייס אהרון על עבודתה להערכת שירותי הגישור בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, על שתיאמה צפייה בגישורים בבית הדין לכל חברי הקליניקה, על שהתנדבה להשתתף בסדנה לתיאום תיקים

- לגישור ועל עבודתה בהתנדבות בתיאום התיקים וכן על שהתנדבה ונטלה על עצמה את משימת עריכתם של ספר הקליניקה וספר החינוך ;
- תודה ליאנה יבניצקי על עבודתה לחקר תפקידו של עורך הדין בגישור ועל שהתנדבה להשתתף בסדנה לתיאום תיקים לגישור ;
 - תודה ליעקובית ישפה על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" באור יהודה, על שהתנדבה להנחות מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר, על השתתפותה בסדנה לתיאום תיקים לגישור, על שהשקיעה מאמצים בניסיון לתאם גישור ועל שהתנדבה להשתתף בהכשרת הסטודנטים לשנת תש"ע ;
 - תודה להילה כהן שוורץ על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בקרב תלמידי החינוך המיוחד בתיכון "אמי"ת" קרית מלאכי, על שהנחתה סדנה בנושא גישור ויישוב סכסוכים לתלמידי "פר"ח משפטים", על שהתנדבה להנחות מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר "שיזף" אור יהודה, על שהתנדבה להשתתף בסדנה לתיאום תיקים לגישור ועל עבודתה בהתנדבות בתיאום התיקים ;
 - תודה ליום-טוב כלפון על עבודתו לקידום הגישור בקמפוס, על עבודתו כראש צוות קמפוס ועל שתיאם צפייה בגישורים ב"מרכז גישור בקמפוס" עבור כל חברי הקליניקה ;
 - תודה לנועם לב על עבודתו לקידום הגישור בקמפוס, על פעולתו להוצאתו לאור של עיתון הקליניקה, "גישורון", ועל שהתנדב וסייע בארגון מפגש הסיום של הקליניקה ;
 - תודה לרון מוסיוב על עבודתו לחקר תורת המשפט הטיפולית ועל שהתנדב להשתתף בהכשרת הסטודנטים לשנת תש"ע ;
 - תודה לאושרת מצליח על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" אור יהודה ועל שהתנדבה להנחות מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר ;
 - תודה לדור נחמן על עבודתו להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" אור יהודה ועל שהתנדב לרכז את פרויקט מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר ולהנחות את המעגלים ;
 - תודה לשמרית סמג'ה על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "רימונים" קרית אונו ועל שהתנדבה לתרום מזמנה וממרצה ולהנחות שתי כיתות במקביל, במקום אחת ;
 - תודה לשירי עובדיה על עבודתה לחקר תורת המשפט הטיפולית ועל שסייעה בתיאום המורכב של מפגשי הצוות ;
 - תודה לטל עפרוני על עבודתו לקידום פעילות הגישור ב"קו לעובד" – על תיאום וליווי מסור של גישורים, על שותפות בפיתוח ובהנחיה של הכשרה ועל תפקודו כמגשר ;
 - תודה להגר פינס על עבודתה בהכשרת ילדים מגשרים בבית הספר "אהוד מנור" באור יהודה ועל שהתנדבה ונטלה על עצמה את משימת עריכתם של ספר הקליניקה וספר החינוך ;
 - תודה לאליסף קליין על עבודתו לקידום הגישור בקמפוס ועל פעולתו להוצאתו לאור של עיתון הקליניקה, "גישורון" ;
 - תודה לדן צ'רקי על עבודתו לחקר מודל ההנחיה של פרויקט "הידברות" של דקאן הסטודנטים לקידום הדיאלוג בין דתיים לחילוניים באוניברסיטת בר-אילן ;

- תודה לשרית רדלמן על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "רימונים" קרית אונו ועל שהתנדבה לתרום מזמנה וממרצה ולהנחות שתי כיתות במקביל, במקום אחת;
 - תודה לישראל רובין על עבודתו להערכת התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר" ולקידומה, על שהתנדב לגשר ועשה במסירות לקידומו של גישור שניהלנו יחד ועל תפקודו כמגשר;
 - תודה לאיל רויטגרונד על עבודתו לחקר תורת המשפט הטיפולית;
 - תודה לשני שטיין על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" אור יהודה, על שהתנדבה להנחות מעגלי שיח לכיתות ו' בבית הספר ועל שהתנדבה להצטלם לסרט הקליניקות;
 - תודה לאריאל שיין על עבודתו להערכת התכנית "מעגלי דעת – דע את האחר" ולקידומה ועל עבודתו לקידומו של שינוי בהליך המשמעותי הנוהג באוניברסיטת בר-אילן; על שהתנדב לגשר והשקיע מאמצים בתיאום התיק ועל תפקודו כמגשר; תודה על שהיה הראשון להציע עזרתו בכל פעילות, בין במעשה ובין בכתובה איכותית ומוקפדת; תודה על שארגן והנחה את מפגש הסיום של הקליניקה.
 - תודה לדן שלו על עבודתו להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" באור יהודה;
 - תודה לאפרת שמעונוב על עבודתה להטמעת ערכי הגישור בבית הספר "שיזף" באור יהודה ועל שהשקיעה מאמצים בניסיון לתאם גישור;
 - תודה לרועי שפיר על עבודתו להערכת שירותי הגישור בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב, על שתיאם צפייה בגישורים בבית הדין לכל חברי הקליניקה ועל שהתנדב לגשר – על השקעתו המאומצת במלאכת התיאום, על תפקודו כמגשר ועל ליווי התיק לאחר הגישור.
- תודה לכולכם; תודה לכל מי שעשה לקידום הגישור באהבה וברוחב לב.

הדס לבני

דברי פתיחה/ עו"ד אורה בר גיל

כמדי שנה, פעלו סטודנטים מהקליניקה לגישור במערכת החינוך. בשנה החולפת הפעילות התמקדה בשלושה בתי ספר יסודיים, שני בתי ספר באור-יהודה והשלישי בקרית אונו. הסטודנטים הציבו כמטרה בסיסית לעשייתם – הקניית מיומנויות וטכניקות בגישור ובעיקר הקשבה אקטיבית ושיפור יכולת הביטוי וזאת מתוך כוונה להנחיל את הגישור כ'שפה' בשגרת היומיום. ליישום מטרה זו בנו הסטודנטים תכניות ומערכי שיעור בנושאים שונים: הכשרת תלמידי כתות ב' כמגשרים בקרב עמיתיהם, מעגלי שיח ועוד. פרויקט מיוחד בו הושקעו מאמצים מיוחדים הראויים לציון מיוחד – ניהול מעגלי שיח לתלמידי כתות ו' בבית הספר שיזף באור יהודה במסגרת פרויקט שהתמקד בסוגיה: ההבדל בין מעשה קונדס לעבירה פלילית. בכל משימותיהם זכו הסטודנטים להערכות גבוהות ומרשימות מהתלמידים, מצוותי ההוראה וההנהלה בבתי הספר ואף מהורי התלמידים. כך הצליחו הסטודנטים למנף ולהוסיף נדבך נוסף ומשמעותי בתרומת הקליניקה לגישור ל'קהילות' בתי הספר בכלל ולתלמידים באופן אינדבדואלי בפרט.

פעילות הצוותים באפיק המעשי

"אל תשלים עם אתגר לפני שניסית אותו"
[ארקדי צ'רנוב]

צוות קמפוס

צוות "קו לעובד"

ועדת המשמעת

צוות החינוך

צוות קמפוס

חברי הצוות:

- יום טוב כלפון
- נועם לב
- אליסף קליין
- ציפי וייס

כמה מילים על צוות קמפוס:

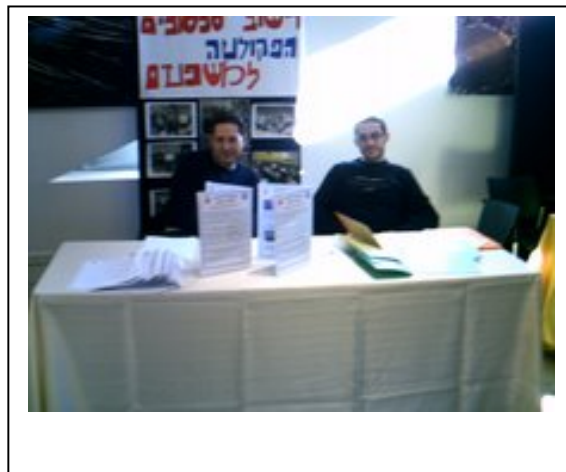
צוות קמפוס מורכב מארבעה חברים: יום-טוב כלפון (ראש הצוות), ציפי וייס, אליסף קליין ונועם לב. מטרת הצוות הינה להגביר את המודעות ואת הגישה לעולם של הגישור ושל הדרכים החלופיות ליישוב סכסוכים (ADR) לקהילות החברות בקמפוס האוניברסיטה. על מנת לממש את המטרה השקנו פעילויות ופרויקטים במשך השנה.

חלק מהפעילויות נעשו כצוות (מ-2 עד 4 חברים, תלוי בפעילות) וחלק כיחיד. בזכות זאת למדנו לעבוד גם כצוות, עם כל המאמצים וההשקעה שהדבר דורש, וכן התמודדנו מול הקושי של ארגון פעילות לבד, ללא עזרה. השילוב הזה הוביל הן להכרת יכולותינו כחלק מצוות והן להכרת המסוגלות שלנו לעבודה עצמאית. בפעילויותינו התמודדנו מול אתגרים רבים כגון עבודה מול ועם המרצים של הקליניקה (ד"ר אלברשטיין, עו"ד הדס ליבני), וגם עבודה בשיתוף פעולה עם מרצים ועם גורמים אחרים בפקולטה ובאוניברסיטה (עו"ד מרב גבעון ראש מנהל הפקולטה, סילבי ליפסקר אחראית כנסים וארועים, עופרה מועלם רכזת תיאום הגישורים ממרכז גישור בקמפוס ועוד). פעילויותינו דרשו מאיתנו עיסוק בעניינים לוגיסטיים רבים כגון פרסום הפעילויות (בית דפוס, מדור אירועים ופרסום בפקולטה), הזמנת אולמות, תיאומים בטחונים וכדומה. העיסוק הלוגיסטי תרם להכרתנו את התחום שהינו חוץ-משפטי אך בעל חשיבות רבה להצלחת האירועים והפעילויות

השונים במסגרת הקליניקה אך גם לחיים בכלל. הפעילות בצוות קמפוס אכן הרחיבה לנו אופקים במישורים שונים: עבודה עם צוות ובלעדיו, עבודה מול ועם מרצים וגורמים חיצוניים, סידור עניינים לוגיסטיים, עבודה בזמנים קצובים ועוד. במהלך השנה התחלנו לשים לב לנקודות החלשות והחזקות בתפקודינו כך למדנו להתייעל עם הזמן. ריבוי הפעילויות, במיוחד בסוף השנה, מדגים את ההתייעלות הזאת.

מעבר לתרומה שקיבלנו כל אחד מהפעילות בצוות קמפוס (ושתארנו לעיל), הרגשנו גם סיפוק רב מהתרומה לעולם הגישור. מאוד שמחנו לרדת אל השטח, ולפעול למען המודעות לגישור בין כותלי האוניברסיטה (ע"י ימי המודעות למשל), או מחוצה לה (למשל, בעזרת תיאום הגישורים בגבים). לכן השנה בזכות העבודה והפעילויות השונות, זכינו לקבל המון וגם לתרום המון. כמובן, לא הצלחנו הכל, והיו פרויקטים שלא יצאו אל הפועל (ניסיון לגישור במעונות, ניסיון לארגן סיורים), אך בזכות זאת למדנו שהכשלים גם הם חלק מהלמידה ומההצלחה.

השתתפות בתערוכת ארגוני דיאלוג

יום-טוב כלפון (ימין) והלל גלקופ (מצוות התכנית "מעגלי דעת - דע את האחר") בתערוכת ארגוני דיאלוג "מחיצות"

צוות קמפוס יחד עם צוות "דע את האחר" השתתף בתערוכת ארגוני דיאלוג אשר התקיימה במסגרת הכנס "מחיצות - על הפרדה ואינטגרציה". התערוכה התקיימה במרכז הכנסים ע"ש וואהל באוניברסיטה, במשך יום שלם (12.1.2009 משעה 8:30 ועד שעה 19:30), ומטרתה הייתה לחשוף את קהל המשתתפים אל הפעילות בתחום קבוצות הדיאלוג המתקיימת בארץ.

העמדנו שם דוכן במשך כל היום, חילקנו פליירים (שהכנו בעצמנו) על הפעילויות של השונות של הקליניקה וגם פליירים המסבירים בהרחבה על פרויקט "דע את האחר".

ההשתתפות בתערוכה הזאת יצרה הזדמנות לרדת אל השטח, לדבר על הפעילויות שלנו עם אנשים שרובם היו מתחום הדיאלוג (המון מגשרים) ושמאוד התעניינו והבינו את מאמצינו בקליניקה. השתתפות בתערוכה אפשרה לנו לבקר בה ולהכיר ארגונים רבים העוסקים בתחום הדיאלוג, וכן לשמוע הרצאות שונות, דבר שתורם מאוד להעשרת הידע בתחום הדיאלוג.

ימי מודעות לגישור בקמפוס

מטרת הפעילות של "ימי מודעות לגישור בקמפוס" היתה להגביר את המודעות של קהל הסטודנטים להליך הגישור.

כשלב ראשון, הוכנו פליירים (ראו נספח), בהם הסברנו במילים פשוטות את הרעיון העומד מאחורי הליך הגישור והדרכים החלופיות ליישוב סכסוכים. בנוסף לפלייר חילקנו גם שאלון-פנייה (ראו נספח), באמצעותו ניתן יהיה לפנות לקבלת שירות ללא תשלום.

קיימנו בסך הכל שלושה ימי מודעות (יומיים ברצף 1-2/4 ויום מודעות ענק ביום הסטודנט 18/5). החוויה הייתה חיובית מאוד: בהתחלה הסברנו לאנשים אחד-אחד. לאחר מכן התייעלנו (בשל העומס) וארגנו את ההסברים בצורה קבוצתית, דבר שיצר אווירה מיוחדת, מאוד "גישורית". אין ספק שהאימפקט היה גדול, המון אנשים שמעולם לא שמעו על הגישור נחשפו אליו בעניין רב.

הוצאת ימי מודעות אל הפועל:

מבחינה לוגיסטית צריך לתכנן כמה דברים:

1. להכין פלייר (שצריך להיות מאושר ע"י מנהלת הקליניקה);
2. לכתב לבית דפוס של האוניברסיטה כדי לדעת מה המחירים והמועדים למסירת החומר;
3. לפנות לראש מנהל הפקולטה, עו"ד מרב גבעון, לקבל אישור (סעיף) תקציבי ולחזור עימו לבית דפוס;
4. להכין את השאלון שהדפסנו וצילמנו במשרדי הפקולטה;
5. לקבל אישור מהביטחון להקמת הדוכן (מחלקת הביטחון נמצאת במרתף של בניין שליפר 304);

6. לגבי יום המודעות ביום הסטודנט יצרנו קשר עם חברת "בשן" (חברה כלכלית של אגודת הסטודנטים) שאחראית על הפקת האירוע ועל הכניסה למתחם. משרדי "בשן" נמצאים בבניין האגודה (107) למטה ליד המדרגות.

7. לקבלת כסא ושולחן לדוכן יש לפנות לאפסנאות של האוניברסיטה.

נספחים

בס"ד

אוניברסיטת בר אילן
הפקולטה למשפטים

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

מציגה:

יום מודעות לגישור

"שלום אינו יכול להישמר בכוח, ניתן להשיגו בהבנה בלבד"
[אלברט איינשטיין]

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

מהו גישור?

- ✓ גישור הוא דרך לפתרון סכסוכים שבה המגשר, שהוא איש מקצוע נייטרלי שעבר הכשרה בגישור, מסייע לצדדים ליישב את הסכסוך ביניהם באווירה נינוחה.
- ✓ הליך הגישור מבוסס על הידברות ישירה בין הצדדים, על בחירה ועל הסכמה. כל צד רשאי להפסיק את הגישור בכל עת. הצדדים מגיעים בעצמם אל הפתרון וזה אינו נכפה עליהם. כך ניתנת לצדדים ההזדמנות ליטול אחריות לסכסוך ולגורלם.
- ✓ הגישור מתאפיין בראייה הרחבה של האינטרסים של הצדדים. המגשר מאפשר לצדדים להתבטא בחופשיות, להשמיע את עמדותיהם ואת תחושותיהם. הוא מסייע לצדדים לחדד את הצרכים שלהם ואת נקודות המחלוקת, מסייע להם לחשוב בעצמם על מגוון של פתרונות אפשריים שישרתו את הצרכים שלהם באופן המיטבי וכן מסייע להם להבהיר מהן התוצאות האפשריות של כל אחד מן הפתרונות שהוצעו.
- ✓ בסופו של הליך, אם הגיעו הצדדים לידי הסכמות, ינוסח ביניהם הסכם שיסיים את המחלוקת. לבקשת הצדדים, ניתן להגיש את ההסכם לבית המשפט לקבלת תוקף של פסק דין.

"הפכים מולידים התאמה-

שכן מתוך חוסר-ההתאמה צומחת ההרמוניה הנאה ביותר"

[הרקליטוס]

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

מדוע כדאי להשתתף בגישור?

- ✓ **שמירה על יחסים** - הליך הגישור מבוסס על שיתוף תחושות ורגשות ומתקיים באווירה נעימה בין הצדדים, כך שסיום הסכסוך מאפשר את המשך קיומם של היחסים בין הצדדים ולעתים אף את חיזוקם.
- ✓ **התגברות על אי הצלחה של משא ומתן בעבר** - פעמים רבות משא ומתן ישיר בין הצדדים נכשל בשל קשיים שונים. הגישור מאפשר להתגבר על קשיים כאלה; נוכחותו של המגשר והכלים שבאמתחתו מציעים לצדדים סיוע בניהול המשא ומתן ביניהם, חשיפת שורש המחלוקת והזדמנות להעלאת פתרונות בדרך פרודוקטיבית שתאפשר לסיים את המשא ומתן בהצלחה.
- ✓ **שליטה בתוצאה** - בשונה מהתדיינות משפטית בבית-המשפט, שם השופט שולט בתוצאה, בהליך הגישור התוצאה נבחרת ומוסכמת על-ידי הצדדים.
- ✓ **כולם מנצחים** - הליך הגישור אינו יוצר מציאות של צד מרווח וצד מופסד אלא של שני צדדים נשכרים; ניתן לבחור בפתרונות יצירתיים המבוססים על צרכיהם של הצדדים ו"להגדיל את העוגה".
- ✓ **פתרון כולל** - בעת הגישור ניתן לפתור את כל הבעיות במערכת היחסים, ולא רק סכסוך מסוים שעליו נסבה התביעה.
- ✓ **פרטיות** - המגשר מחויב לסודיות מלאה. בשונה מן הדיון בבית-המשפט, הליך הגישור אינו פומבי.
- ✓ **חסיון** - לא ניתן לעשות שימוש בבית-המשפט בדברים הנאמרים במסגרת הגישור.
- ✓ **יעילות** - פתרון סכסוכים בבית-המשפט אורך זמן רב וכרוך בהוצאות התדיינות גבוהות. הליך הגישור, לעומתו, מאפשר פתרון מהיר וחוסך עלויות.

הקליניקה לגישור וליישוב סכסוכים

"עשה זאת בצמח" -

כאמ"ם "גישוריים" להתמודדות עם סכסוכים:

"אם תאמין בי- אני אאמין בך"

[לואיס קרול]

- 👉 שאל/י את עצמך: "מה באמת חשוב לי"? תדע/י שזיהית את הצורך כאשר לא תוכל עוד להשיב לשאלה: "למה אני רוצה את זה?".
- 👉 שאל/י את עצמך מה באמת חשוב לצד השני.
- 👉 לאחר מכן בצע/י את הפעולות הבאות:
 - ✓ הזמן/ני את הצד השני לשיחה.
 - ✓ הכן/ני את השיחה, תנאים ואווירה נינוחה.
 - ✓ ראשית, הקשב/י לדברי הצד השני - השתמש/י בהקשבה פעילה ובשיקוף הדברים שנאמרו.
 - ✓ אחר כך בטא/י את עצמך. השתדל/י לדבר במסרים אישיים שמבטאים את תחושותיך.
 - ✓ גייס/י את הצד השני לחשוב יחד על פתרונות אפשריים: לא עוד צד א' מול צד ב', אלא: צדדים א+ב יחד מול הבעיה.
 - ✓ אמץ/צי חשיבה יצירתית שתתן מענה לכל הצרכים שעלו.
 - ✓ צרו יחד הסכם קונקרטי וישים.

"אל תשלם עם אתגר לפני שניסית אותו"

[ארקדי צ'רנוב]

גישור קמפוס

הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן מציעה שירותי גישור בין כותלי הקמפוס. השירות ניתן לפונים ללא עלות. המעוניינים בהליך זה מוזמנים ליצור קשר:
 הקליניקה לגישור, הפקולטה למשפטים: 03-5317761
 צוות קמפוס : gishur.campus@gmail.com

אוניברסיטת בר-אילן
הקליניקה לגישור - צוות גישור בקמפוס
שאלון - פנייה לגישור

פרטים ליצירת קשר:

שם מלא: _____ מין: _____ נ / ז _____ גיל: _____
 טלפון: _____ אימייל: _____

פרטי הסכסוך:

- צדדים לסכסוך: _____ צד א': _____
 צד ב': _____
- תארי בקצרה את מהות הסכסוך: _____

- תארי בקצרה את מהות הקשר עם הצד השני לסכסוך (לדוגמא מעסיק, שכן, בן משפחה, חבר וכו'):

- מתי החל הסכסוך? _____
- האם היו ניסיונות לפתרון הסכסוך? כן / לא
 אם כן, פרטי: _____

- האם את/ה מעוניין/ת לפנות לצד השני בעצמך או באמצעותנו? _____

- במידה והינך מעוניין/ת לפנות לצד השני דרכנו, אנא מלא/י את פרטי הצד השני:
 שם מלא: _____ מין: _____ נ / ז _____ גיל: _____
 טלפון: _____
 אימייל: _____
 כתובת: _____
- היכן היית מעדיף/ה לבצע את הגישור(לדוגמא בית אחד הצדדים, מקום ניטרלי, אוניברסיטה וכו')? אנא כתוב/י 2 אפשרויות לפחות.
 _____ ❖
 _____ ❖

❖ ליצירת קשר : gishur.campus@gmail.com

תיאום צפיות בגישורים בקמפוס

באוניברסיטת בר-אילן פועל מרכז גישור בקמפוס מיסודה של התוכנית ללימודי ניהול ויישוב סכסוכים ומשא ומתן. בתי-משפט לתביעות קטנות מפנים אליו תיקים וכן הוא מקבל פניות מקהילות סמוכות לאוניברסיטה. הגישורים התקיימו לאורך כל השנה בתדירות די גבוהה. חלק מחובות הסטודנטים בקליניקה כלל צפייה ב-6 גישורים במשך השנה, ומתוכם גם גישורים בקמפוס. תפקידנו (ראש הצוות בעיקר) היה לקבל מהמרכז את הפרטים לגבי הגישורים המתקיימים ולשבץ את הסטודנטים לצפיות לפי מספר הצופים שהוקצו לנו ע"י המרכז. כמעט כל חברי הקליניקה זכו לצפות באחד מהגישורים האלה. הגישורים בקמפוס היו שונים מהגישורים בבית הדין לעבודה: הם היו ארוכים יותר (ארכו 3-5 שעות), איכותיים ומעשירים יותר מבחינה לימודית. בדרך כלל נמצאים שם שני מגשרים, אחד מוסמך ומנוסה ולצידו מגשר מתלמד מהתכנית ללימודי יישוב סכסוכים של האוניברסיטה וכמובן צופים מהקליניקה ומהתכנית הנ"ל.

אנחנו מודים למרכז לגישור בקמפוס על שאיפשר לנו ללמוד יותר על עולם הגישור.

סדנא לתיאום גישורים במסגרת "מרכז גבים לגישור"

כדי ללמוד כיצד לגייס צדדים לגישור, צוותנו התבקש לתאם גישורים ב"מרכז גבים לגישור" במשך 10 שעות. גבי עדי ספיר, רכזת תיאום גישורים ב"מרכז גבים" העבירה לנו סדנא בת שעתיים, בה למדנו כיצד לתת מענה לחששות, להסביר את ההליך ולתאם גישור בטלפון. לאחר שלב הלמידה עברנו לפרקטיקה ב"מרכז גבים" עצמו בהרצליה פיתוח. זו הייתה חוויה ייחודית, לדבר עם אנשים שהם צדדים לסכסוכים אמיתיים ולנסות לשכנע אותם להגיע לגישור. לשם כך נדרשנו להכיר היטב את יתרונות הגישור. לאחר שצלחנו בשכנוע שני הצדדים נדרשנו לתאם מועד שיתאים לשני הצדדים ולמגשר.

כנס: "צדק של מעבר בישראל - הזדמנויות לפיוס"

הכנס בנושא "צדק של מעבר בישראל - הזדמנויות לפיוס" הפגיש אותנו, חברי הקליניקה, להרצאה מרתקת עם פרופ' רותי טייטל. טייטל הינה אחת המובילות בתחומה בעולם, וכתבה את ספר הלימוד החשוב ביותר בנושא **Transitional Justice**. צדק של משטרי מעבר עוסק ביחסים שנוצרים במשטרים (לרוב רודניים) שעברו מהפכות שלטוניות. מהפכות אלו פותחות צוהר לדיון ציבורי על כל זוועות העבר. כך, למשל, בארגנטינה לאחר נפילת שלטון החונטה הפרוני ובדרום אפריקה לאחר שלטון האפרטהייד. דיון זה יכול שיתבצע במשפטי ראויה בהם הצדדים שניזוקו מקבלים במה לספר את סיפורם האישי ולזעוק את כאבם. הצד שגרם לנזק זה מתעמת עם עברו, רואה את עיני הקורבן ומבקש מחילה.

מיותר לציין כי את הנעשה אין להשיב ותהליך זה של קירוב בין המדכא והמנוצל אינם פשוטים כלל וכלל. בשל כך חשיבות התפקיד של גורם חיצוני בפיקוח על התהליך ומניעת התדרדרות המצב השביר לא תסולא בפז. בהקשר הישראלי בהחלט ניתן לראות את הצורך העצום בהפשרת הכעסים הדחוקים בשני צדי המתרס. דם רב נשפך באזור זה והמשקעים עצומים; אולי קודם הקריאה לפוליטיקאים, כדאי שנקשיב קצת לפרופ' טייטל.

פרויקט "במה אישית"

"במה אישית" עם דר' עדי אייל

"במה אישית" עם פרופ' אריה רייך,
דיקן הפקולטה

כדי לשפר את האווירה והמודעות לגישור בין כותלי האוניברסיטה קיימנו את פרויקט "במה אישית". הרעיון היה, שמרצה מהפקולטה יקיים מפגש עם סטודנטים ובו יעביר מסר אישי או סיפור אישי, בשונה מההרצאות הרגילות על חומרי הלימוד. המטרה של הפרויקט הייתה לפתח תקשורת מעט שונה בין מרצים וסטודנטים. הפקנו שני מפגשים כאלה, הראשון ב-3.5 עם דיקן הפקולטה, פרופ' אריה רייך, והשני ב-17.6 עם ד"ר עדי אייל. בכל מפגש השתתפו כ-30-40 סטודנטים מהפקולטה, שנהנו להכיר בצורה אחרת את המרצים שלהם.

"גישורון" - העיתון של הקליניקה

אליסף ונועם, שני חברי הצוות, היו אחראים על הוצאה לאור של שנתון הקליניקה "גישורון" שיצא לאור בחודש יולי. בשנים-עשר עמודים תיארו את הקליניקה ואת פעילויותיה, עדכנו אותנו בחדשות מעולם הגישור וגם ראינו סטודנטים ומרצים מהפקולטה (ובהם ד"ר אלברשטיין) בנושאים הקשורים לעולם הגישור.

לצפייה ב"גישורון" - <http://www.law.biu.ac.il/content/clinics/qishuron.pdf>

פרויקט "שבת אירוח"

הפרויקט האחרון שלנו השנה היה פרויקט "שבת אירוח", שהציע שסטודנטים למשפטים מארה"ב ומקנדה שהגיעו לארץ במסגרת תכנית לימודי קיץ של הפקולטה יתארחו אצל עמיתיהם הישראלים-סטודנטים מהפקולטה. חשבנו שיוזמה זו היא דרך נוספת לקידום תרבות הגישור, השיח וההכרות עם האחר. האמנו, שהמפגש בין אנשים ממקומות שונים ומתרבות אחרות יקנה חוויה ייחודית ומעשירה למארחים ולאורחים, שתוכל לקדם העצמה אישית ולסייע ביצירת קשרים מעבר לים.

פרסמנו בפקולטה את דבר קיומו של הפרויקט על מנת למצוא מארחים. במקביל, הועבר שאלון באנגלית לסטודנטים הזרים המעוניינים להתארח לעניין העדפות האירוח שלהם. מבחינה לוגיסטית השתמשנו בעיקר במייל על מנת לשבץ את הסטודנטים.

התגובות לפרויקט בפקולטה היו חיוביות ואנו מקווים שהפרויקט יוכל להמשיך ולפעול גם בשנה הבאה.

גישורים

ב"קו לעובד"

חברי הצוות:

- טל עפרוני
- דודי גרינפלד

"קו לעובד" – רקע

"קו לעובד" היא עמותה שמטרתה הגנה על זכויותיהם של עובדים מוחלשים: מהגרי עבודה, עובדים פלסטינים, פליטים, מבקשי מקלט וישראלים בעלי הכנסה נמוכה. עד השנתיים האחרונות, כאשר פנו עובדים זרים ועובדי סיעוד לקו לעובד, מן הטעם שמעסיקיהם סירבו לשלם את זכויותיהם, עמד בפניהם מסלול אחד של הגשת תביעה לבית הדין לעבודה. השלמת הטיפול בהליך של תביעה אורכת זמן רב, והיא כרוכה בתשלום הוצאות משפטיות (אגרת בית משפט, שכר טרחה לעורך דין). הגשת תביעה לבית הדין לעבודה גם אינה נותנת מענה לצרכים המיוחדים של הצדדים לסכסוך כאשר מדובר בתחום הסיעוד: מצד אחד ניצבים מעסיק הזקוק לסיוע סיעודי בפעולות יומיומיות או בני משפחתו, ומן הצד השני ניצב עובד סיעוד שהוא מהגר עבודה, מוגבל בידעת השפה, נטול מערכות תמיכה משפחתיות וחברתיות ונתון במצוקה כלכלית. התלות ההדדית והקרבה שבחיים המשותפים של מעסיקים ושל עובדים בתחומי הסיעוד והניקיון גורמות פעמים רבות לעוצמה רגשית גבוהה במיוחד של הקונפליקטים ביניהם. הקונפליקטים מתאפיינים בפערים תרבותיים, בפערים בין-דוריים ובפערים בכוח היחסי בין הצדדים. לאור כל אלה עלה צורך בשימוש בהליך אלטרנטיבי למימוש זכויות העובדים. על רקע זה החל לפני כשנתיים תהליך הדרגתי ב"קו לעובד" של שימוש בהליך הגישור כמסלול חלופי למסלול המשפטי. לקליניקה לגישור היה תפקיד ביישומו של תהליך זה ובהוצאתו לפועל.

תיאור הפעילות

במסגרת הפעילות במהלך השנה החולפת, נטלה הקליניקה לגישור חלק בתיאום ובליווי שוטף של התיקים המגיעים ל"קו לעובד" ואשר נמצאו מתאימים לגישור. חלק הארי של התיקים שטופלו במסגרת הגישורים כלל סכסוכים בין מהגרי עבודה, מרביתם עובדי סיעוד וניקיון, לבין מעסיקיהם ובני משפחתם. רובם המכריע של הגישורים הסתיימו בהסכם לשביעות רצונם של הצדדים.

לא זו בלבד שהגישורים סייעו לעובדים להשיג את זכויותיהם בהליך מזורז, ללא עלויות שכ"ט והוצאות משפט אחרות, חלק גדול מהגישורים אף הסתיימו באיחוי הקרע בין העובד למעסיק תוך מתן אפשרות לשני הצדדים לסיים את מערכת היחסים המורכבת בתחושה של סיפוק. שיעורי ההצלחה הגבוהים וההבנה כי במקרים מסוימים הליך הגישור הוא הכלי המתאים ביותר לטיפול בסכסוך בין הצדדים, הביאו את "קו לעובד" להבנה כי ברצונם להרחיב את השימוש בגישור, ומספר הסכסוכים ב"קו לעובד" המופנים לגישור גדל בהדרגה.

על הרקע הזה סייעה הקליניקה לגישור בעיבוי מערך המגשרים העומד לרשות "קו לעובד". נוצר קשר עם כ- 10 מגשרים מתנדבים ונציגים מן התוכנית לקידום הגישור בקרב אנשים עם מוגבלות (ברכוז) ארצי על ידי המרכז ליישוב סכסוכים בהסכמה מוזאיקה), אשר הסכימו לסייע במהלך השנה בקיום גישורים בקו לעובד.

ב-26/3 נערך יום עיון בפקולטה למשפטים באוניברסיטה, אשר כלל שני חלקים מרכזיים: בחלק הראשון למדו המגשרים המתנדבים מנציגי "קו לעובד" על תמונת המצב הנוכחית בנושא העובדים הזרים בישראל ועל דיני העבודה הרלוונטיים לנושא זה. בחלק השני התקיים דיון מקצועי מונחה אודות שאלות ומורכבויות מיוחדות בגישורים בסכסוכים שמעורבים בהם מהגרי עבודה בכלל ועובדי סיעוד בפרט. הדיון כלל יחידת הדרכה שהכנו יחד עם עו"ד הדס לבני, שאפשרה דיון במורכבויות וברגישויות בהם מתאפיינים הגישורים ב"קו לעובד". בהמשך השנה נקראו חלק מן המגשרים המתנדבים וסייעו לראשונה בניהולם של גישורים ב"קו לעובד". לקראת סיום השנה פיתחנו והנחינו יחד עם עו"ד הדס לבני הכשרה למתנדבי "קו לעובד" שמטרתה להקנות להם מיומנויות בסיסיות של הקשבה ושל ביטוי עצמי ברוח הגישור. המתנדבים שמחו להשתתף בהכשרה, הודו לנו ואמרו שההכשרה תרמה להם רבות (ר' נספח).

מאפיינים כלליים של הגישורים

אחד המאפיינים המייחדים את הגישורים ב"קו לעובד" הוא שבמקרים רבים מדובר בסכסוכים בהם שני הצדדים מוחלשים: מצד אחד ניצב העובד, אשר נמצא בארץ זרה, ללא שפה, ללא משפחה וחברים, בדרך כלל שרוי במצוקה כלכלית ולעיתים קרובות אינו זוכה לקבל אפילו את הזכויות הבסיסיות המגיעות לו עפ"י דין (כגון שכר מינימום, הוצאות נסיעה, דמי חופשה). מן הצד השני ניצב המעסיק, אשר לכאורה הינו הצד החזק ביחסים, אך לעיתים קרובות גם הוא מוחלש. בעיקר נכון הדבר כאשר מדובר במעבידים מבוגרים או בעלי מוגבלויות, המעסיקים עובדי סיעוד ונשענים עליהם בביצוע הפעולות הבסיסיות והאינטימיות ביותר בחיי היומיום. בשל מאפיינים אלה, כמו גם בשל עוצמתו הרגשית העזה של הסכסוך, בעיקר כאשר מדובר בתחום הסיעוד, נותן הגישור ערך מוסף על פני המסלול המשפטי הקר.

בסכסוכים בעלי מאפיינים אלה, לראייתנו, הגעה יעילה ומהירה להסכם לפתרון הסכסוך חשובה, אולם אינה העיקר. דרך ניהול הגישור ושימוש במודל הטרנספורמטיבי ניתן מקום לצדדים המוחלשים להשמיע קולם,

לחוות העצמה ולהתחזק, ולהגיע בסיום ההליך להסכם בהרגשה של סיפוק. בכמה מקרים במהלך השנה ראינו צדדים, אשר בבית משפט היו נחשבים יריבים לסכסוך, יוצאים מהחדר לאחר לחיצת יד ולעיתים אף חיבוק.

שתי תובנות מעניינות שעלו בגישורים:

- **פערים תרבותיים ומנטאליים** הם נקודת מפתח במסגרת הסכסוכים והגישורים בין מעסיקים ומהגרי עבודה. בהסתכלות לאחור ניתן לומר, כי בחלק גדול מהגישורים בהם צפינו, הפערים התרבותיים היו אחד מהגורמים לפרוץ הסכסוך בין הצדדים, ובהמשך גם היוו גורם מעכב לתהליך ההכרה במסגרת הגישורים עצמם. לדעתנו, ייתכן שנקודות מסוימות הוחמצו בגישור כתוצאה מפערים אלה וכתוצאה של אי ההכרות עם תפיסת העולם והמנטאליות השונה של העובד הזר. כך, לדוגמא, במקרים מסוימים ניתן היה לפרש התבטאויות של עובדים זרים כהכרה באינטרסים של הצד השני, אולם שאלות הבהרה נוספות חשפו לעיתים כי מה שנראה כהכרה, אינו אלא תירוץ שמספק העובד לעצמו, על מנת שיוכל לקבל את ההסכם.
- **מחסום השפה** שימש לעתים כ"מקל בגלגלים" להצלחתו של תהליך ההעצמה: על אף שחלק מהגישורים התנהלו באנגלית, והשאר באמצעות מתרגם ובנוכחות נציג "קו לעובד", התחושה הייתה שלו יכלו העובדים לומר את אשר על ליבם בצורה חופשית לגמרי וללא מגבלות של שפה וניסוח, היה הדבר משפר אף יותר את הישגי הגישור מבחינת העצמת הצדדים.

הצוות עם סיום ההכשרה למתנדבי "קו לעובד"

נספח – סימולציה מתוך יחידת ההכשרה למתנדבי "קו לעובד"

סדנה למתנדבי "קו לעובד" – 25.6.09

סימולציה ראשונה
נכתבה על-ידי טל עפרוני

מידע למתנדבת

ג'ולייטה, עובדת מרומניה, הגיעה נסערת למשרדי קו לעובד בתחילת החודש.

לדבריה עבדה במהלך השנה וחצי האחרונות כמטפלת סיעודית של גברת פאוזיה אלפי, אישה מבוגרת המשותקת באופן מלא בכל חלקי גופה. זאת עד לפיטוריה לפני מספר ימים ע"י ברוריה, בתה של פאוזיה.

כשנשאלה ג'ולייטה באשר לסיבת הפיטורין, טענה כי מצבה הרפואי של פאוזיה הדרדר וגרם לאשפוזה בבית חולים. על כן היא מניחה שמשפחתה של פאוזיה החליטה שאין צורך בשירותיה בשלב זה.

לדברי ג'ולייטה, היא החליטה לפנות ל"קו לעובד" מאחר שפוטרה ללא הודעה מראש וגם לא קיבלה את שכרה בעבור חודש העבודה האחרון. היא אף ציינה כי כשפנתה לברוריה, בתה של גברת אלפי, כדי להסדיר את נושא השכר, נענתה כי אין למשפחה כל כוונה לשלם לה את הכסף המגיע לה.

במהלך השיחה ג'ולייטה פורצת בבכי. היא מספרת שהשקיעה את כל כולה בעבודה, וכי בנוסף לטיפול בגברת אלפי הייתה אחראית גם לטיפול בבית, לניקיון הדירה ואף לאירוח של בני משפחתה של פאוזיה, אשר היו מגיעים לבקר בכל שבת. היא חוזרת ואומרת שאהבה את פאוזיה ואת משפחתה והרגישה כחלק מהמשפחה, ועל כן איננה מבינה מדוע היא זוכה כעת ליחס שכזה.

מבדיקה שביצעת התברר, כי מלבד פיטורין ללא מתן הודעה מוקדמת ואי תשלום המשכורת של חודש העבודה האחרון יש חובות נוספים של המעסיק כלפיה: לכל אורך תקופת העסקתה שולם לג'ולייטה שכר הנופל ב-500 ש"ח משכר המינימום, והיא אף לא זכתה לקבל את ימי החופשה המגיעים לה.

את מתקשרת לברוריה כדי לשמוע את התייחסותה לטענות העובדת.

מידע לברוריה, בתה של המעסיקה

גילייטה פוטרר לאור אשפוזה של אמך בבית החולים, ולאחר שהבנתם מהרופאים שההידרדרות במצבה הרפואי של אמך נגרמה כתוצאה מהזנחה ורשלנות פושעת בטיפול בה. רק בדיעבד גיליתם, שהגברת גילייטה לא הקפידה לתת לאמך את התרופות שהיא הייתה מוכרחה לקבל ולא ביצעה עימה את תרגילי הפיזיותרפיה שדרש הרופא.

לגבי תנאי העבודה וגובה השכר, נהגת בדיוק כפי שהונחית ע"י חברת כוח האדם שבה גילייטה מועסקת. מעבר לכך, אם יחושבו הוצאות המחייה שלה בבית של אמא, כולל המזון שצרכה, הלינה בבית וחשבונות הטלפון והחשמל הגבוהים, אשר מומנו במלואם על ידכם, יתקבל סכום גבוה בהרבה מגובה שכר המינימום.

בענייך, העובדה שיש לגילייטה את החוצפה לבוא ולדרוש את המשכורת של החודש האחרון אחרי מה שעשתה, רק מראה עם מי יש לך עסק וממה באמת היה לה אכפת לאורך כל התקופה. את מרגישה שקבלתם את גילייטה לביתכם כבת משפחה: היא גרה בביתה של אמך וקיבלה כל מה שרצתה; היא הייתה עושה רשימת קניות אחת לשבוע ובעלך היה קונה לה כל מה שרק ביקשה; אפילו נתתם לה מחשב כדי שתוכל לתקשר עם בני משפחתה דרך מצלמת אינטרנט. ביום הולדתה האחרון, לפני כחודש, כל המשפחה התאספה, הבאתם עוגה וקניתם לה מתנות. אחרי כל זה את מרגישה מנוצלת ומרומה, את מרגישה שבכלל לא היה אכפת לה מאמך, וכנראה הסידור היה לה נוח – למה לא? כסף טוב, בית לגור בו ולא הרבה עבודה.

במהלך השיחה את נרגשת מאוד, על סף בכי; קשה לך להאמין שיש לגילייטה עוד את החוצפה לפנות ל"קו לעובד". עם התלהטות השיחה, את אומרת: "אתם יכולים למסור לה, שלא רק שלא נשלם לה, אלא אנחנו שוקלים לנקוט נגדה צעדים משפטיים ואף להגיש תלונה במשטרה".

עבודה עם ועדת המשמעת של אוניברסיטת בר אילן

חברי הצוות:

- אריאל שיין
- הלל גלקופ

וועדת המשמעת

ועדת המשמעת הינה גוף מטעם האוניברסיטה שתפקידו להתמודד עם בעיות משמעת של סטודנטים במסגרת האוניברסיטאית. הוועדה מונה שבעה מרצים, והיא מתכנסת אחת לחודש ודנה בכל אירועי המשמעת שהועברו אליה באותו החודש.

מאחר שוועדת המשמעת מהווה מעין הליך משפטי בו מואשם הסטודנט בעבירה משמעתית ומתבקש להשמיע גרסתו, אגודת הסטודנטים מלווה אותו ומייעצת לו לפני התכנסות הוועדה, במהלכה ולאחריה - בהינתן גזר דין ובהגשת הערעור.

בעקבות היכרותנו עם עבודת הוועדה, ראינו צורך להציע שינוי של ההליך המשמעתית בעזרת הקמת מרכז לניתוב תיקים, שישפר מימוש של הוגנות ושל הליך נאות. שיפרנו גם את הליווי שמעניקה אגודת הסטודנטים לסטודנטים המופיעים בפני הוועדה - נפגשנו עם הסטודנטים שזומנו להופיע בפני הוועדה ועשינו שימוש בכלים מעולם הגישור.

תיאור הפעילות במסגרת הקליניקה:

- הכנסת דרכי תקשורת ישירות במכתב התלונה לנציג הסטודנטים בוועדת משמעת.
- העלאת של מכתב לסטודנטים באתר אגודת הסטודנטים.
- מפגשים וטלפונים עם הסטודנטים לפני ישיבת הוועדה מתוך גישה טרנספורמטיבית, כלומר, תוך שיתוף הסטודנט והעצמתו.
- ליווי הסטודנטים לאחר ההליך, בעיקר כשהסטודנט רצה לערער.
- כתיבת הצעה לתקנון אלטרנטיבי לוועדת המשמעת, שמהותו עידוד פתרון סכסוכים בדרכים חלופיות.

העצמת הסטודנטים בוועדת המשמעת

בעבר, סטודנט שקיבל זימון לוועדת המשמעת היה כעיוור באפילה. הסטודנט היה חרד, נבוך, חסר הבנה אודות מצבו, ללא סיוע או הדרכה. לפיכך, כשלב ראשון חשוב היה לנו להביא לידיעתו של הסטודנט כבר במכתב התלונה שנמסר לו ע"י האוניברסיטה, כי ישנו גורם סטודנטיאלי הדואג לו ונמצא לצידו. לשמחתנו, סטודנטים רבים פנו אלינו על מנת להשתמש בשרות המוצע להם.

לטעמנו, ליווי זה סייע בידי הסטודנטים להתמודד עם חוויה לא נעימה זו, סייע בידם בסבך הבירוקרטיה וכן אפשר להם להכיר במצב לאשורו ובתוך כך להעצים עצמם ולצאת מחוזקים ממצב הביש אליו נקלעו. לצד אמצעי הקשר פרסמנו באתר אגודת הסטודנטים¹ מכתב שמטרתו להרגיע הסטודנטים באשר לתהליך הצפוי להם. אנו רואים בשלב זה שלב מעצים המאפשר לסטודנט להירגע, לכלכל צעדיו ולהתמודד עם הסיטואציה מתוך הבנה כי גורלו טרם נחרץ.

בשלב הבא מתקיים מפגש עם הסטודנט: בחרנו לקיים שיח טרנספורמטיבי, המבקש להעצים את הסטודנט, לתת בידינו את הכח החליט באיזו דרך ירצה לפעול, להדגיש צמתים של בחירה ולאפשר לו שליטה במצב. כך, למשל השתדלנו לתת מקום לקולו של הסטודנט בכל עניין: "האם אתה רוצים לשמוע מה קורה בוועדה?" במקום החליט עבורו: "בוא ואני אספר לך מה קורה בוועדה". לא בחרנו במקומו אלא הנחנו לו לבחור מתו שנוח לו.

אם הסטודנט מחליט לערער על החלטת הוועדה, אנו תומכים במהלך תוך ליווי ומתן עזרה בכתיבת מכתב הערעור בניסיון להראות שגם את הנחתם בטבעת המלך יש להשיב².

גולת הכותרת של עבודתנו הייתה כתיבת תקנון אלטרנטיבי בעזרתם הרבה של הדס וד"ר אלברשטיין. על אף שעבודה זו נעשתה מאחורי הקלעים ולא בממשק ישיר עם הסטודנטים, הרי מטרתה היתה העצמת הסטודנט באפיקים הפרוצדוראליים והבירוקראטיים של ועדת המשמעת. כך למשל, מתן זכות לעיון בחומר החקירה, חובת דיווח על הראיות בתיק, יכולת חקירת עדים, מתן זכות לייצוג חיצוני על ידי עורך דין, מתן אפשרות להעיד ובניית מערכת ניתוב תיקים בה הקליניקה לגישור תוכל לסייע בפתרון הבעיות. ערכן של הצעות אלה, אם תתקבלנה, לא יסולא בפז בסיוע לסטודנט ובהעצמתם אותו, כך שייצא מחוזק מההליך בתחושה כי ניתנה לו אפשרות אמיתית וצודקת להתגונן מפני האשמה הרובצת מעליו.

¹ http://bis.org.il/page3.asp?topic_id=280&topic2_id=628

² מגילת אסתר פרק ז' פסוק ח'

תחושתנו כצוות במסגרת הפעילות בקליניקה:

במשך השנה עבדנו רבות עם הסטודנטים על חיזוק תפיסתם העצמית. מיותר לציין שתהליך זה השפיע רבות גם עלינו.

רבי נחמן מברסלב מסביר בתורה צ"ט בליקוטי מוהר"ן שבכל עזרה לחבר מתרחש מהלך כפול. למהלך הראשון הוא קרא "האור הישר" והוא העזרה עצמה, והשפעתה על מקבל העזרה. המהלך השני המתרחש בו זמנית נקרא "האור החוזר" והוא השינוי שחל בנותן בזכות נתינתו לאחר.

אנו חשים זאת בצורה חזקה ביותר - שמתוך עבודתנו וניסיון הסיוע לאחרים גילינו והכרנו בנו עצמנו תכונות ויכולות רבות כמו למשל: סבלנות, נתינת שכם, הקשבה, סיוע נפשי, חברות, אכפתיות ועוד.

שנה זו הייתה עמוסה בפעילות ובעזרה לזולת. לימדנו סטודנטים אודות זכויותיהם, פעלנו בדרגים הגבוהים ביותר באוניברסיטה על מנת לקדם תהליכים שיקלו בעתיד על הסטודנטים. כתבנו תקנון חלופי שגרם לנו להבין כי לכל מציאות יכול שיהיו כמה אלטרנטיבות, כך שאין לקבל מציאות בירוקראטית כתורה למשה מסיני שאין עליה חולק.

צוות החינוך

צוות החינוך מנה 12 סטודנטים שפעלו לפיתוח ולהטמעה של תהליכי שינוי ברוח הגישור במערכת החינוך ב-4 בתי ספר: "שיזף" באור יהודה, "אהוד מנור" באור יהודה, "רימונים" בקרית אונו ו"תיכון אמי"ת" בקרית גת.

בית הספר "שיזף", אור יהודה, כיתות ג'

צוות ראשון:

- אפרת שמענוב
- יעקובית ישפה

קהל היעד: ביי"ס שיזף באור יהודה, כיתה ג' 2

בתחילת הפעילות אצל שתינו התעוררו חששות מסוימים, שנבעו בעיקר מהעובדה שמעולם קודם לכן לא התנסינו בהכנה ובהעברה של שיעורים במסגרת כלשהי, בוודאי לא מול כיתה של 39 ילדים בגילאי 8-9. למרות החששות, המפגש הראשון עם הילדים עבר בהצלחה וזכור לנו לטובה. שמחנו לגלות שמרבית הילדים שיתפו פעולה ודיברו על החוויות האישיות שלהם בהקשר של נושא השיעור שהעברנו. בסוף השיעור חשנו סיפוק רב מאופן התנהלות השיעור. הרגשנו שעל אף היותנו חסרות ניסיון בתחום, הצלחנו במשימה שהוטלה עלינו: לנסות ולהעביר ערכים גישוריים (כגון הקשבה, שיתוף פעולה, מחשבה יצירתית, קבלת השונה, תקשורת ועוד) לתלמידים צעירים. כדי להעביר שיעור מוצלח נדרשנו לעשות שיקוף לדברי הילדים ולנהל דיאלוג פתוח בפורום הכיתתי מתוך רצון אמיתי להצליח להביא להעצמת הילדים. בכך השגנו את הצעד הראשון להעצמתם של שני הצדדים השותפים לתהליך.

הכרה והעצמה

למרות שיתוף הפעולה הראשוני הזה, נדרש מאיתנו מאמץ להבין את הילדים ולהמשיך עם הקו המעודד שפתחנו בשיעור הראשון. ניסינו לעמוד על דרך העברת הנושאים שתעניין את הילדים, שתוביל אותם להבנה טובה יותר של התכנים ותביא לשיתוף פעולה ולביטוי של מרבית הילדים. מעבר לדיונים הפעיליות שלנו כוללות, בין היתר, ציורים, עבודות בקבוצות, ומגוון משחקים והפעלות. לבסוף גילינו, כי הילדים נהנים יותר מכל מהעלאת הצגות הקשורות לנושאי השיעור (כך שהיום בכל תחילת שיעור אנחנו נתקלות בשאלה: "האם תהיה הצגה היום?"). עם הזמן הילדים משתפים פעולה ומתארגנים בינם לבין עצמם בצורה טובה יותר; הם מסתדרים ומשתפים פעולה גם עם ילדים שאינם חבריהם ושלא רצו לעבוד איתם מלכתחילה. כאשר הם עובדים בקבוצות, הילדים עצמם יודעים לחלק את התפקידים בינם לבין עצמם תוך התחשבות בצרכים, למשל, כך שמי שצריך להוציא אנרגיה רבה מקבל תפקידים פעלתניים יותר ועוד. בפעילות זו משתתפים מרבית התלמידים ומציגים בפני חבריהם לכיתה וזוכים מהם אף לשבחים. כל אלה מעצימים את התלמידים- מלמדים אותם על היכולות שלהם, משפרים את יכולתם לבטא את עצמם ולהבין את האחר, משפרים את כישוריהם החברתיים ואף מסייעים להם להכיר את הפרספקטיבה של האחר.

על העצמת הילדים מלמדת העובדה, שככל שהתקדמו השיעורים ראינו שבאופן כללי הילדים משתתפים יותר ויותר, אינם חוששים להביע את עצמם, מקשיבים זה לזה, מכירים אחד את השני יותר וכן עוזרים זה לזה

בעבודה בקבוצות (מעודדים האחד את השני, מציעים רעיונות ועוד). ככל שהזמן עבר, ילדים שבתחילת השנה נמנעו מלהשתתף בפעילויות הכיתתיות, בחרו בכל זאת להשתתף בהן.

נוסף על השיקוף שאנו עורכות לילדים, ונוסף על התכנים עצמם, כאשר אנו מחלקות את הילדים לקבוצות אנו עוברות בין הילדים ופונות גם לאלה שאינם רוצים להשתתף. אנחנו מנסות לברר ולהקשיב, אם יש סיבה מיוחדת לכך. באחת הפעמים אחד הילדים חשף שאין לו הרבה חברים, שהוא מרגיש שלא מקשיבים לו ולא רואים אותו. הקשבנו לו, שיקפנו אותו ונתנו לו כל מיני כלים להתמודד עם המצב. באותו שיעור הוא עדיין בחר שלא להשתתף, אך שיעור לאחר מכן הוא לקח חלק בפעילות והשתתף בהצגה עם בני קבוצתו. שמחנו מאוד על כך שהצלחנו להעצימו, והדבר ודאי העצים אותנו.

דוגמה אחרת להצלחה כזו הייתה בשיעור בו דיברנו על הקשבה. במסגרת אותה פעילות חילקנו את הילדים לקבוצות של 4 וביקשנו מהם לדבר כל אחד בתורו, כאשר שאר הקבוצה מקשיבה. בתום הפעילות ערכנו דיון בכיתה, ומספר ילדים הודו שגילו דברים חדשים על חבריהם. עוד סיפרו שהכירו ילדים אחרים, שלא היו איתם בקשר עד אז, וכעת הם אמרו שמצאו חברים חדשים.

דוגמה נוספת לעניין היחסים בין הילדים עצמם ראינו בהתייחסות לילד אחד ספציפי בכיתה, שיש לו קשיי ריכוז ומוגבלות פיסית. היה משמח מאוד לראות, שהילדים כולם מסייעים לו בהשתתפות בפעילות ואינם משאירים אותו לבד.

מקרה אחר היה בשיעור בו ביקשנו מהתלמידים להגיד משהו טוב על עצמם. אחת הילדות התביישה להגיד לפני כולם, אך אמרה לנו אח"כ כי היא יודעת לנגן על כלי נגינה. עודדנו אותה ואמרנו לה כי עליה להיות גאה בכך. בהמשך השיעור היא ביקשה להגיד זאת בפני כל הכיתה.

זכורה לנו לטובה הגעתנו לכיתה לאחר תקופת המבחנים: על אף שגם לפני תקופה זו הילדים שמחו לקראתנו מדי שבוע, כשחזרנו מתקופת המבחנים הדבר בלט במיוחד, ומצאנו את עצמנו מוקפות ומחובקות. התרגשנו לשמוע שהם התגעגעו אלינו במהלך התקופה שלא הגענו לכיתה.

אנו נוהגות לסדר את הכיתה ב- ח', על מנת שאנחנו נוכל לראות את כל הילדים והם יוכלו לראות אותנו. בהתחלה הייתה התנגדות מצד הכיתה, וכל שבוע נשאלנו אם אפשר להישאר בקבוצות הרגילות. לאחר מספר פעילויות, כבר כשהגענו לבית הספר גילינו שהכיתה מסודרת ב- ח' והילדים מחכים לתחילת השיעור. דבר זה הפתיע אותנו מאוד בפעם הראשונה. שמחנו לגלות כי הצלחנו להתחבר לילדים, וכי הם מחכים בצפייה למפגשים שלנו.

נושא נוסף שהעצים אותנו ואת הילדים היה המהירות היחסית בה למדנו את רוב שמות הילדים, שכן שמנו לב שהם מרוצים מאוד כשאנחנו קוראות להם בשמם. אנחנו יכולות להעיד על עצמנו שכאשר הם מקבלים אותנו מדי בוקר בברכת בוקר טוב קולנית, זו הרגשה שלא ניתן לתאר במלים.

לסיכום, עברנו יחד עם הכיתה תהליך ארוך במהלך השנה. שני הצדדים לתהליך זה הועצמו במשך הזמן. חלק הולך וגדל מן הילדים בוחר להשתתף בפעילויות ולהביא עצמו לידי ביטוי, וגם ביחסים בין הילדים יש שינוי לטובה. אנו חשות היום בטוחות יותר בדרך העברת השיעור מתובל בהומור ובאווירה טובה. לסיכום התהליך נאמר, כי היכולת להעצים- מעצימה.

בית הספר "שיזף" אור יהודה, כיתות ג'

צוות שני:

- עדי ברודר גרינברג
- אושרת מצליח
- דן שלו

קהל היעד: כיתה ג' בית ספר שיזף.

המטרה העיקרית שלנו בפעילות בביה"ס היתה הנחלת כלים גישוריים באמצעותם יוכלו התלמידים לנהל שיח פורה ולפתור סכסוכים המתעוררים בחייהם, הן בכיתה והן בבית.

מבחינת מערכי השיעור – בנינו שלבים:

1. דיברנו על ערכים - שיתוף פעולה, קבלת השונה, סובלנות, היות הפרט אינדיבידואל, אך עם זאת חלק מקבוצה. ערכים אלו הינם בסיס לתחילתו של כל הליך גישור. ראינו חשיבות רבה לבסיס זה.
2. פתרון סכסוכים – כאן הגענו לשלב בו אנו מנסים לפתור סכסוכים. כלי זה הינו חשוב ביותר לילדים מאחר והם נתקלים בסכסוכים על בסיס כמעט יומי. דיברנו על מהות הסכסוך וממה הוא נובע, על דרכים שונות לפתרון סכסוכים והבחנה בין פתרונות (win win, win lose, lose lose).
3. "ארגז כלים" – ניסינו להקנות כלים שימושיים לתלמידים כיצד להתמודד עם קונפליקטים וסכסוכים בחייהם. דיברנו על ההבדלים בין ביהמ"ש לבין הליך של גישור בפתרון סכסוכים, והמחשנו זאת ע"י משחקי סיטואציות. בשלב זה ראינו יישום של כל מה שנלמד לאורך השנה, הן מבחינת הערכים והן מבחינת מציאת דרכים חלופיות לפתרון בעיה/סכסוך.

המפגשים נוהלו לפי עקרונות הגישור:

הקשבה בסובלנות לדברי הזולת, דיבור כאשר נתונה לך הרשות, שיקוף של התלמידים ע"י המנחים וע"י התלמידים האחרים.

כיצד העצימה הפעילות את הילדים:

לאורך כל הפעילות היה לנו חשוב מאוד לפתח שיח ודיון עם הילדים. לגבי כל פעילות שהעברנו- דיברנו אחר כך על המשמעות שלה. כאשר ביקשנו מהילדים לדבר על חוויה שהם עברו במהלך המשחק ראינו איך המשחק השפיע על כל ילד וכיצד הוא הפנים את המסר מהפעילות. עצם העובדה שלילדים הייתה נתונה רשות דיבור וכאשר הם דיברו כולם הקשיבו רק לדבריהם ואחר כך גם שיקפו את הדברים העצימה את הילדים; הם ראו שיש להם אוזן קשבת וכי דבריהם נאמרים והם חשובים.

מיטל המורה המחנכת בכיתה שלימדנו בה, הייתה מקסימה ועזרה לנו רבות. לפעמים כאשר היינו צריכים שקט בכיתה על מנת ללמד, היא השתמשה בכל מיני "הסכמים" שהיו לה עם התלמידים וכל מיני תרגילים קטנים שיצרו שקט בכיתה. למשל - רצף של מחיאות כפיים אשר מסתיים בשקט, מין משחק כזה עם הילדים שהתוצאה שלו היא שקט, ככה הילדים גם משתפים פעולה ברצון, וגם משחקים. העזרה שלה נתנה לנו למעשה קרדיט מהתלמידים, היא העבירה לתלמידים את התחושה שהשיעורים חיוניים וחשובים. זה כמובן גם השפיע על האופן בו השיעור שלנו נתפס אצל הילדים עוד מתחילת השנה. הדבר עזר לנו לבסס את מעמדנו בכיתה ואת מערכת היחסים בינינו לבין התלמידים כבר בשלבים המוקדמים של ההיכרות - כאשר הם ראו שמלכתחילה, גם המחנכת שלהם עוזרת לנו, וזו אינה עוד סתם "שעת משחק". כמו כן, מיטל (המחנכת) גרמה לנו לחוש רצויים בכיתתה ופירגנה לנו רבות, דבר אשר גרם לנו לשמחה בכל פעם שהגענו לכיתה לעבוד עם הילדים. פרט לזאת, מבחינה מקצועית, היא פינתה לנו את הבמה, תוך פרגון ואמון מלא בעבודתנו. לא היו "מאבקי כוחות" בינינו כלל, כפי שהיו אצל צוותים אחרים.

כיצד הפעילות העצימה אותנו:

כאשר הגענו לכיתה, לא ידענו למה בדיוק לצפות מהבחינה המנטאלית אצל הילדים. הופתענו לטובה. היו הרבה מקרים בהם קיבלנו תגובות רבות, נבונות ובוגרות מאוד מהילדים. היו בעיקר כמה ילדים ספציפיים שהשאירו בנו רושם.

אנו חושבים שהפעילות העצימה אותנו בעיקר כאשר ראינו איך כל מה שלימדנו את הילדים שוקע ומיושם בפועל, איך לדברים שלנו יש חשיבות רבה בעיני הילדים.

בחלק האחרון של המערכים שהועברו ראינו כיתה שונה מהכיתה שאליה נכנסנו בתחילת שנה. האווירה הייתה שקטה יותר, היתה הקשבה רבה יותר, הילדים כיבדו האחד את השני ושיתפו פעולה בצורה מופתית. ראינו את כל החומר המיושם ע"י סימולציות של פתרון סכסוכים. היה מדהים.

גם הפרידה מהילדים בסוף הסמסטר ובסוף השנה הייתה מיוחדת. ראינו עד כמה הילדים התחברו אלינו וכמה אהבה יש בהם. מאוד התרגשנו. בסוף השנה הם ערכו לנו מסיבת פרידה מרגשת.

את הפעילויות בכיתה העברנו בצוות של שלושה. לעבוד בשלושה היה מאוד נחמד, ועזר לנו מאוד כאשר נדרשנו לחלק את הכיתה לצוותים. היינו מסוגלים לתת תשומת לב גדולה יותר לכל התלמידים ולעתים רבות כל אחד מאיתנו קיבל קבוצה שהוא פיקח על עבודתה באופן אישי.

לעתים סיירנו בין קבוצות העבודה ומעצם העובדה שהיינו שלושה, היינו יכולים באמת להקדיש זמן לכל תלמיד בנפרד.

לדעתנו כאשר עובדים עם כיתה של +40 ילד, שלושה אנשים המעבירים פעילויות אינטראקטיביות, הם אף בגדר חובה אם רוצים באמת להגיע לכל תלמיד בצורה אפקטיבית.

כמובן שעבודה בשלישיה, גם הייתה מאוד נחמדה מבחינת הדינאמיקה הקבוצתית בינינו, חברי הצוות, אך כמובן שזה תלוי מאוד בחבריך לצוות, במקרה שלנו הסתדרנו מצוין.

עבודה בשלישיה אפשרה לנו להכין מערכים מדויקים יותר ומושקעים יותר בצורה יעילה יותר - שלושה מוחות טובים משניים... לרוב הגדרנו מראש, מי מעביר איזה נושא בזמן השיעור, איזו פעילות, ולפעמים אלתרנו.

האם התלמידים הכירו האחד בצרכי השני:

בתחילת הפעילות ראינו, שכאשר נתנו לכיתה משימה בקבוצות, תמיד היה ילד שבולט, ילד שחולם, ילד שלא רוצה לשתף פעולה ועוד. הם לא ממש פעלו למען מטרה משותפת וכמובן שהיינו צריכים לעבוד על עניין שיתוף הפעולה והגיבוש בכיתה.

לקראת אמצע השנה התחלנו להרגיש בשינוי בילדים שהתבטא בהקשבה, בשיתוף פעולה, ברצון לעזור, בתחושה של אחדות קולקטיבית בכיתה. הדבר התחזק והתעצם לקראת סוף שנת הלימודים.

האם אנו הכרנו את הילדים וצרכיהם:

השתדלנו בסוף כל שיעור להסיק את המסקנות שלנו מהשיעור. להבין איפה ניתן לחזק, מה הועבר ו"שקע" אצל הילדים, מה כדאי לשפר ומה ראוי לשמר. כך למשל, בדרך כלל אנו מעבירים את השיעורים כאשר הילדים יושבים בצורת ח'. שיעור אחד החלטנו להשאיר אותם ישובים בכיסאות ליד השולחנות כבשיעור רגיל וראינו כי הדבר פגע בהקשבה ובשיתוף הפעולה ביניהם, ולכן בשיעורים הבאים הקפדנו על צורת ה- ח'. ניסינו לתת במה לדיבור לילדים שבדרך כלל אינם בולטים בכיתה ואינם נוטים להשמיע עצמם. את הילדים הבולטים והאסרטיביים דאגנו להעסיק.

בסופו של דבר, מאחר שהיינו איתם שנה, למדנו להכיר כל אחד מהילדים ולדעת איך לגשת ולפנות אליהם.

בית הספר "שיזף" אור יהודה, כיתות ג'

צוות שלישי:

- דור נחמן
- שני שטיין

קהל היעד: כיתה ג בבית ספר שיזף.

ההכרה בין הצדדים

בתחילה, כאשר נכנסנו לכיתה, לא בדיוק ידענו כיצד עלינו לפנות לילדים, מה רמת השפה שניתן לדבר עימם, אילו דוגמאות רלוונטיות עבורם, האם הם יוכלו לקלוט מסרים של שיתוף פעולה, עבודת צוות, סובלנות, ידיעת האחר, קונפליקטים ועוד נושאים וערכים רבים שרצינו לשוחח ולהעצים אצלם.

במפגשים הראשונים, התהליך היה בעיקר למידה; קודם כל למידה שלנו את הילדים ושלחם- אותנו. היו רגעים בהם התאכזבנו מרעש בכיתה אך רגעים אלו התמעטו עם הצעידה והתקדמות ההכרה ביננו. היו רגעים בהם הילדים לא הבינו את המסר, ניסינו שוב ושוב, בשילוב דוגמאות ובעיקר דוגמאות מהעולם שהם מכירים כל כך טוב- עולם הילדים- והצלחנו. ניסינו לשלב דוגמאות רבות מתוכניות טלוויזיה, סרטים, חצר בית הספר, חברות, משחקי וידאו ועוד ועוד. למדנו כי צורה של העברת מסרים בדרך של דוגמאות מהולה בלמידה "תיאורתית", טובה עבור ילדים, שכן עבורם שיחה תיאורתית גרידא בעייתית לתפיסה, ומאידך, שימוש יתר בדוגמאות מרחיק את דימיונם הפורה אל מעבר למסר שרצינו להעביר. לכן בחרנו בתמהיל שמשלב דוגמאות, הגדרות, דיונים בכיתה, שיתוף של חוויות אישיות, סיפורים אישיים וכל מה שעולה ברוחם לשתף עימנו.

דוגמא לשיעור בו ה"תמהיל" של העברת המסרים היה מצוין ניתן למצוא בשיעור על קונפליקטים. שיעור קודם לכן ביקשנו מהילדים להכין עבודת בית, ובה ביקשנו מהילדים לחפש הגדרה לקונפליקט, לרשום על דף ולהביא לשיעור הבא. הילדים, אשר אותם אנו רואים כל יום ראשון בשעות הראשונות בבית"ס לאחר סוף השבוע, באו נרגשים, תוססים וכולם הרימו את היד כאשר ראו אותנו. כל אחד מהם רצה לשתף אותנו בהגדרה שמצא ובסיכום שהכין לשיעור. מדיון על הגדרות, הרכיבים שמרכיבים את הגדרת הקונפליקט, דיון על משאבים מוגבלים, מצאנו שזה הזמן המתאים לעבור לדוגמא. זאת ע"מ ל"תפוס" את הילדים שהדיבור על הגדרות, רכיבים ושלל ערכים לא כ"כ דיבר אליהם ביום ראשון בבוקר. לכן, התחלנו עם דוגמה, אולם הפעם החלטנו לבצע הצגה קטנה לילדים, על סכסוך דמיוני שהיה בינינו על נייר טואלט:

זה קרה לי אתמול באמצע השיעור: פתאום, בלי שום אזהרה, התחלתי להתעטש והאף התחיל לטפטף...
 "אני צריכה טישו ומייד!", חשבתי לעצמי. כיסיתי את האף והצבעתי הכי גבוה שאני יכולה. איזה מזל! המורה ראתה מייד וסימנה שאני יכולה לצאת. רצתי לשירותים, קינחתי את האף ולקחתי איתי לכיתה גליל נייר טואלט שלם.. ליתר ביטחון! נכנסתי לכיתה, התיישבתי במקומי ו... התחלתי שוב להתעטש. קינחתי את האף בנייר הטואלט שלקחתי מהשירותים וכך לאט לאט התקצר הנייר שבגליל.
 לפתע התקרב אליי מיכאל שיושב בקבוצה שילדי וחטף משולחני את מה שנתר מהגליל. הוא לקח את הנייר לקבוצתו, והתחיל לנגב את המים שנשפכו על השולחנות של חברי הקבוצה שלו. ביקשתי ממנו שלא יבזבז את כל הנייר כי אני זקוקה שלו, אבל דור חבר הקבוצה שלו צעק עליי: "שני, זאת את שמבזבזת את כל הנייר בגלל העיטושים שלך. חוץ מזה הגליל שייך לכולם. הוא לא הרכוש הפרטי שלך".
 נעלבתי וחשבתי לעצמי: "מה יותר חשוב שאני אקנח את האף או שהם ייבשו את השולחן שלהם? ברור שעם אף מטפטף אי אפשר להתרכז וללמוד... וחוץ מזה הם יכולים למצוא פתרון אחר למים שנשפכו להם על השולחן".

הילדים, כמובן, בראשית שאלו: "זה אמיתי?". לכך ענינו בחיךך שלא, אך דוגמא זו בהחלט קירבה את כל הילדים לשיעור על נושא קונפליקטים. לאחר דיון על קונפליקט שלי עם האחר (בדוגמת נייר הטואלט), החלטנו שיהיה נכון לדבר על קונפליקטים שלי עם עצמי. לשם כך סיפרנו על סיפור הנמלה העמלה והחרוצה שכל הקיץ מכינה את ביתה לימי החורף הקרים. לעומתה הצרצר הזמר חי חיי נהנתנות, מופיע בערבים ובימים ישן ולא כל כך חושב קדימה על ימי החורף הקרים. כאשר הגיע החורף ולצרצר אין אוכל, אין מקום לינה וקר לו מאוד, הוא פונה לנמלה וזו בקונפליקט עם עצמה- מה עליה לעשות? האם להכניסו לביתה למרות עצלותו או ללמדו לקח?

הילדים הפגינו שיתוף פעולה רב בשיעור. הם סיפרו על קונפליקטים רבים שהיו להם עם עצמם, ואפשר היה להגיד ששיעור זה תרם להם רבות בהבנה של מהו קונפליקט וכיצד הוא מתרחש. הילדים אף העלו פתרונות רבים והצעות לנמלה.

העצמת התלמידים

לאחר שלמדנו להכיר את הילדים והם אותנו, המפגשים שלנו כל פעם עלו שלב: עלו שלב ברמת הדיון, ברמת השיתוף של הילדים ואפילו במספר הידיים שהצביעו כל פעם ששאלנו משהו. שנינו הופתענו מאוד לגלות כי הילדים קשובים (לפעמים אף יותר ממבוגרים), מסוגלים לקלוט מידע רב, לעשות בו שימוש מושכל, לבצע את הצלבות המידע וכן להשתמש בו בחייהם הפרטיים, וכל זאת אף-על-פי שבתחילה תהינו לעצמנו, מה כבר נוכל להעביר לילדי כיתה ג'.

בנוסף לשיעורים על קונפליקטים ועל פתרונם, דיברנו עם הילדים רבות על שיתוף פעולה, מניעת אלימות, הקשבה, סובלנות, דע את האחר, עבודת צוות, הגדלת העוגה, מצבי רווח-רווח ורווח-הפסד ועוד ועוד. עם ההתקדמות בפגישות שלנו עם הילדים ראינו איך הילדים מושפעים, קולטים את המסרים, נהנים ומחכים מאוד לפגישה הבאה שלנו.

לעיתים אף החלטנו שיהיה נחמד לאפשר לילדים להתנסות ביישום של הדברים שלמדנו בכיתה, ולא רק לדבר ולהתדיין עליהם. כך, לדוגמה, ביקשנו מהילדים באחד מהשיעורים לבצע מעשים מיטיבים במשפחה, עם החברים, עם המורים, בחצר בית ספר, בחוגים ולבוא לספר לנו אחר כך כיצד הצד השני הגיב. רצינו להראות לילדים שברגע שאנו נהיה אנשים טובים יותר, נזכה בחברים טובים יותר, בתגובות חיוביות מהצד השני וגם נרגיש תחושת העצמה פנימית בליבנו. הילדים השתוקקו לספר לנו את המעשים המיטיבים שלהם, ושנינו היינו פשוט המומים מכמות ההיענות בביצוע המעשים המיטיבים. הילדים אף אמרו כסיכום, שהם נהנו מאוד לראות את הצד השני מחייך, זה "דגדג" להם בלב- באותה נקודה ידענו שהעצמנו את הילדים מעבר לשיעור התיאורתי והדיון בכיתה, ומי שהועצם ימשיך כך בחייו.

דוגמא אחרת ראינו בשיעור לקראת חנוכה, בה נתנו לכל ילד נייר מקושט וגזור בצורת נר. חילקנו את הילדים לזוגות וביקשנו מהם לרשום נקודות אור כל אחד על חברו. אחד הילדים, שהינו ילד עם קשיי הסתגלות חברתיים קשים מאוד, הפרעות קשב וריכוז, ובשיחות בלתי פוסקות של הוריו עם יועצים ומורים, קיבל את הנר ונקודות האור שלו מילדה אחרת בכיתה. למרות שביקשנו אותם לרשום רק 5 נקודות אור, אותה ילדה רשמה עליו למעלה מ-7 נקודות אור. לאחר שכל הילדים קיבלו את הנרות, ביקשנו מהם לקרוא את מה שקיבלו ושאלנו אם יש למישהו משהו לומר או לשתף אותנו. אותו ילד הצביע ואמר, שכל מה שרשום בדף הוא שטויות והוא לא מאמין למה שכתוב. אותו ילד, שהיה תוסס באותו רגע, המשיך ופנה לכיתה ואמר: "מה, אני חברותי? אני?!". אותה הילדה, ביקשה מאיתנו לענות לו. היא אמרה לו שלא רק שהוא חברותי מאוד, כולם אוהבים אותו, ואולי הוא חושב שהוא איננו חברותי, אך הוא מאוד חברותי וכיף ונעים בסביבתו. שנינו והמורה שנכחה בכיתה היינו המומים, חזרנו על דבריה של הילדה ואותו ילד יצא מהכיתה בסיום השיעור עם חיוך מאוזן לאוזן. שיעור לאחר מכן המורה באה אלינו ואמרה שזה לא יאמן איזה שינוי עשינו בו: הוא חברותי מאוד, הוא פתוח יותר לסביבתו, הוא הרבה פחות מפריע. ובמין טפיחת שכס הבנו, שאת שלנו עשינו – העצמנו את אותו הילד ואת סביבתו.

עם התקדמות השיעורים ניתן היה לראות כיצד הילדים אינם מפסיקים להטמיע את מערכי השיעור בחייהם, וכיצד הם מבינים שכל מיני סיטואציות בחיים ניתנות לפתרון בדרכי תקשורת ושיחה, במקום לנקוט דרכים של אלימות. כל שיעור הילדים ביקשו לשתף אותנו ואת חבריהם לכיתה בנושאים מחייהם שקשורים לשיעורינו, ואף בחלק מהפעמים דיברנו על הנושא עם כל הכיתה וניסינו לעזור בפתרון הקונפליקט הנידון.

לנו הייתה זו חוויה לדעת שתרמנו כה רבות לילדים. היה כיף לבוא כל שבוע לכיתה ולראות כיצד כולנו מתקדמים עוד צעד ועוד צעד לקראת השינוי והסובלנות. הילדים העצימו אותנו מאוד ביכולת ההתמודדות שלהם עם נושאים מורכבים, עם הדברים שאמרו, ועם האהבה שרחשו כלפינו.

ולסיום, נחתום באימרתו של יאנוש קורצק: "מי שזורע חיטה- חושב לימים. מי שנוטע עץ- חושב לשנים. ומי שמשקיע בחינוך ילדיו- חושב לדורות".

אנו בטוחים כי זו הדרך ליצור עולם טוב יותר...

מעריך שיעור לדוגמא בנושא: **משפט מבויס- פתרון קונפליקטים**

תחילה- נסביר מהו משפט. מה הוא נועד להסדיר, מה ההבדל בין משפט אזרחי לפלילי. מונחים חשובים בתחום המשפט.

הנחיות:

5 ילדים ימונו כשופטים- יהיה עליהם לתת את פסק דינם ונימוק. שאר הכיתה תתחלק לשנים- צד התביעה וצד ההגנה (בעד ונגד). כל צד ימנה 2 עורכי דין, ובאפשרותם למנות עדים.

נסביר לילדים מה תפקיד העדים ולאיזה צורך הם משמשים.

לאחר המשפט, כאשר נגיע להכרעה ולפסק דין, נסביר מהו גישור, מדוע יצרו את ההליך הזה ומה ההבדל בינו לבין משפט רגיל.

ובמיוחד נדגיש את הנקודות הבאות:

1. במשפט תמיד יש מנצח ומפסיד, ובגישור המטרה היא מצב של שני מנצחים.
2. במשפט אין דגש על ביטוי רגשות, בעוד שבגישור שמים דגש על רגשות, והתבטאות של כל צד.
3. במשפט אין פתרונות יצירתיים ואילו בגישור יש המון פתרונות אפשריים.

בחרנו מראש מס' נושאים למשפטים מבויימים:

משפט 1:

נושא המחלוקת- האם על מנת להצליח בבית הספר יש צורך בשיתוף פעולה בין התלמידים?

משפט 2:

עובדות המקרה: יוסי הינו ילד שרצה להתחיל ללמוד סקסופון. הוא קנה סקסופון והזמין מורה פרטי לביתו על מנת להתחיל ללמוד. יוסי קבע את שיעורי הסקסופון בשעה 15:00 בצהריים, כיוון שכך היה לו נוח. הוא החל לנגן, להתאמן ולנגן. השכנים בבניין התעצבנו מאוד מהרעש החזק, ובמיוחד שיוסי מנגן בשעות הצהריים.

הם ביקשו ממנו שיפסיק, אך זה לא עזר כיוון שיוסי היה חדור מוטיבציה לנגן.

השכנים תובעים את יוסי ורוצים לבקש מביהמ"ש שיאסור על יוסי להמשיך לנגן.

נבחר שופטים, נחלק את הילדים ל-2 קבוצות ונבקש הכרעה.

נשים דגש על הדברים הבאים: האם ניתן לאסור על יוסי לנגן? האם אפשר לחשוב על פתרונות נוספים חוץ ממה שביקשו השכנים?

משפט 3 :

עובדות המקרה: זוג סטודנטים שגר בדירה בת"א, החליט להזמין מתקן מים של חברת תמי 4. לצורך ההתקנה, הגיע לבית הסטודנטים טכנאי ואמר להם שכדי לחבר את המתקן יש לעשות חור בשיש, וייתכן שאף יצטרכו 2 חורים. הסטודנטים הסכימו והטכנאי ניגש לעבודה. הטכני קדח חור בשיש, אך לצערנו החור לא היה במקום המקום, שכן לא התחבר עם הצנרת שמתחת לשיש, אלא החור נעשה בטעות בנקודה בשיש שנמצאת מעל לארונות (מה שגרם נזק לארונות ולשיש). לכן היה עליו לקדוח חור נוסף. החור הנוסף הצליח והטכנאי הצליח להתקין את מתקן המים. לאחר יום, הסטודנטים נתקלו בבעיה במכשיר, שכן זה לא עבד ולא חימם את המים. הגיע טכנאי לביתם, ולכאורה היה נראה כי הבעיה עברה. לאחר מספר שעות, מתקן המים החל לעשות רעש נורא ובלתי נסבל. הסטודנטים התקשרו לחברה וביקשו להחזיר את המכשיר ולקבל את כספם בחזרה. מהחברה נאמר שאין אפשרות כזו והם מוכנים לשלוח טכנאי. הסטודנטים לא הסכימו ודרשו לבטל את העסקה. לאחר זמן מה, החברה נענתה לדרישות, וביטלה את העסקה וכספם של הסטודנטים הוחזר להם. כעת הם תובעים את החברה על סך 10,000 ₪ בגין הנזק שנגרם לשיש ולארונות, וכן בגין עוגמת הנפש שנגרמה להם. אנו נסביר לילדים מהי עוגמת נפש ומדוע ניתן לתבוע בגין עוגמת נפש.

פרויקט "מגשרים צעירים" בית הספר "אהוד מנור", אור יהודה

חברות הצוות:

- ליאת בכר
- הגר פינס

קהל היעד: בסמסטר א' הועבר הפרויקט בקרב כיתות ב' בביה"ס.

בסמסטר ב', בעקבות הפקת לקחים ורצון להרחיב את פעילות הפרויקט לבית הספר כולו, קיימנו את הפרויקט בקרב קבוצה רב גילית שהורכבה מתלמידים בכיתות ב' – ה'.

הצגת הפרויקט: פרויקט "מגשרים צעירים" מטרתו להקנות מיומנויות וכלים לגישור בסכסוכים בין

התלמידים בביה"ס. במהלך הפרויקט הוכשרו התלמידים לשמש כמגשרים צעירים בינם לבין תלמידים בהפסקות בביה"ס, כאשר כל תלמיד גישר בכיתה שלו.

מטרת הפרויקט הייתה הטמעת יכולות גישוריות לגיל הצעיר, מתוך הבנה כי הטמעת יכולות אלו תסייע לשינוי באקלים הכיתתי-חברתי הקשה בגילאים אלו וכן תחולל שינוי, ולו במידה מה, בקווי ההתנהגות של התלמידים עצמם.

סמסטר א'

במסגרת הפרויקט התקיימו 6 מפגשים סה"כ. בתום המפגש השישי קיבלו התלמידים תעודות של "מגשרים צעירים" בטקס שכבתי. הטקס נועד להעצים את התלמידים עם כניסתם לתפקידם החדש וכן נועד להכשיר את הקרקע לנכונות מצד חבריהם להכיר בהליך הגישור ולעשות בו שימוש. לאחר מכן התחילו המגשרים הצעירים בגישור בפועל במהלך ההפסקות.

סמסטר ב'

מטרת הפרויקט הייתה הכשרת קבוצה מצומצמת של תלמידים נבחרים (נבחרו על ידי המחנכות) מכל ביה"ס על מנת שישמשו כמגשרים בין חבריהם לכיתה בבית הספר, במשפחתם ובקרב חבריהם.

במסגרת הפרויקט קיימנו 10 מפגשים, אשר בסיומם קיבלו התלמידים תעודות "מגשרים צעירים" בטקס בית ספרי.

הכרה והעצמה

כשפנינו צופות למטרה הסופית- הכשרת התלמידים כמגשרים, בנינו את מערכי השיעור בצורה הדרגתית. תחילה חשפנו את הילדים למהותו של הליך הגישור ולתפקיד המגשר, לערכים שבבסיס השפה הגישורית וליתרונות שדרך הגישור מציעה על פני דרכים אחרות. במהלך התהליך ביקשנו להעצים את התלמידים, כך שלכשיוכשרו כמגשרים צעירים יהיו בידם היכולות והאמונה העצמית לפתור סכסוכים בעצמם, ללא התערבות של מבוגר. ואכן, בסיום הפרויקט, כאשר התלמידים התנסו בסימולציות הלקוחות מחיי היומיום שלהם ושל עולם המבוגרים ניתן היה לראות את פירות התהליך שעברו, וכיצד הפנימו את הערכים שביקשנו להקנות להם.

הדוגמא הטובה ביותר להעצמה של התלמידים בפרויקט הוא תלמיד, שבשיחות ההיכרות אמר לנו שהוא לא מבין בכלל למה בחרו בו, ושהוא לא יודע לפתור סכסוכים בצורה שאינה אלימות. בסוף הפרויקט הוכשר כמגשר בכיתתו, וכמי שידוע לפתור סכסוכים בשפה הגישורית כאשר הוא מאמין ביכולותיו ובדרך של הגישור.

הרעיון של הפרויקט של מגשרים צעירים, וכן ההתמודדות עם תלמידים רכים בשנים, היה חדש גם לנו. גם אנו עברנו תהליך מתחילת השנה, בו למדנו להכיר את עצמנו ויכולותינו, ולקראת סמסטר ב' כבר ידענו מה עלינו לשנות ומה כדאי לשמר; בסמסטר א' עבדנו עם תלמידים בכתות ב', שהיו צעירים מאוד והתקשינו להעביר להם תכנים שהיו מכוונים לילדים קצת בוגרים יותר. אך תוך כדי המפגשים למדנו להתחבר לקבוצה שלפנינו ולהתאים את מערכי השיעור לעניין של התלמידים.

מועצמות מההתנסות הראשונית עם התלמידים, ותוך הכרה בצרכים של התלמידים ושל בית הספר, החלטנו בסמסטר ב' לשנות את מתווה הפעילות. כך, החלטנו להרחיב את הפעילות לבית הספר כולו, ולבנות קבוצה רב גילית. כך יקבל הפרויקט תהודה רחבה יותר בבית הספר, ותלמידים אחרים יחשפו לפרויקט ולהליך הגישור באמצעות התלמידים המגשרים.

כחלק מהליך העצמתם של המגשרים הצעירים ניסינו לגבש את קבוצת המגשרים הרב גילית בינם לבין עצמם, וליצור גאווה קבוצתית ושיתוף פעולה בקבוצה. כך שיאמינו ביכולותיהם להיות מגשרים צעירים ולפתור סכסוכים בין חבריהם לכיתה. על מנת לגבש את הקבוצה פנינו למכנה המשותף לילדים כולם, בכל הגילאים, תחרויות, כדורגל, הצגות וגייסנו את התחומים הללו לעזרתנו.

כדי להעצים את דמות המגשר בבית הספר ואת תהליך הגישור כפתרון העדיף ליישוב סכסוכים ומריבות, עמלו התלמידים על הצגת הפרויקט לכיתות השונות. כל זוג מגשרים הציג בפני הכיתה שלו את הפרויקט והציג סימולציה קצרה של גישור באמצעות חבריו לקבוצה. בדרך זו קיוונו להשיג הכרה בפרויקט ובתפקיד התלמידים הנבחרים כמגשרים והעצמת המגשרים עצמם על ידי קבלת פידבקים חיוביים מהכיתה.

אחד החששות שהעלו התלמידים במהלך המפגשים שלנו והכשרתם כמגשרים, הוא שתלמידי הכיתה לא יפנו אליהם בבעיות ומריבות, ולתפקיד המגשר לא תהיה תהודה. לכן, נראה כי שלב הצגת הפרויקטים לכיתות

וליתר התלמידים היה נקודת השיא בתהליך ההעצמה וההכרה של התלמידים המגשרים, כאשר קיבלו את ההכרה מצד חבריהם לכיתה.

ההזדמנות לעמוד מול קבוצת ילדים צעירים ולחשוף אותם לערכים ולמושגים חדשים ושונים במסגרת הבית ספרית, אפשרה לנו ללמוד על עצמנו ועל העומד מולנו.

עם הזמן למדנו להכיר את הילדים, את רצונותיהם וצרכיהם, ולמדנו להתאים את מערכי השיעור לניצבים מולנו כך שהתוצאה המוגמרת טובה יותר.

המפגשים עם הילדים היו עבורנו חוויה ייחודית ומלאה, בה הצלחנו לבטא את מי שאנחנו בבניית מערכי השיעור ודרך החיבור לילדים.

מצ"ב תעודת סיום הכשרת "מגשרים צעירים" שחולק לתלמידים בסיום השנה.

וזאת לתעודה

כי התלמיד/ה

סיימה בהצלחה קורס
"מגשרים צעירים"
והינה מוסמכת לגשר בסכסוכים

על החתום

ליאת בכר
הגר פינס
הקליניקה לגישור
אוניברסיטת בר-אילן
התשס"ט יוני 2009

בית הספר "רימונים" קריית אונו – כיתות ד' פרויקט "מחנכים לגישור"

חברי הצוות:

- שמרית סמג'ה
- שרית רדלמן

קהל היעד: שכבת כיתה ד' המונה 3 כיתות. כיתה קטנה של חינוך מיוחד צורפה לאחת הכיתות.

מערכי השיעור הופעלו ב-2 קבוצות בימים שונים בשינויים המחייבים. אורך כל מפגש: 2 שיעורים.

מדוע בחרנו בפרויקט: התנהגות אלימה בין כותלי בית הספר היא תופעה שכיחה. תלמידים נוקטים

אלימות פיזית, מילולית ונפשית כלפי חבריהם, בני גילם, כלפי תלמידים צעירים וחלשים יותר ואף כלפי מורים. כעולה מהרקע המקדים אשר קיבלנו מהמחנכות, מהיועצת וממנהלת בית הספר, בשלוש הכיתות ניכרת תופעת האלימות. מדובר בעיקר בגרעין קטן, אשר מטיל אימה על כל שאר התלמידים, פוגע בהם ומפריע למהלכו התקין של השיעור. נוסף על כך מדובר בשכבה מורכבת: חלק גדול מהתלמידים מאובחן בליקויים מסוגים שונים, כגון: ליקוי למידה, הפרעות קשב וריכוז, הפרעות נפשיות ועוד. במצב דברים זה חשבנו שפרויקט של מעגלי שיח ישפר את יכולת הביטוי של התלמידים בכלל ושל תלמידים חלשים (לא בהכרח מבחינה לימודית) בפרט, ויעניק להם ביטחון עצמי. העצמתם תוך הקניית כללי התנהגות בכיתה תצמצם את פערי הכוחות ותיצור אווירה טובה וחיובית יותר בכיתה.

יצוין כי בחירת הנושאים ותכני השיעורים נעשתה מראש, אך מערכי השיעור נבנו בהתאם לקצב הכיתה, לצורכי הכיתה ולאור בעיות ספציפיות אשר התעוררו בכל כיתה, וכן תוך התייחסות לנושאים אקטואליים שונים.

מטרת הפרויקט: הקניית מידע ומודעות בשילוב כלים מעשיים אשר עשויים להשפיע על התלמיד הצעיר

ולגרום לו לנסות לפתור סכסוכים בדרכים בלתי אלימות, תוך הגברת המודעות לזכויות וחשיבות כיבוד הזולת. נעשה ניסיון להתמודד עם תופעת האלימות ובעיית פערי הכוחות ולצמצם את היקפן באמצעות:

- עמידה על חשיבות כללים במסגרת חברתית.
- הצגה והסברה של זכויות הפרט וערכי היסוד בחברה.
- הצגת בעיית האלימות, השלכותיה והצעת דרכים למניעתה.
- הקניית כלים בלתי אלימים להתמודדות עם מצבי קונפליקט.

תוכן השיעורים: השיעורים עסקו בנושאים שונים, ביניהם שיעור בנושא הקשבה, אלימות, זכויות אדם,

רגשות, דרך ניהולם וההתמודדות עימם, שיתוף פעולה, דרכים אלטרנטיביות לפתרון סכסוכים וכו'. לדעתנו, נוצרה במהלך השיעורים אווירה נינוחה של פתיחות והידברות אשר אפשרה פעילות הדדית ושיתוף פעולה מלא בין חברי הכיתה. הצלחנו לפתח בתלמידים מודעות למעשיהם ולתחושות שאלו יוצרים אצלם ואצל אנשים אחרים. שיתפנו אותם בחוויות אישיות וכך גם הם שיתפו אותנו. לאורך הפעילות ראינו כי אנו מצליחות להשיג עם התלמידים חלק גדול מהמטרות אשר הצבנו לעצמנו בתחילת הדרך. למדנו להכיר אותם ואת צורכיהם, מה גורם להם להרגיש טוב יותר ומה פחות, מה מדרבן אותם, מעניין אותם ומעיק עליהם. העמידה ביעדים וההתקרבות הרבה לתלמידים עוררה בנו תחושת העצמה גדולה, שלא חשנו זמן רב.

אחד הנושאים בו עסקנו במהלך השיעורים שהועברו, הוא רגשות ודרך ההתמודדות עימם.

חוויה מספר 1

שיעור זה פתחנו במעגל בו כל אחד מהילדים התבקש להגיד מילה טובה על חברו היושב לימינו. לאחר מכן, ערכנו סבב נוסף בו כל אחד היה צריך להגיד מילה טובה זה שהחמיא לו בסבב הקודם. י, אחד הילדים (גורם בעייתי בכיתה), לא רצה להגיד מילה טובה על היושב מימינו (א') וישב כולו קפוף וסוגר, עם ידיו שלובות. בסבב השני, הגיע תורו של א' להחמיא לי. הציפייה של כולם הייתה שהוא יבחר שלא להחמיא לי אבל א' הפתיע ואמר על י' כמה מילים טובות ונוגעות ללב. י' התמלא אושר, מייד שינה את ישיבתו, אורו עיניו, חיוך קל החל להסתמן על פרצופו וכל הכיתה התמוגגה. נראה היה ש' לא רגיל לפידבקים האלו ומשקיבל אותם החל להתנהג לפיהם. שיעור זה היה אחד מהשיעורים הראשונים ומאז י' השתתף והפך לחלק פעיל מהשיעור. מיותר לציין כי י' התעקש להחזיר לא' מילה טובה עוד באותו סבב. י' הרגיש מועצם, הפידבק שקיבל גרם לו להרגיש שמכירים בו ובתכונותיו הטובות.

חווייה מספר 2

באותו שיעור בכיתה השנייה, החליטה לשתף אותנו ל', אחת מבנות הכיתה, בעובדה שהוריה עוברים תהליך גירושין. ל' שיתפה אותנו ברגשות הקשים שהיא ואחיה חווים, מול כל הכיתה. הכיתה השתתקה, נראה כי לא ידעו איך להתמודד עם זה ומבוכה קלה אחזה בכולם. שמרית ואני שאלנו כמה שאלות אינפורמטיביות בנושא על מנת להפיג את המתח ועברנו הלאה. בסוף השיעור ניגשנו לל' ודיברנו איתה על הנושא. נראה היה כי היא ממש רצתה לשתף מישהו, ונושא השיעור והפתיחות ששררה בו גרמו לה לשתף. מאוד התרגשנו מהסיטואציה ואנו מקפידות לשאול אותה מה שלומה בכל שיעור ושיעור.

תיכון "אמי"ת" קרית מלאכי

אחריות הפעילות:

- הילה שוורץ

קהל היעד: במסגרת הקליניקה לגישור פעלתי בשתי כיתות טיפוליות בבי"ס 'אמי'ת' בקריית מלאכי. לילדים בכיתות אלו בעיות רבות ומגוונות: נכות פיזית, היפראקטיביות, אי ידיעת קרוא וכתוב ועוד, דבר אשר הצריך ממני להתאים את השיעור לכולם וזאת ניסיתי לעשות כמיטב יכולתי.

הגישור טומן בחובו ערכים כגון הקשבה לאחר, קבלת השונה ותקשורת בינאישית. החלטתי להעביר ערכים אלו לילדים תוך יישום לחיי היומיום שלהם. אט אט למדתי גם על בעיותיהם וצרכיהם ועל פי זה ניסיתי לכוון את השיעורים שלי.

דוגמא בולטת לכך הייתה כאשר באחד השיעורים דנו בנושא פתרון הסכסוכים. אחד הילדים ציין את תמיכתו באלימות, אף אם הדבר מגיע לכדי דקירות וכדומה, זאת מאחר שלדעתו רק כך ניתן להשיג כבוד. חשוב לי לציין שהילד אמר את דעתו האמיתית, ולא ניסה לעשות 'פוזות' (ניתן לאבחן בקלות מתי דברים נאמרים 'בשביל הפוזה' ומתי מתוך אמונה שזו הדרך). עקב אירוע זה החלטתי להקדיש גם את השיעור הבא לנושא בו דנו בין השאר על מטרות, מהו כבוד ועוד.

העצמה והכרה

אט אט התברר לי כי חלק מן הילדים באים ממשפחות פשע, וכי לחלקם אף יש תיק במשטרה. נראה כי הבתים מהם באים אינם קלים כלל וכלל, והייתה הרגשה שאינם מאמינים בעצמם. על כן, החלטתי להקדיש את השיעור שלאחר מכן להעצמה. בשיעור זה המטרה הייתה להראות לילדים כי הכול תלוי בהם, וכי הם מוכשרים מספיק בכדי להצליח. כחלק מן השיעור נתתי לכל אחד מהם לכתוב הין הוא רואה את עצמו בעוד 20 שנה, במה יעסוק, האם תהיה לו משפחה וכדו', כשסיימו שאלתי אותם אם הם מוכנים שנשתף את הכיתה במה שכתבו והם הסכימו, הדברים היו מרגשים, דוגמא לכך הייתה כאשר אחד הילדים, המתקשה ללכת לבד ונעזר בהליכון ובסייעת אישית סיפר כי חלומו שלו הוא כי יוכל ללכת לבד וכי הוא מאמין שאם יתאמץ מספיק יצליח. כך כל ילד שיתף אותנו בשאיפותיו, בחלומותיו. הילדים נהנו וחשתי כי המסר הועבר כראוי.

חוויה נוספת שחוויתי עם הילדים במסגרת השיעורים הייתה כאשר בשלבים האחרונים של השנה חילקתי אותם לקבוצות, לכל קבוצה נתתי אירוע הקשור ליומיום בכיתה ועליה היה לפותרו ולהציגו בפני הכיתה כיצד שיראה לנכון. מדהים היה לראות הן כיצד הילדים מיישמים ערכים רבים בהם עסקנו - הקשבה, סבלנות,

שיקוף ועוד, והן כיצד החליטו להעביר את הפתרון, כל אחד בחר בדרך אחרת: הצגה, המחשה ע"י עזרים שונים ועוד.

הילדים הבינו כי יש דרכים אחרות לפתירת בעיות הן בינם לבין חבריהם והן בינם לבין המורים, ההורים וכו'. הם הבינו את כוחה המשחית של האלימות שפוגע רק בהם בסופו של דבר.

אני יכולה לומר כי עבורי כל שיעור הוא חוויה. אני לומדת המון על הילדים ועל ההתמודדויות שלהם וכך כל שיעור הופך טוב מקודמו. לדעתי, העברת נושא הגישור וערכיו לילדים חשוב מאין כמותו. זאת ביחוד כשמדובר בילדים מרקע קשה, שחשיפתם לערכי הגישור והשפה הגישורית פותחת עבורם עולם חדש. תהליך ההעצמה וההכרה מקבל משנה תוקף כאשר הילדים מגיעים ממקום נמוך ויוצאים מחוזקים ומאמינים בעצמם.

יישר כוח לכל העושים במלאכה.

פעילות הצוותים באפיק המחקרי

- בית הדין לעבודה
- עורך הדין בגישור
- תורת משפט טיפולית
- 'פרויקט הידברות'
- 'דע את האחר'

הערכת הליכי הגישור בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב

חברי הצוות:

- רחלי וייס אהרון
- רועי שפיר

הקדמה

במהלך השנה תיאמנו צפיות של סטודנטים בבית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב. בבית דין זה מתקיימים כמה גישורים מדי יום. אספנו את דו"חות הצפייה שמילאו הסטודנטים במהלך צפייתם בגישורים, וערכנו עבודת מחקר על הגישורים המתנהלים בבית הדין. המחקר נערך זו השנה הרביעית, ומדי שנה מוגשות תוצאותיו לשופטת הראשית, כבוד השופטת עליה פוגל. מטרת המחקר הינה ליצור כלי להערכת הליך הגישור, על מנת שבעלי הדין יוכלו לממש את הפוטנציאל המיטיב שהגישור מציע.

קשיים ובעיות

בתחילת הדרך נתקלנו בקשיים – חלקם עלו בעקבות פעילות הקליניקה בשנה שעברה, חלקם נוגעים למלאכת תיאום הצפייה בגישורים וחלקם נוגעים למחקר עצמו:

בשנה שעברה קרה לא אחת, שסטודנטים הגיעו לחינם לבית הדין. היו מגשרים שלא הסכימו כי יצפו בהם. מנהלת המנ"ת ומזכירתה סיפרו כי סטודנטים רבים התקשרו אל בית הדין, והדבר הקשה עליהן. הדבר הבעייתי ביותר היה, שבסופו של דבר המחקר לא הוגש בשנה שעברה לשופטת הראשית, בשל קושי לעבד את הנתונים מדוחות הצפייה, שהיו שאלונים פתוחים.

לאחר שקראנו את כל מה שנעשה בשנתיים הקודמות, נפגשנו בתחילת השנה עם האחראית על הגישורים בבית הדין, והחלטנו שהשנה אנחנו נעשה קצת סדר בעניינים - הקשר עם בית הדין יהיה דרכנו בלבד. לא מסרנו את מספר הטלפון של בית הדין לאף סטודנט. בהמשך הצלחנו להשיג רשימה מסודרת של מגשרים שמסכימים שיצפו בהם ובאילו ימים הם מגשרים. כך יכולנו לשלוח כל שבוע סטודנטים, מבלי להטריד את מזכירת ביה"ד, שפעמים רבות לא ניתן להשיגה טלפוניית...

מבחינת המחקר, החלטנו לשוב לשאלון סגור, הכולל שאלות שממקדות את הסטודנטים (כפי שהיה לפני שנתיים). השאלון היה מבוסס על המודל הפרגמטי של יורי ופישר- פתיחה, הצגת הסכסוך, זיהוי האינטרסים, יצירת אופציות, הצגת האלטרנטיבות, הערכת האופציות והאלטרנטיבות, כתיבת הסכם.

אולם, בעקבות הצפייה – שלנו ושל סטודנטים אחרים מהקליניקה - בגישורים המתנהלים בבית הדין, נוכחנו לדעת שהגישורים בבית הדין אינם מתנהלים לפי המודל הנלמד בכיתה. ממצא זה תאם את הממצא של צוות המחקר לפני שנתיים, אז הוצגה במחקר ביקורת על הגישורים בבית הדין עקב חוסר ההתאמה למודל הנלמד. נראה היה, שאולי משהו "התפספס"; שאולי צריך לבחון את הדברים אחרת.

ממצאים ומסקנות

ממצאים שעלו מדו"חות הצפייה:

- רוב הגישורים עסקו בפיצויי פיטורין ובנושאים הנלווים לפיצויי פיטורין, כאשר רוב התביעות הן של עובדים שכירים את מעבידיהם.
- ברוב הגישורים הוצגה מהות הליך לצדדים, ולאחר מכן הציגו הצדדים את הסכסוך. לאחר ההצגה ביותר מחצי מהגישורים המגשר בוחר אם לשקף או לא (אין שיקוף הדברים ע"י המגשר ביותר ממחצית מהגישורים), ומייד לאחר מכן ישנן פגישות נפרדות בין המגשר לצדדים, שם כבר מועלות הצעות לפתרונות.
- המגשר קטע בכמחצית מהגישורים את דברי הצדדים והציע פתרונות ברוב הגישורים. יחד עם זאת ברוב הגישורים לא הכתיב המגשר פתרונות, וברוב המקרים נתן לצדדים להתנגד לפתרונות שהציע.
- המגשר הציג את האלטרנטיבה של פנייה לבית הדין ברוב הגישורים והסביר את ההשלכות של פנייה לבית הדין, אך הציג את בית הדין כפיתרון גרוע.
- כמחצית מהגישורים הסתיימו בהסכם, וברוב הגישורים שלא הסתיימו בהסכם, יצאו הצדדים ממסלול הגישור. בגישורים שהסתיימו בהסכם, התובע והנתבע קיבלו את הפיתרון ולרוב היו מרוצים מההליך.
- בגישורים שלא הסתיימו בהסכם, הסיבות העיקריות לאי ההגעה להסכם נבעו מנוקשות/אי פשרנות, הערכה לא נכונה של סיכונים ובעיית נציג.
- ברוב הגישורים היו עורכי דין נוכחים, השתתפו באופן פעיל, אך לא בהכרח תרמו רבות לגיבוש ההסכם בין הצדדים.

מסקנות העולות מדו"חות הצפייה:

- פתיחה - ישנה פתיחה להליך, שבה מוצגים מהות ההליך לצדדים, אך עם זאת אין אינדיקציה (אין שאלה בדו"ח הצפייה) לגבי אופי ההסבר שניתן. כלומר, לא ידוע אם ההסבר ממצה, כולל את תפקיד המגשר, אופי ההליך, חסיון, סודיות וכו'. בנוסף לא ידוע האם ישנו הסבר לעורכי הדין שנמצאים כמעט בכל גישור, משתתפים בהליך ותורמים לו - לעיתים בצורה שלילית.
- שיקוף - לאחר הפתיחה, אין שיקוף ברבים מן הגישורים.

- **פגישות נפרדות-** לאחר הצגת הסכסוך, לרוב ישנם פגישות נפרדות של המגשר עם הצדדים. המגשר בוחר לשמוע בנפרד כל אחד מהצדדים, ולהגיע כבר בפגישה נפרדת זו להצעת הפתרונות ליישוב הסכסוך.
- **הצעת פתרונות- על אף שהמגשרים בביה"ד דומיננטיים ומאז מעורבים בהליך** (לפעמים על חשבון הצדדים), הם עדיין מקפידים להשאיר את ההחלטה בידי הצדדים לסכסוך.
- **עורכי הדין בגישור- כמעט בכל הגישורים היו עורכי דין נוכחים** והשתתפו באופן פעיל. זאת משום שנדרשת התמצאות בדיני עבודה (ישנה חקיקת מגן נרחבת), ומכיוון שברוב המקרים ישנה תביעה שהוגשה לבית הדין, ובית הדין מציע לצדדים לפנות לגישור לפני המשך ההליכים המשפטיים (ולרוב הצדדים כבר מיוצגים על ידי עורכי דין המטפלים בתיק). לעיתים לעורכי הדין וללקוחותיהם עשויים להיות **אינטרסים מנוגדים**: לעו"ד יש לעיתים עניין למשוך את ההליך, ללבות ולהסלים את המאבק בין הצדדים "ולנפח" את סכום התביעה, בעוד שהלקוח בסך הכל רוצה "שיעזבו אותו בשקט", אף במחיר של ויתור על חלק מהסכום הנתבע במסגרת הסכם בגישור.
- **ההסכם-** בכמחצית מהגישורים הסתיים הגישור בהסכם. נתון זה הוא נתון חשוב, על מנת שנוכל להעריך את עבודתם של המגשרים, אבל הוא אינו הנתון היחיד שיש להתחשב בו. הסכם הוא תוצר של הגישור, ולא מטרה לחתור אליה בכל דרך אפשרית- ישנם גישורים שנחשבים טובים ומסתיימים ללא הסכם, וגישורים שאינם טובים שמסתיימים בהסכם.
- הנתונים על השפעת ההליך על צדדים שלא הגיעו להסכם מראים זאת, למשל (שאלה 19)- ישנם גישורים שהשפיעו בצורה חיובית על הצדדים, אף-על-פי שלא הגיעו להסכם. לעיתים עצם המפגש בין הצדדים, הקשבה אחד לשני והכרה של אחד בבעיות השני תורמת יותר מאשר חתירה להסכם בכל מחיר.
- **שביעות רצון הצדדים-** ברוב המקרים נראה שהצדדים היו מרוצים מההסכם שנוצר, לחצו את ידי המגשר ודיברו ביניהם. לא ידוע (לפי דו"ח הצפייה) האם ההסכם ענה על כל הצרכים של הצדדים (בהנחה וזוהו כל האינטרסים והצרכים של הצדדים).
- **כשלים בהגעה להסכם-** יש לקרוא את הממצאים על הכשלים יחד עם הנתונים המתייחסים לנוכחות עורכי הדין בגישורים. לרוב הם משתתפים פעילים, משפיעים על הצדדים, ולרוב ההשפעה אינה טובה. לעיתים הם אלה הגורמים לאי ההגעה להסכם (נתון שאינו מופיע בדו"ח).
- בנוסף, ברוב הגישורים שאינם מסתיימים בהסכם, הצדדים יוצאים מהליך הגישור- נתון שגם חלק ממנו ניתן לייחס להשפעת עורכי הדין על הגישור. גישורים טובים יותר הם אלה שבהם עורכי הדין תומכים בצדדים, ועוזרים להם- וגישורים בהם המגשר מסביר לעורך הדין את מקומו בהליך הגישור (ראה מסקנות לפתיחת ההליך).
- **זיהוי אינטרסים והמרה לצרכים-** המגשרים לרוב בוחרים שלא לנסות להגיע לפן הרגשי של הסכסוך (הרובד הסמוי בסכסוך) על מנת להגדיר מחדש את הסכסוך בין הצדדים. עם זאת, הם שואלים שאלות שונות (מנחות, סגורות ופתוחות) לרוב- וזאת על מנת להבין טוב יותר את הרובד הגלוי של הסכסוך, ולתת מקום לצדדים - שבדרך כלל באים טעונים מאוד - לשטוח את סיפורם מול המגשר והצד השני, בכדי שיוכלו להתקרב אחד לשני מבחינת דרישותיהם.

הכרה

התחלנו לחשוב שהגישורים בביה"ד אינם בדיוק גישורים כפי שלמדנו, ולחוש שהעבודה שלנו טכנית, ואולי אין לה שום קשר לגישור - ודווקא בנקודה הזו החל תהליך אחר. לאחר חשיבה מחודשת, עברנו תהליך של **הכרה**- החלטנו לבנות דו"ח **צפייה חדש** המותאם לצרכיו ומאפייניו הייחודיים של ביה"ד. להלן מובאים מאפייניו וצרכיו המיוחדים של הליך הגישור בביה"ד שזיהינו במהלך מחקרנו, והשאלות שהוספנו לדו"ח הצפייה המותאמות למאפיינים וצרכים אלו:

החתימה להסכם

ראשית, ההנחה שלנו הייתה כי גישור מוצלח אינו זה שבהכרח מסתיים בהסכם, שכן אף אם הגישור אינו מסתיים בהסכם, הוא משפיע על הצדדים בקירובם זה לזה ובהבנת הצד השני, רצונותיו והאינטרסים שלו. הבנה זו יכולה לעודד, במקרים מסוימים, הסכם בטרם תחילת ההליך המשפטי או במהלכו. נוכחנו לדעת, כי בבית הדין הגישה לפעמים מעט שונה:

לעיתים הנטייה בביה"ד היא להגדיר את הצלחת הגישור כסיום הסכסוך בהסדר מוסכם. כתוצאה מכך, הגישור עלול להחמיץ את ייעודו: אין הוא מתמקד עוד באינטרסים של הצדדים, אלא בעמדותיהם בלבד. במקרים מסוימים הוא מתאפיין בהפעלת לחץ על הצדדים להגיע להסכם. הסכמתם ליישוב הסכסוך במקרים אלה איננה, אם כן, הסכמה אמיתית.

לכן החלטנו להוסיף לדו"ח החדש שאלות, שיבדקו אם ההסכם וההליך שקדם לו אכן עונים על צרכיהם האמיתיים של הצדדים, ואם הצדדים הגיעו להסכם מתוך רצון חופשי, למשל: האם המגשר קבע עבור הצדדים מה חשוב להם?; האם המגשר הכתיב לצדדים פתרון?; האם הופעל לחץ על הצדדים להגיע להסכם, ואם כן-מי הפעילו?

אנו ערים לכך, שאחת המטרות בקיומם של הגישורים הרבים הנערכים בבית הדין לעבודה הינה הפחתת העומס מבית הדין ומניעת התמשכות ההליכים, הפוגעת בראש ובראשונה בצדדים לסכסוך. יחד עם זאת, יש להיזהר מלהגיע להסכם שאינו נעשה מתוך רצונם החופשי של הצדדים ואינו משקף נכונה את האינטרסים והצרכים שלהם.

עורכי הדין

בבית הדין ישנה נוכחות (כמעט קבועה) של עורכי דין המייצגים את הצדדים בגישור. זאת משום שנדרשת התמצאות ביני עבודה (ישנה חקיקת מגן נרחבת), ובגלל שברוב המקרים ישנה תביעה שהוגשה לבית הדין, ובית הדין מציע לצדדים לפנות לגישור לפני המשך ההליכים המשפטיים (ולרוב הצדדים כבר מיוצגים על ידי עורכי דין המטפלים בתיק). כמו כן, לעורכי הדין וללקוחותיהם עשויים להיות אינטרסים מנוגדים. כאשר, למשל, לקוח משלם לעו"ד לפי שעות, לעוה"ד יש לעיתים עניין למשוך את ההליך, ללבות ולהסלים את המאבק בין הצדדים "ולנפח" את סכום התביעה, בעוד שהלקוח בסה"כ רוצה "שיעזבו אותו בשקט", אף במחיר של ויתור על חלק מהסכום הנתבע.

לכן הוספנו פרק שלם בדו"ח המוקדש למקומם של עוה"ד בגישור: האם עורכי הדין השתתפו באופן פעיל בגישור? האם אפשרו ללקוח שלהם להתבטא? האם עורך הדין הביא בחשבון את צרכיו האמיתיים של הלקוח? האם הוא אפשר ללקוחו בחירה? אם לא-כיצד המגשר התמודד עם זה?

מערכת היחסים בין הצדדים

מדובר ביחסי עובד מול מעביד (לרוב בין שכיר למעסיק). העובד החוסה תחת חוקי מגן קוגנטיים. לכן רצינו לבחון בדו"ח הצפייה החדש כמה זמן ניתן לטיעונים משפטיים? והאם הוסבר לעורכי הדין מקומם בהליך ומקומן של טענות משפטיות? יתר על כן, משום שמדובר ביחסי עבודה, פעמים רבות, מי שנוכח מצד המעסיק בגישור אינו בעל סמכות לקבל החלטות משמעותיות בגישור, אלא בעל תפקיד כלשהו שהעסק/החברה שלחו מטעמם, ולכן חושש לקבל החלטות ולהגיע להסכם- **בעיית הנציג**. על כן שאלנו בדו"ח החדש- "במידה ואחד הצדדים הוא חברה וכד'- האם הופיע נציג המוסמך לקבל החלטות?" בנוסף, לעיתים מי שנוכח בגישור מטעם המעביד כלל אינו מכיר את העובד (למשל מנכ"ל או בעלים), וכך העובד לא מקבל מענה לצורך שלו לפגוש את מי שפגע בו ולקבל ממנו הסברים. ולכן חשוב לנו לבדוק אם הסטודנטים התרשמו שהתובע טעון רגשית, ואם התרשמו שהנתבע טעון רגשית.

משך זמן מוגבל

הזמן הממוצע שאורך גישור בביה"ד הוא כשעה וחצי. לעיתים קרובות למגשרים נקבע גישור נוסף לאחר שעה וחצי. יש לציין, כי אורך גישור ממוצע הנערך לפי המודלים ה"קלאסיים" נע בין 3-5 שעות (בהנחה ומדובר במפגש יחיד). לכן הוספנו לדו"ח הצפייה את השאלה- "האם למגבלת הזמן (כשעה וחצי) הייתה השפעה על הגישור בכלל, ועל התנהלות המגשר בפרט?" עם זאת אנו ערים לכך, כי בשל העובדה שנערכים בביה"ד מספר גישורים מידי יום, ייתכן כי ישנם קשיים טכניים ותקציביים שגרמו, כנראה, למגבלת הזמן. לכן, אם אין אפשרות להאריך את משך הזמן המוקצב לכל גישור, יש להקפיד על קיומם של כללים גישוריים הכרחיים כגון שמירה על ניטרליות וסודיות, שהצדדים יגיעו להסכמה מרצונם החופשי ולא עקב לחצים, אכזבה משתפת וטובה, זיהוי אינטרסים ונקודות טיפול במחלוקת האמיתיות בין הצדדים ועוד.

הכרה והעצמה

הדו"ח משנת 2007, שלפיו צפו הסטודנטים בקליניקה השנה, לא כלל כל התייחסות לנושא של הכרה והעצמה, שהינו מרכזי ביותר במודל הטרנספורמטיבי. על אף שברור לנו כי הגישור המתנהל בביה"ד אינו נערך לפי מודל זה, בשל הכרתנו בחשיבותן של הכרה והעצמה במסגרת הליך הגישור, החלטנו לשאול את הסטודנטים בדו"ח החדש- "האם הצדדים באו לידי הכרה (הכרה של כל צד באינטרסים של השני?)", "האם התרשמת שהתרחשה העצמה בהליך, ואם כן מי הצד שהועצם לדעתך?", על מנת לקבל פרספקטיבה לגבי הפן הזה בגישורים המתנהלים בביה"ד.

העצמה אישית

החשיבה המחודשת ותהליך ההכרה שעברנו במהלך השנה העצימו אותנו -ניסינו למצוא את הנקודות החיוביות בגישורים בבית הדין לעבודה ולמנף אותן. ראינו את המקום שיש לבית הדין בשיח הגישורי, למרות בעיות שישנן, והבנו שהוא מהווה מקור בלתי נדלה ללמידה. למעשה, כל הסטודנטים בקליניקה, ללא יוצא מן הכלל, צפו בגישור בביה"ד, ובד"כ צפו ביותר מגישור אחד. ביה"ד תפס מקום רב בשיח הגישורי שהתנהל במסגרת הקליניקה. הרגשנו שהצלחנו להעביר את מרכז הכובד מהעשייה הטכנית (טלפונים לביה"ד, אי מיילים לסטודנטים ושוב טלפונים וחוזר חלילה...), שהייתה מנת חלקנו בחצי השנה הראשונה, לעשייה מהותית של חשיבה מחודשת ומחקר מקיף. בסופו של דבר ניתן לומר, כי בהחלט התרחש פה תהליך של הכרה והעצמה - גם אם לא קרה בגישורים בבית הדין בדיוק כפי שציפינו, אצלנו הוא ודאי התרחש...

דו"ח צפייה לסטודנט/ית

מטרת המחקר אותו אנו עורכים הינה לשפר את הגישור המתבצע בבי"ד לעבודה, על-ידי הבנת הגורמים המביאים להצלחה/כישלון ההליך. כדי להפיק את מרב המידע מהצפיות, נודה לך באם תמלא/י את הדו"ח בתשומת לב.

אנא מלא/י את הפרטים הבאים:

שם הסטודנט/ית: _____
 תאריך: _____
 מספר תיק: _____/_____
 הצדדים: _____ נ' _____
 מס' מפגש _____

רקע עובדתי

1. מיהם הצדדים? הקף!

צד א' – עובד/ת מיוצג/ת/ לא מיוצג/ת צד ב' – מעסיק/ה מיוצג/ת/ לא מיוצג/ת

א. שכיר	א. מנהל ישיר
ב. מיקור חוץ (out sourcing)	ב. ראש אגף/מחלקה
ג. פרילנסר	ג. מנכ"ל/סמנכ"ל
ד. קבלן	ד. בעלים
ה. אחר: _____	ה. אחר: _____

2. כמה משתתפים בכל צד: תובע/ת _____ נתבע/ת _____

במידה ואחד הצדדים הוא חברה וכד' - האם הופיע נציג המוסמך לקבל החלטות? כן/לא

3. האם המגשר הציג את הכשרתו בתחום? כן/לא

אם כן, מה היא: _____

פתיחה

4. האם המגשר הציג את מהות הליך הגישור וכללי ההתנהגות המקובלים בו? סמן בעיגול!

כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?

5. האם הוסבר מהות ההליך לעו"ד של הצדדים? סמן בעיגול!

כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?

6. האם הוסברו האלטרנטיבות הקיימות להליך הגישור? סמן בעיגול!

כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?

7. האם הוסבר לצדדים על וולנטריות ההליך? סמן בעיגול!

כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?

8. האם הוסבר כי על ההליך חל חיסיון? סמן בעיגול!
כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?
9. האם הוסבר לצדדים כי חלה סודיות על ההליך? סמן בעיגול!
כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?
10. האם הוסבר לעו"ד מקומם בהליך ומקומן של טענות משפטיות? סמן בעיגול!
כן/ לא/ חלקי-מה הוסבר?

הצגת הסכסוך

11. על מה נסוב הסכסוך בקצרה?

12. האם המגשר גילה אמפתיה כלפי הצדדים, כמפורט להלן:

- א. האם המגשר יצר קשר עין עם הצדדים? כן/ לא
- ב. האם התרשמת שהתובע טעון רגשית? כן/ לא
- ג. האם התרשמת שהנתבע טעון רגשית? כן/ לא
- ד. האם המגשר קטע את דברי הצדדים? כן/ לא
- ה. האם המגשר עשה שימוש בשאלות מנחות? כן/ לא
- ו. האם המגשר עשה שימוש בשאלות סגורות? כן/ לא
- ז. האם המגשר עשה שימוש בשאלות פתוחות? כן/ לא
- ח. האם המגשר עשה שימוש בשאלות שקידמו את ההליך? כן/ לא
- ט. האם המגשר עשה שימוש בשאלות שיפוטיות? כן/ לא

13. שיקוף- האם המגשר הבין את הצדדים (בפרמטרים המנויים להלן): סמן בעיגול!

- א. האם המגשר שיקף את דברי הצדדים? כן/ לא
- ב. האם היה שיקוף עובדתי? כן/ לא
- ג. האם השיקוף העובדתי היה תמציתי/מפורט?
- ד. האם היה שיקוף שהתייחס לרגשות? כן/ לא
- ה. האם היה שימוש במילים או התבטאויות של הצדדים? כן/ לא
- ו. האם המגשר העצים רגשות שלא נאמרו? כן/ לא
- ז. האם היתה המרה לצרכים? כן/ לא
- ח. באיזו מידה תיקנו הצדדים את המגשר בתהליך השיקוף?
במידה מעטה/ במידה בינונית/ במידה רבה/ במידה רבה מאוד
- ט. מה היתה תגובת הצדדים לשיקוף?

פגישות נפרדות

14. האם המגשר קיים פגישה נפרדת עם הצדדים? כן/לא

אם כן, באיזה שלב?

האם היתה יותר מפגישה נפרדת אחת? כן/לא. אם כן, כמה:

15 א. האם המגשר השתמש ב"בוחן מציאות" לצדדים? כן/לא

ב. אם כן, האם המגשר העלה בפני הצדדים את האפשרות לבחור הליך שיפוטי? כן/לא

אתיקה מקצועית של מגשר

ג. האם המגשר הציג את ביה"ד כפתרון גרוע? כן/לא

16. האם המגשר העריך בפני הצדדים את התוצאות הצפויות, לדעתו, במשפט? כן/לא

17. האם המגשר נתן לצדדים ייעוץ בתחום מומחיותו? כן/לא

18. האם המגשר שמר על עקרונות הגישור (שמר על ניטרליות, סודיות)?

זיהוי אינטרסים

19. האם האינטרסים של צדדים באו לידי ביטוי במהלך הגישור (לדעתך)?

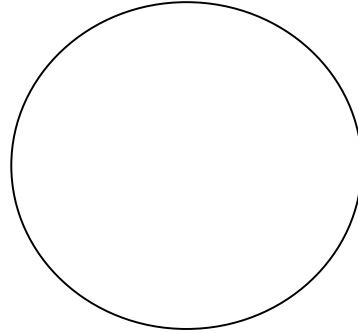
20. א. האם המגשר סייע לצדדים לזהות מה חשוב להם? כן/לא

ב. האם המגשר קבע עבור הצדדים מה חשוב להם? כן/לא

21. האם הצדדים באו לידי הכרה (הכרה של כל צד באינטרסים של השני)?

22. האם התרשמת שהתרחשה העצמה בהליך, ואם כן מי הצד שהועצם לדעתך?

23. כמה "זמן אוויר" היה לכל אחד מהצדדים בגישור (עו"ד, צדדים, מגשר)?

נא לחלק את העוגה לחלקים, כאשר בכל חלק מצוינים אחוזים ע"פ זמן האוויר שהיה לכל אחד

24. יצירת אופציות

- א. האם הצד התובע הציע פתרונות? כן/ לא
- ב. האם הצד הנתבע הציע פתרונות? כן/ לא
- ג. האם המגשר הציע פתרונות? כן/ לא
- ד. האם המגשר הכתיב לצדדים פתרון? כן/ לא
- ה. האם המגשר אפשר לצדדים להתנגד לפתרון שהציע? כן/ לא
- ו. האם האופציות הלמו את צרכי הצדדים? כן/ לא

עורכי דין

25. א. האם עוה"ד השתתפו באופן פעיל בגישור? כן/ לא
- ב. האם עוה"ד אפשרו ללקוח שלהם להתבטא? כן/ לא
- ג. האם עוה"ד הביא בחשבון את צרכיו האמיתיים של הלקוח? כן/ לא
- ד. האם עוה"ד אפשר ללקוח בחירה? כן/ לא
26. אם התשובה לאחת השאלות מ-ב-ד היא לא- כיצד המגשר התמודד עם זה?

27. כמה זמן ניתן לטיעונים משפטיים?

מעט / במידה בינונית/ הרבה זמן / יותר מדי (בצורה מוגזמת)

ההסכם

28. האם הצדדים הגיעו לידי הסכמה? כן/ לא

אם התשובה על שאלה 28 היא לא:

29. האם הצדדים יוצאים ממסלול הגישור/ ממשיכים למפגש נוסף? יוצאים/ ממשיכים

30. היה והצדדים הגיעו להסכם, אנא ענה על השאלות הבאות:

- א. האם ההסכם עונה על צרכי התובע? כן/ לא
- ב. האם ההסכם עונה על צרכי הנתבע? כן/ לא
- ג. האם הופעל לחץ על הצדדים להגיע להסכם? כן/ לא
- ד. אם הופעל לחץ-מי הפעילו? עו"ד/המגשר/אחר
- ה. האם הצדדים דיברו בניהם? כן/לא
- ו. האם הצדדים נפרדו זה מזה לשלום, בתום הגישור? כן/לא
- ז. האם נראה לפי שפת הגוף והשיח שיצאו מרוצים? כן/לא

היה והצדדים לא הגיעו להסכם, אנא ענה על השאלות הבאות:

מה, לדעתך, הביא לסיום הגישור ללא הסכם?

סמן ב- ✓ באם אחד מן הכשלים הבאים רלוונטי:

- א. כשלים אסטרטגיים וטקטיים:
- _____ הסתרת אינפורמציה על-ידי הצדדים
- _____ הצגה לא נכונה של האינטרסים האמיתיים
- _____ מאמצי הצדדים למקסם את תועלתם לטווח ארוך/קצר
- _____ נוקשות/אי פשרנות
- _____ **התנהלות עורכי הדין**

ב. כשלים פסיכולוגיים:

- _____ פירוש לא נכון של אינפורמציה
- _____ הערכה לא נכונה של סיכונים
- _____ רתיעה מהפסד

ג. כשלים מבניים:

- _____ כשלים בירוקראטיים המגבילים זרימת מידע חופשי
- _____ בעיית הנציג

ד. אחר-פרט/י:

32. חווה דעתך (אנא נמק!)

האם למרות סיום הגישור בלא הסכם, תהיה לעצם קיומו השפעה על המשך התנהלות ההליכים?

כללי

33. מהי התרשמותך הכללית מהצפייה?

34. כיצד היית מאפיין את האווירה ששררה במהלך הגישור? (נעימה, משתפת, מתוחה, תוקפנית או אחר):

35. האם למגבלת הזמן (כשעה וחצי) היתה השפעה על הגישור בכלל, ועל התנהלות המגשר בפרט? אם כן-

הסברי/י

36. האם הבחנת בשימוש בטכניקות שונות מאלו למדנו בקליניקה?

אם, כן פרט מהן, ומה דעתך – האם הן תרמו או גרעו מההליך?

תודה מקרב לב על שיתוף הפעולה

אנא זכרו להשיב את השאלונים במפגש הקרוב לרועי/לרחלי.

מחקר בנושא תפקידם של עורכי דין בגישור

אחריות פעילות:

- יאנה יבניצקי

הקדמה

במהלך שנת הפעילות של הקליניקה עסקתי בחקר תפקידו של עורך הדין בגישור. תחילה בדקתי את תפקודו הרצוי של עורך הדין בהליך הגישור בהסתמך על ספרות העוסקת בנושא. לאחר מכן בחנתי את המצב המצוי בשטח נכון להיום, בכל הנוגע לייצוג עורכי דין בהליכי הגישור. המטרה הייתה להשוות בין שני המצבים, לראות אם יש חפיפה ביניהם ולנסות למצוא דרכים כיצד לקרב ביניהם. המחקר שלי מתקשר לעולם הגישור בכך שהוא בודק את הדינאמיקה בין הליך הגישור לבין עורך הדין המייצג בו. עולמו הפורמאלי של עורך הדין ועולם הלא-פורמאלי של הגישור יכולים לעתים להיות עולמות סותרים. רציתי לבדוק אם ניתן לשלב בין שני העולמות האלו באופן שישיר את הלקוח.

ממצאים מרכזיים

מן התצפיות שערכתי עלה, כי ברוב המקרים כיום אין עורכי הדין מעצימים את לקוחותיהם בהליך הגישור. עורכי הדין נוטים יותר להתמקד באינטרסים האישיים של עצמם (מוניטין, כסף וכו') מאשר באינטרסים של הלקוח שלהם, ובכך למעשה מעצימים את עצמם. רוב עורכי הדין מאמינים שהם יודעים יותר טוב מן הלקוח שלהם מה טוב עבורו, אינם מתייעצים עימו במהלך ההליך וגם בכך מונעים העצמתו.

מסקנות

הצעתי בעבודתי מודל לעבודה של עורך הדין עם לקוחו, באופן שייתן מקום ראוי בהליך לכל מי שמשותף בהליך הגישור – עורך הדין, הלקוח שלו והצד שכנגד. עורך הדין אשר יאפשר ללקוח שלו את הבחירה, תוך ייעוץ אחראי, יאפשר ללקוחו לחוות העצמה ולממש את הפוטנציאל המיטיב שהליך הגישור מציע. עורך הדין המאפשר ללקוח שלו את הבחירה, צריך לעשות זאת מתוך הבנה כי באמצעות מתן חופש בחירה זה, במסגרת הייעוץ המשפטי שלו, הלקוח יגיע לתוצאה הטובה ביותר עבור עצמו. ממילא יועצם כך עורך הדין, אשר עזר לו להגיע לתוצאה המובחרת.

הצד השני לסכסוך יוכל אף הוא לממש את הפוטנציאל המיטיב שהליך הגישור מציע – אם ינתן לו מקום בהליך, ולא יהיה ביטול אוטומטי שלו מעצם היותו הצד השני, יהא בכך גם כדי לשרת את טובת הלקוח של עורך הדין. מימוש הפוטנציאל המיטיב על-ידי הצד שכנגד לא יפחית מן המימוש על-ידי הלקוח.

העצמת הלקוח אפשרית באמצעות מתן בחירה אמיתית ללקוח, החל מהשלב "הטרם גישורי" (לפני ההגעה להליך הגישור ועצם הצגתו אל מול האופציות האחרות), דרך מתן בחירה ואפשרות ביטוי במהלך ההליך עצמו וכלה בבחירת הפתרון. עורך הדין אמור להציג בפני הלקוח שלו את כל האופציות הרלוונטיות, תוך הבהרת הסיכויים והסיכונים בכל אופציה, ולאפשר ללקוח שלו לבחור את האופציה הטובה ביותר עבורו.

העצמה אישית:

במהלך השנה הרגשתי, שאני רואה נדבך נוסף בעבודתו של עורך הדין. עורך דין הנתפס כעושה עבודה טובה עבור הלקוח שלו הוא לא דווקא זה הבקיא בכל נושא משפטי, אלא אחד שיכול לצאת מהקליפה ה"עורך-דינית" הרשמית של עצמו, ולבחון את הסיטואציות שמקורן בנושאים משפטיים גם בעיניים לא משפטיות.

מחקר לבחינת התאמתם של הליכים בבתי משפט פליליים לתפיסה של תורת המשפט הטיפולית

חברי הצוות:

- שירי עובדיה
- נעמה הוד
- רון מוסיוב
- אייל רויטגרונד

תורת המשפט הטיפולית היא תחום שהתפתח בשנות ה-90 בארה"ב והינו מבוסס על ההנחה, כי למשפט יש פן טיפולי ויש להכיר בהשלכות הרגשיות והפסיכולוגיות שלו על נמעניו. במרכזה של תורת המשפט הטיפולית עומד הנסיון ליצור דו שיח של פתרון בעיות.

התחום מתייחס לכל שחקני המשפט, ואף מציע נסיונות לפיתוח תוכניות בשילוב עם אנשי מקצוע מתחום מדעי ההתנהגות (פסיכולוגים, עובדים סוציאליים וכו'), תוך הדגשת שיקולים רחבים יותר מיישום פשטני של כללים, באופן המביא בחשבון את המטרה של קידום ההשלכות הטיפוליות החיוביות של המשפט.

בארה"ב, לדוגמא, הוקמו בתי משפט מיוחדים כגון "בית משפט לסמים" שיוסד בשנת 1989 בפלורידה. מטרתו הייתה שליחת הנאשם לטיפול בסמים ומעקב אחריו מקרוב על-ידי מערכת המשפט. אם הנאשם נגמל ומשתקם, הוא מפוצה בקיצור תקופת מאסרו. לפי הסטטיסטיקה, בבית המשפט הזה ישנם פחות מקרים של חזרה לסמים מאשר בבית משפט רגיל.

בארץ טרם נראה שינוי משמעותי מבני כמו בארה"ב. ואולם, הצעד הראשון למהלך כזה הוא בפתחנו: ניתוח הפעילות של בתי המשפט בישראל ובחינה אם מיושמת בהם תורת המשפט הטיפולית.

מטרות המחקר

המטרות שהצבנו לעצמנו כצוות הן:

1. חקר העקרונות של תורת המשפט הטיפולית

2. בדיקת יישומה בהליכים פליליים בבתי משפט בארץ

3. הסקת מסקנות וגיבוש המלצות

תיאור הפעילות

גיבשנו שאלון, בו כל שאלה מתייחסת לעקרון מעקרונות תורת המשפט הטיפולית. השאלון שימש אותנו בזמן התצפיות בהליכים פליליים שונים, ובאמצעותו בחנו אם בכלל וכיצד מיושמת תורת המשפט הטיפולית בפועל. המחקר שערכנו השנה מהווה המשך למחקר שהחל בקליניקה בשנה שעברה. בשנה שעברה התמקד הצוות בתצפיות ובניתוח הפעילות בתחום האזרחי. לאחר ניתוח מסקנותיהם, החלטנו לצפות השנה בהליכים פליליים וכן לערוך את השאלון כך שיכלול שאלות רלוונטיות נוספות.

מצוידים בשאלון, הגענו לבימ"ש השלום והמחוזי בתל-אביב ולבימ"ש השלום בכפר-סבא וצפינו בשלבים שונים בהליך הפלילי: הקראה, מעצר ימים, מעצר עד תום הליכים, הוכחות, פסק דין, טיעונים לעונש וגזר דין.

בהמשך נפגשנו עם עו"ד הדס לבני, דר' מיכל אלברשטיין, דר' פנינה בכר ועו"ד קרני פרלמן לצורך ניתוח ועיבוד הנתונים שאספנו מהתצפיות כדי לקבל הנחיות להמשך העבודה. בסיום התצפיות ניתחנו את הנתונים מעבודתנו המחקרית, כשמטרתנו להפיק נייר עמדה, שיציג את המסקנות העיקריות מהתצפיות שערכנו והמלצות ליישום העקרונות של תורת המשפט הטיפולית בבתי המשפט.

טרם תחילת עבודתנו כצוות בקליניקה, כסטודנטים וכאזרחים הרגשנו כי על מערכת אכיפת החוק בכלל ומערכת המשפט בפרט, לנקוט יד קשה כלפי עבריינים ולהחמיר על מנת להשיג מטרה תועלתנית וגמולית כאחת. סברנו, כי על מנת למגר את תופעת העבריינות וכדי להשיג צדק גמולי על מערכת המשפט לנקוט את כל האמצעים העומדים לרשותה במסגרת ההליכים הפליליים.

כשהחלטנו לקחת חלק בפעילות של צוות תורת משפט טיפולית, נחשפנו לצרכים של הנאשם במשפט הפלילי. חקרנו בספרות המקצועית את עקרונות תורת המשפט הטיפולית והצדק המאחה, ותוך כדי הליך זה למדנו להכיר בכך, שעבור הנאשם, שנמצא במעמד נמוך בהיררכיה החברתית, יש משמעות לאופן שבו מערכת המשפט מתמודדת עם המעשה שביצע. להליך שעובר הנאשם יש השלכות לגבי עתידו ועתידנו כחברה.

תוך כדי התצפיות למדנו, כי אימוץ של עקרונות תורת המשפט הטיפולית במערכת המשפט בארץ ומתן ביטוי להם בהליך הפלילי בשלבים השונים, עשוי להשיא את האפקט המיטיב של המשפט. כך, למשל, פנייה לנאשם בשמו הפרטי ולא בכינוי "הנאשם", יצירתיות בעונש ודגש על שיקומו של מבצע העבירה, יניבו רווח לכולם.

ראינו כיצד האינטרסים של הנאשם ושלנו כחברה - חד הם. הבנו, כי עלינו לתרום לקידום היישום של עקרונות תורת המשפט הטיפולית בבתי המשפט בארץ. אנו תקווה, שבהמשך הדרך יבוא היישום לידי ביטוי ברשויות השונות (במשטרה, בשירות בתי הסוהר ועוד).

במהלך עבודתנו, נתקלנו בקשיים שונים. מצד אחד, כדי שתהיה לנו חוות דעת אובייקטיבית ככל האפשר ובלתי תלויה, לא יצרנו קשר עם מערכת בתי המשפט לגבי התצפיות שערכנו. מצד שני, כיוון שניהלנו את התצפיות ללא ידיעתו של איש, לא יכולנו לצפות לשיתוף פעולה מצד בית המשפט. יצא, שמספר התצפיות בכל אחד משלבי ההליכים לא היה שווה, אלא אקראי, משום שלא יכולנו לתכנן מראש באיזה הליך נצפה בכל פעם שאנו מגיעים לבית המשפט (מעצר ימים, מעצר עד תום ההליכים, הוכחות, טיעונים לעונש וכו').

קושי נוסף היה טמון במשימה של ניסוח שאלון, שיהיה "פתוח" ו"סגור" גם יחד: היינו חייבים לנסח פורמט של שאלון שיכלול שאלות שהן פתוחות ואינן ניתנות לכימות, וגם שאלות סגורות שאותן נוכל לכמת. השאלון צריך להיות נוח לשימוש, קצר ויעיל תוך כדי תצפית. הסיבה לכך שלא ניסחנו שאלון סגור היא, שלאחר שהתחלנו לצפות, נוכחנו שיש נתונים המשתנים בכל דיון, ולא ניתן לצפות אותם מראש. ראינו גם, שהאווירה הייחודית בכל דיון משפיעה על המסקנות.

מבחינה טכנית, ניסינו לעצב שאלון שיהיה יעיל לשימוש תוך כדי תצפית. הדבר הצריך תכנון ושינוי של מבנה השאלון כמה פעמים, עד שהגענו לנוסחו הסופי- טבלה המודפסת לרוחב, צמצום שאלות, נסיון לצמצם בשאלות פתוחות ולחשוב על קטגוריות מוגדרות לתשובות. רצף השאלות תואם את הרצף הכרונולוגי של הדיון בבית המשפט. ועדיין, ישנם הליכים ודיונים מהירים יותר באופיים, בהם התקשינו לעקוב אחרי השאלון ולמלא אותו בקצב הצפייה, בזמן הדיון.

מסקנות מהמחקר

לאחר מחקר מקדים, ניתוח עקרונות תורת המשפט הטיפולית ויישומם בהליכים הפליליים, הגענו למסקנה כי ישנם ניצנים של יישום תורת המשפט הטיפולית בבתי המשפט, לדוגמא: היחס הניטרלי של השופטים, יצירתיות בעונש, נסיונות שיקום של הנאשמים במקרים מסוימים. יחד עם זאת, פרמטרים רבים שנבחנו הצביעו על כך, שעקרונות אחרים של התורה אינם מיושמים בבתי המשפט. כך, למשל, ניתן היה ללמוד ממן העובדה שבדרך כלל אין ניתנת לנאשם אפשרות להתבטא, מן העובדה כי אין דגש על מטרת השיקום והחזרת המצב לקדמותו ומכך שאין התייחסות מספקת לנפגעי העבירה.

אנו סבורים, כי גישה טיפולית של השופטים יכולה לבוא לידי ביטוי אף תחת המגבלות שבפניהן הם ניצבים, כגון עומס רב של תיקים ולחץ זמן בבית המשפט, העובדה כי לנפגע העבירה אין מקום בהליך על פי חוק וכן כי בחוק אין התייחסות להשלכות הנרחבות של המעשה הפלילי ביחס לנפגעי העבירה המשניים. נראה לנו, כי השופטים מביעים נכונות לקבל על עצמם יישום של עקרונות התורה, לפחות בחלקם, ובאמצעות הטמעת עקרונות היסוד ויישומם בבתי המשפט ניתן יהיה להגיע לשיפור התוצאות החיוביות על פי תורת המשפט הטיפולית.

לסיכום, על אף הקשיים הטכניים איתם התמודדנו, ניסינו ואף הצלחנו לצמצם את השפעתם השלילית על פעילותנו. בשלב של סיום עבודתנו כזו, השגנו את מטרותינו וגיבשנו נייר עמדה המציג מסקנותינו והמלצות ליישום תורת המשפט הטיפולית בבתי המשפט בארץ.

דו"ח תצפית

שם הצופה: _____
 סוג הדיון הנצפה : (סוג הליך, ערכאה, בית משפט) _____
 מועד הצפייה ומשכה: _____
 השלב בהליך הפלילי: _____
 1. הקראה 2. מעצר-ימים 3. מעצר עד תום הליכים 4. הקראה 5. הוכחות 6. פסק דין
 7. טיעונים לעונש 8. גזר דין 9. אחר _____

השאלה לבדיקה	ההתהלות הנצפית					הערות (כולל תחושות, הסבר) פירוט:
1. אווירה כללית באולם בית המשפט						
2. סוג מעשה הפגיעה- (רלוונטי לסוג העונש)	אינסטרומנטלי		אקספרסיבי			
3. האם הייתה הודאה-(לקיחת אחריות על המעשה מהווה תנאי ליישום צדק מאחה)						
4. האם השופט פנה במהלך הדיון לנאשם? במידה וכן - תדירות הפנייה						
5. אופי הפניה - שאלה / הערה / גערה / אחר						
6. מה התואר בו בחר השופט לפנות אליו? האם ביטא נכונ את שמו? כן / לא	אדון / גברת		שם פרטי		אחר	
7. האם השופט שאל את המתדיין שאלות אישיות?						
8. האם ניתנה לנאשם אפשרות להתבטא? (הנאשמים שמים דגש רב על התבטאות עצמית והשמעת קולם כחלק ממעורבותם בהליך)	בזמן מתן עדות:		לא ניתנה אפשרות	ניתנה אפשרות אישית	ניתנה באמצעות עו"ד	אחר
	בזמן התבטאות אחרת:		לא ניתנה אפשרות	ניתנה אפשרות אישית	ניתנה באמצעות עו"ד	אחר
9. האם השופט הביע חוסר אמון ופקפוק בדברי העדים או הנאשם? – (יכול להעיד על חוסר נייטרליות)	עדים		נאשם		סניגור	תובע
10. במהלך דבריהם – האם השופט קטע את הדברים, או שאל שאלות הבהרה?	עדים		נאשם		סניגור	תובע
	כן/לא/חלק	כן/לא/חלק	כן/לא/חלק	כן/לא/חלק	כן/לא/חלק	כן/לא/חלק
11. האם היתה התייחסות שווה לשני המתדיינים? כן / לא	סך פניות לנאשם		סך פניות לתובע			
12. האם השופט פנה לצדדים בשפה גבוהה? השתמש במונחים משפטיים?						

השאלה לבדיקה	ההתהלות הנצפית	הערות (כולל תחושות, הסבר)
13. האם השופט ברר עם הנאשם שהמתרחש/הנאמר ברור לו?		
14. האם השופט מדבר בקול רם וברור?		
15. האם השופט חוזר על עצמו?		
16. האם השתמש השופט בשפה צינית?		
17. האם השופט שאל את המתדיין שאלות פתוחות או רק סגורות?	נאשם	עד אחר
18. האם הייתה התייחסות לרכיבים שאינם קשורים באשמה?	רגשי	כלכלי
19. האם יש הפרדה בהתייחסות השיפוטית בין המעשה שנעשה לבין האדם שביצע אותו?		אחר
20. האם הייתה התייחסות לאלמנטים חיוביים באישיותו של הנאשם?		
21. האם השופט גינה או ביקר את התנהגות הנאשם? האם הביע הבנה לקשייו?		
22. האם הייתה התייחסות לקורבן - נפגע העבירה? כן / לא		סוג ההתייחסות:
23. האם השופט התייחס לכאב הקורבן בפלילים וניסה לעורר אמפטיה כלפיו? האם התייחס אליו בצורה שונה? איזו?	אמפטיה	יחס שונה
24. כיצד התייחס הסניגור לקורבן?	אמפטיה	ניכור
25. כיצד התייחס התובע לעבריין?	אמפטיה	זלזול
26. כיצד התייחס השופט לתובע?	אמפטיה	ניכור
27. כיצד התייחס השופט לסניגור?	אמפטיה	זלזול
28. האם השופט מנסה ליצור דו שיח בין הנפגעים לפוגעים? (במידה והנאשם הודה באשמה) כן / לא במהלך הדיון / בסופו		
29. התנהגות בלתי מילולית – האם שפת הגוף של השופט הביעה הקשבה?	הקף בעיגול: קשר עין, התמקדות בחפצים שונים, פיהוקים, מחוות עצמיות שמעידות על ריכוז עצמי כמו גירוד ונשיכת ציפורניים, פעולות שמפגינות רגשות (לדוגמא כעס)	הוסף:

השאלה לבדיקה	ההתהלות הנצפית	הערות (כולל תחושות, הסבר)
30. התנהגות בלתי מילולית - התעסקות השופט בדברים חיצוניים לדיון עצמו- כתיבת הפרוטוקול לדוגמא	הקף בעיגול: קשר עין, התמקדות בחפצים שונים, פיהוקים, מחוות עצמיות שמעידות על ריכוז עצמי כמו גירוד ונשיכת ציפורניים, פעולות שמפגינות רגשות (לדוגמא כעס), טון דיבור	הוסף:
31. התנהגות בלתי מילולית של הנאשם- מלמד כיצד הוא מרגיש בהליך ומשפיע על התגובות כלפיו	הקף בעיגול: קשר עין, התמקדות בחפצים שונים, פיהוקים, מחוות עצמיות שמעידות על ריכוז עצמי כמו גירוד ונשיכת ציפורניים, פעולות שמפגינות רגשות (לדוגמא כעס), טון דיבור	הוסף:
32. התנהגות בלתי מילולית של עורכי הדין: הסניגור והתובע	הקף בעיגול: קשר עין, התמקדות בחפצים שונים, פיהוקים, מחוות עצמיות שמעידות על ריכוז עצמי כמו גירוד ונשיכת ציפורניים, פעולות שמפגינות רגשות (לדוגמא כעס), טון דיבור	הוסף:
33. האם יש אווירה של כפייה או שיתוף ופתרון בעיות?	שיתוף _____ כפייה	
34. האם מורגש בהתנהגות השופט כי יש עומס תיקים בביהמ"ש? – יחס חסר סבלנות, נסיון לקצר ולזרז	סבלני _____ מחפף	
35. כיצד משפיעה הקצאת הזמן לדיון על יחס השופט והתמקדותו בפרטים או להיפך?		
36. האם השופט הסביר את הוראותיו המשפטיות ווידא כי הנאשם מבין, או רק הורה ולא הוסיף הסבר	הסביר _____ הורה	
37. האם השופט מכתוב את אופי הפתרון הרצוי לדעתו? האם הוא משתף את הנאשם/הסניגור בהחלטות שהוא מקבל		
38. כיצד מתייחס השופט להמלצת שירות המבחן (כאשר יש כזו)?		
39. האם יש יצירתיות בעונש? (רלוונטי לעבירות קלות, אינסטרומנטליות)		
40. האם הייתה הצעה לפעולות איחוי, כמו התנצלות, תוכניות הכשרה וכו'?		
41. האם השופט הציע לוי"ז עם שלבים ונקודות בקרה בשיקום העבריין כדי לעקוב אחרי ההליך?		
42. היחס בין מטרות הענישה: גמול, נקמה, הרתעה, מניעה, שיקום, פיצוי.	גמול _____ נקמה _____ מניעה _____ הרתעה _____ שיקום _____ פיצוי _____	

הערות (כולל תחושות, הסבר)	ההתהלות הנצפית	השאלה לבדיקה
		43. האם מלבד מתן העונש השופט מספק מסלול להחזרת העבריין למוטב?
		44. האם השופט מציע את המערכת כמלווה וגורם מפקח במעקב אחרי הליך השיקום?
		45. האם נוקטים בשיטת "המקל והגזר"- תגמול גם על התנהגות חיובית בתהליך השיקום. (לדוגמא- נגמל מסמים)- שימוש בתמריצים חיוביים

חקר פרויקט "הידברות"

אחראי פעילות:

- דן צירקי

פרויקט "הידברות" הוא פרויקט מטעם דיקאן הסטודנטים שבו מפגישים סטודנטים דתיים וחילוניים ממחלקות שונות באוניברסיטה, שאינם מכירים אלה את אלה, ומעלים נושאים לדיון פתוח באווירה חברותית. מטרתי בפרויקט לבחון את הדינאמיקה ואת מודל ההנחיה בפרויקט הידברות, ולאתר בהם עקרונות גישוריים.

הכרה

בראיון שערכתי עם מנחה הקבוצה, מנחה וותיק שהעביר מספר לא מועט של מפגשי הידברות עם קבוצות שונות, נאמר לי שאחת ממטרות הפרויקט הינה הכרת האחר. ההכרה שאליה הוא התכוון היא הכרה הן במישור הלאומי, לפי דבריו, כלומר הכרת השקפותיו של האחר ברמת אופי המדינה והלאום, והן במישור הפרטי. הכרה זו היא כלי להמשך המפגשים, שכן יש נושאים שקל הרבה יותר להעלות לדיון כשאנשים כבר מכירים את עמדתם של האחרים.

אני אישית לא חוויתי תהליך של הכרה. ידיעותיי על צרכיהם של המשתתפים מהסקטורים השונים לא העמיקו. ההיכרות המוקדמת שהייתה לי עם עמדות שונות בחברה תאמה את שנאמר בפגישות, למעט מקרים מעטים בהם הופתעתי (לרעה...) מהנאמר. תהליך זה חיזק אצלי את עמדתי כנגד האמירות הנוגדות את עמדתי.

המחקר

כלי המחקר היה שאלון צפייה שפיתחתי כדי לזהות את מודל ההנחיה על הרצף שבין פעילות מעריכה על בסיס צר לבין פעילות מאפשרת על בסיס ניתוח רחב (על-פי Riskin), וכן כדי לאפיין אותו במונחים של התאמה למודל הטרנספורמטיבי, השואף לבצע טרנספורמציה של מערכות היחסים. הגעתי למפגשי הקבוצה, צפיתי במתרחש ומילאתי את השאלון. כמו כן ערכתי ראיון עם מנחה הקבוצה.

ממצאים מרכזיים של המחקר

1. יחסי המנחה והקבוצה

- **האווירה** בין המשתתפים למנחה הייתה טובה. ניכר כי הם סומכים עליו. בהתאם למצופה לפי המודל הטרנספורמטיבי, התערבות המגשר הייתה מעטה, אבל כשהתרחשה – הצדדים קיבלו אותה. אוירה טובה זו תרמה רבות לשיח הקבוצתי.

- כמו המגשר, תמך המנחה בצדדים בדרכם לזהות את **נקודות המחלוקת האמיתיות**. לאחר שזוהו הנקודות, יכול היה המנחה לאפשר לצדדים "לקחת את המושכות לידיהם" ולהמשיך לנהל את הדיון ללא התערבותו.
- כמו המגשר, שמר המנחה על "**כללי המשחק**". המנחה הקפיד שתהיה הקשבה הדדית ומנע התפרצויות שחסמו את התקדמות השיח.
- כאשר הדיון העצמאי של המשתתפים "תפס תאוצה", המנחה – כמו המגשר – מיעט להתערב בדיון ושמר על עמדה פאסיבית. הוא איפשר לצדדים השונים לדיון (או לעיתים לוויכוח) לדבר ולשטוח את טענותיהם ללא התערבות. לעיתים הפאסיביות שלו נמשכה דקות ארוכות, בעוד חברי הקבוצה מנהלים דיונים בינם לבין עצמם.
- באופן זה הושגו העצמה והכרה: המשתתפים העלו נושאים שחשובים להם ללא הפרעה. הבטחון העצמי שלהם התחזק, הם היו רגועים יותר מכיוון שלא שמרו בפנים שום טענה והם ייצגו את עמדתם, ואולי אפילו את עמדתו של ציבור מסוים שראו עצמם כשליחיו.
- יחד עם זאת המנחה לא "הפקיר" את הדיון; הוא עקב והתערב במידת הצורך. ההתערבות התרחשה בעיקר כאשר הדיון "נתקע" בנקודה מסוימת או כאשר חש צורך לסכם נקודה שבה הגיעו המשתתפים לאחדות דעים.

2. יחסי המשתתפים בינם לבין עצמם

- הושם דגש בקבוצה על יצירת **אווירה** מתאימה, שתייצר תחושה של קרבה בין המשתתפים. חברי הקבוצה היו ישובים בצורת "ח", כך שכולם יכלו לראות האחד את השני. צורת ישיבה זו הקלה על האינטראקציה ועל השיחות שנוצרו בין המשתתפים במהלך הדיונים. המשתתפים הביאו חטיפים למפגשים, מה שהפחית מן הרשמיות ומן המתח. המנחה אפשר גם סטייה מדי פעם מנושא הדיון לטובת צחוק ובדיחות, וגם להפסקות אלה היתה תרומה חשובה לשימור האווירה הנעימה במהלך המפגשים.
- במהלך הדיונים נשמרה **תרבות שיחה**. לרוב המשתתפים לא נכנסו האחד לדברי האחר, אלא המתינו עד שהאחר יסיים את דבריו כדי לומר את שלהם. גם כשהיו התפרצויות, הן לעיתים הופסקו ע"י המתפרצים בעצמם ברגע שהבחינו שנכנסו אחד לדברי האחר. שמירה על תרבות דיון הכוללת הקשבה לאחר היא חלק חשוב גם בגישור, והיא נתיב חשוב לאלמנט **ההכרה** שמאפיין גישור טרנספורמטיבי. ההקשבה עזרה למשתתפים בדיוני הקבוצה, כשם שהיא עוזרת למשתתפים בגישור, להבין ולהכיר **טוב יותר את האחר**. ההיכרות עם האחר תרמה להעצמתו. המשתתפים מיעטו לערב את המנחה; הם הצליחו בעצמם להתמודד מול האחר, מה שהעיד, בעיני, על כך שהועצמו במסגרת השיח.

הערכת התכנית

"מעגלי דעת - דע את האחר"

חברי הצוות:

- דודי גולדשטיין
- ישראל רובין
- אריאל שיין
- הלל גלקופ

הקדמה

תוכנית מעגלי דעת- "דע את האחר" עוסקת ביחסה של היהדות אל תופעת האחר והאחרות שבסביבתה היא מתקיימת, תוך התמקדות באחר הערבי הפלסטיני. זהו ניסיון לפתח אצל אנשי חינוך מבט יהודי רחב על הסכסוך הישראלי-פלסטיני/ערבי, תוך שימוש בספרות ההלכתית היהודית הרחבה המציעה כלים רבים להתמודדות עם ה"אחר" ששלטנו בו, שחיינו עמו או שנשלטנו על ידו, ובחומר מזרחני רב המנסה לנתח ולהסביר את המציאות המזרח תיכונית בה אנו חיים. השילוב בין שתי הדיסציפלינות נועד לעורר עניין וסקרנות בקרב המשתתפים, לחזק את זהותם היהודית ולצייד אותם כאנשי חינוך בכלים שיאפשרו להם לנהל עם תלמידיהם דיונים עמוקים, לחשוף אותם לידע ולטקסטים שלא הכירו ולהנחיל להם מערכי התוכנית.

במקביל לכל קבוצת מחנכים יהודית-דתית בבר אילן ובאוניברסיטת בן גוריון, פועלת ולומדת בתחומי הרשות הפלסטינית לאורך השנה קבוצת מחנכים פלסטיניים מבתי ספר תיכוניים בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. המחנכים הפלסטיניים עוברים תהליך מקביל של למידה והיכרות עם ההיסטוריה היהודית והציונית, התנ"ך, גישות שונות באסלאם ביחס לאחר, מלחמה ושלוש באסלאם וכן עוסקים בשאלת זהותם כערבים וכפלסטיניים.

לאחר תהליך שעוברת כל קבוצה עם עצמה – קבוצת המחנכים היהודים מן הציונות הדתית הלאומית מצד אחד, וקבוצת המחנכים הפלסטיניים מן הצד שני – נפגשות שתי הקבוצות לסמינר קיץ משותף בן 5 ימים לתהליך של דיאלוג.

השנה פעלה במסגרת "מעגלי דעת – דע את האחר" גם "תכנית המשך", שהפגישה ותמכה בתהליך של דיאלוג של מחנכים יהודים ופלסטיניים שהם בוגרי התכנית.

בראש התכנית עומד מר יוחנן צורף. מנחי הקבוצות של התכנית היו גב' ארית לנזמן-אנסבכר ומר מוחמד מרזוק.

תיאור הפעילות

- הצוות כלל 4 סטודנטים – שניים ליוו את תכנית השנה הראשונה (דודי וישראל) ושניים ליוו את "תכנית ההמשך" (אריאל והלל). הפעילות כללה:
- ליווי התוכנית מבחינה מחקרית - הליווי כלל עריכת כמה ראיונות עם כל משתתף במשך השנה, כתיבת שאלון הערכה שמולא על ידי המשתתפים וכן עיבוד וניתוח של הנתונים שנאספו;
 - השתתפות בסדנאות ובמפגשים של התכנית במשך השנה;
 - השתתפות בסמינר הקיץ בסוף השנה, שבו נפגשות שתי הקבוצות;
 - במסגרת ליווי קבוצת ההמשך פותח מערך הדרכה למשתתפי התכנית בנושא מכשולים וחסמים במו"מ.

מטרות המחקר

המטרות שהצבנו לעצמנו מתחילת השנה היו קודם כל לימוד, הרחבת הידע בכל הנוגע לסכסוך הישראלי פלסטיני והכלים ההלכתיים שיש ביהדות להתמודדות עם האחר. מטרה נוספת הייתה הרצון שלנו להיפתח ולשמוע מה הצד השני מרגיש בנוגע אלינו. אחד הדברים הטובים ביותר בתוכנית זו היא ה"חופה" הגישורית שהקליניקה מעניקה. בזכות הקליניקה, לדעתנו, קיבלו שיעורים ותכנים רבים של התכנית צביון של יישוב סכסוכים וקבלת האחר, ויצאו מגדר העשרה שכלית גרידא.

קשיים ודילמות

הקושי העיקרי שחווינו בתחילת התוכנית היה קשור בתכנים שייצגו בעינינו קו שמאלי פלורליסטי ליברלי. יש לציין שכל חברי הצוות שלנו הינם דתיים חובשי כיפות סרוגות, בעלי אוריינטציה ימנית (חוץ מדודי), והיה לנו קשה בהתחלה לשמוע את ההרצאות, שהיו שונות ממה שהיינו רגילים לשמוע בתיכונים מהם באנו - קבלת האחר, ריבוי דעות, דיון על שתי מדינות לשני עמים וכד'. עם הזמן למדנו להתמודד עם ה"אנטי" הבסיסי שלנו ונפתחנו. באמצע השנה היה לנו ויכוח עז עם יוחנן, ראש התכנית, ולשמחתנו הדיון חרג משיח של התלהמות ונגע במקומות מאוד חשובים ורלוונטים.

הכרה והעצמה

ניתן להגיד שההיכרות עם האחר וההכרה בו שינו את תפיסתנו כליל. הבנו שיש צד, שמאמין שיש סיפור שונה לגמרי ממה שאנו מאמינים בו- התנ"ך, הצהרת בלפור והתנועה הציונית הם גיבריש בשבילו. הסיפור שלו הוא הקוראן, אל- בורק, יום הנכבה וכו'. השיח עם האחר עזר לנו להבין, שהסכסוך אינו בין שני צדדים שרבים על אדמה נטו, אלא בין שני נארטיבים, בין צרכים אמיתיים, בסיסיים והכרחיים שיש לכל צד וצד. העצמה, בעינינו, באה דווקא ממקום של אותה הכרה - ההבנה שיש כאן שני צדדים עם צרכים שאפשר לתת להם מענה שינתה מעט את תפיסת עולמי ואת תפיסתי הראשונית, כי לסכסוך זה אין פתרון.

איך העצימה התכנית את המורים?

במשך השנה המורים למדו המון על ה"אחר" הפלסטיני, קיבלו כלים לניתוח של הסכסוך הישראלי פלסטיני מבחינה מזרחנית ואף כלים לניתוח הלכתי של סוגיות רבות כדוגמת החזרת שטחים, ריבונות ושליטה על עם זר. אני חושב, שאת התהליך שאנו כמלווי התוכנית עברנו, המורים חוו ביתר שאת וביתר עוז. מורים שרובם גדלו לאחר האופוריה של מלחמת ששת הימים הבינו פתאום, שהערבי אינו רק פועל בניין שהוחלף בפועל סיני, אלא אדם בעל אג'נדה וצרכים, שחובה עלינו לתת להם מענה כדי שנוכל אנחנו לחיות בשלום. מראיונות שערכנו עולה, כי רוב חברי הקבוצה מבינים לאחר השתתפותם בתוכנית שהיהדות היא קצת יותר מורכבת מאשר הפתגם השחוק "בידוע שעשו שונא ליעקב"...

תמונות מסמינר הקיץ, המפגיש מחנכים מן הציונות הדתית הלאומית עם מחנכים פלסטיניים

סיפורים מהשטח

"מה הדרך הטובה לטפס על הר? רק טפס עליו ואל תהרהר בדבר"

[פרידריך ניטשה- "המדע העליז"]

חווית הגישור שלי

"פרחי גישור"

חווית הגישור שלי

"במחיר כזה, לא תיקח!?"

רשמים מאת:

- שרית רדלמן
- שמרית סמג'ה

גישור בבית הדין לעבודה הציג בפנינו גישה חדשה לגישור, אשר לדעתנו, דמתה יותר לעבודת שיווק ומכירה המבוססת על שיטת השכנוע.

השתתפנו בשני גישורים רצופים, שגישורו בהם שתי מגשרות יחד. בשני הגישורים היה הנתבע מעסיק שהוא חברה גדולה, ואילו התובע היה אזרח פשוט, חסר ידע משפטי ובעיקר כזה שיעדיף להימנע מלהגיע לבית המשפט. המגשרות שמעו את טענות התובעים ומיד ניגשו לכתב התביעה וחיפשו לכך סימוכין. משלא מצאו, העריכו מיד את סיכויי התביעה של התובע כנמוכים. לאחר שהסבירו לתובעים כי סיכוי התביעה שלהם נמוכים מאוד, פנו לנתבע והציעו לשמוע את דבריו.

בגישור הראשון ערכו המגשרות חישוב מהיר ולא די מקיף, לטעמנו, וניסו לשכנע בכל תוקף את התובע, פועל ממוצא ערבי, להיענות לסכום שהוצע על ידן, ולא-על ידי הנתבע. הנתבע הסכים לסכום שאליו הגיעו המגשרות, אך המגשרות לא שאלו מהו הסכום המוצע ומה עוד יוכל הנתבע להציע לתובע. באופן מקרי הגיעו המגשרות לסכום של 5,555 ₪, ואז ניסו לשכנע את התובע לקבל את הסכום ה"ממוזל" תוך שהן מניפות את ידיהן לעבר התובע וכורזות: "חמסה, חמסה, חמסה, חמסה!!!". המגשרות חזרו ואמרו לתובע: "למה לך להתרוצץ לבית המשפט בשביל 2,000 ₪, שגם לא בטוח תקבל ועוד יורידו לך מס, מה יישאר לך? אם אתה חולה, זה לא בשבילך". חשוב להדגיש כי התובע אינו אדם חולה, אלא הגיע לבית הדין כשגבו תפוס. לא היה כל ניסיון לשינוי הסכום על ידי הנתבע. המגשרות פנו בעיקר אל התובע בניסיון לשכנע אותו להתפטר.

בגישור השני התובע, עולה מרוסיה, העלה טיעונו בעברית קלוקלת ותוך קושי ברור להסביר את דבריו. המגשרות, שהיו קצרות סבלנות, לפחות כלפיו, קטעו את דבריו באמצע, תוך הטלת ספק בדבריו באמצעות שאלות כגון: "למה אתה חושב שמגיע לך כך וכך?", "מה תגיד ואיך תוכיח לבית המשפט?". התובע עשה את כל המאמצים להמשיך ולהסביר לשתי הגברות שלפניו על מה הוא תובע, כששתיהן מביטות בו ונראות לא מרוצות. הנתבע ישב בחדר עם עורך דינו באותן דקות ושתק. שניהם הבינו מה שפר עליהם גורלם. עורך הדין, שטרם להזכיר שוב ושוב את השכר הרב ששילם לו הנתבע, צפה בשתי המגשרות "מפרקות את התובע לגורמים" ועושות עבורו את העבודה. מעבר לכך התובע הביא עימו קלסר, המכיל את תלושי השכר שלו לאורך שבע השנים שבגינן הוא תובע. בחישוב מהיר, אחז בכ-84 תלושים. למרות זאת ראו המגשרות לנכון להכריז בפניו, לאחר עלעול בשני תלושים בלבד, כי "אין לו קייס". לא למותר לציין, כי כל זאת בנוכחות הנתבע שכבר החל לחייך ולהנהן לכיווננו, כולו מדושן עונג.

בעצם, ההחלטה נפלה עוד לפני שהנתבע סיפר את סיפורו או הציע הצעה כלשהי. ברי לכל, כי לאור נקיטת עמדה ברורה מצידן של המגשרות לטובת הנתבע והערכת סיכויי התביעה של התובע (אשר הינו חסר ידע משפטי ואינו מיוצג) כקלושים, לא היה מציע הנתבע בשלב זה כל הצעה אשר תיטיב עם התובע, ההפך הוא הנכון!!! המגשרות החלו בחישובים מופרכים ולא מהימנים של שני תלושי השכר, וזאת לאחר שבהפסקה גילו לנו את סודן, כי זוהי דרכן לערער את בטחון הצדדים (מישהו אמר העצמה????).

לאחר שהתישו המגשרות את התובע, פנו לשמוע גם את דברי הנתבע, על אף שהתוצאה היתה ידועה מראש. לאחר מכן קיימו פגישות אישיות עם כל אחד מהצדדים. בפגישה האישית עם התובע הבהירו לו המגשרות, שאין לו שום סיכוי לזכות בתביעה, ושהן תעשינה את המאמץ "להוציא" מהנתבע "ערך מטרד". בשיחתם הנפרדת עם הנתבע, העלו זאת מולו, כלאחר יד, כאילו זו האופציה היחידה הקיימת, וסכום גבוה יותר כלל אינו עומד על הפרק. הנתבע סיפר שאחיו של התובע נתפס בעבר בגניבה בחברה שבבעלותו, ולמרות זאת לא הגיש הנתבע תביעה כנגדו והמשיך להעסיק את התובע. מידע זה הספיק למגשרות בשביל להחליט שגם על "ערך המטרד" אפשר לוותר ולעבור לאיומים. לאחר מכן הציגו את המידע על הגניבה בפני הנתבע (על אף שאין במידע זה כדי להוריד או להעלות את סכויי תביעתו הנוכחית), וגרמו לו להרגיש חלש עוד יותר. התובע הרים ידיו בחוסר אונים ואמר: "מה אני קשור לאח שלי?!". המגשרות שכנעו אותו שוב ושוב לרדת מהתביעה גם לאור הגניבה בעבר, עד אשר נכנע ואמר: "טוב נו, אם אתן אומרות שאין לי סיכוי אז בטח שאני לא אלך לבית משפט, נו בסדר, אני אמחק את התביעה."

ההליך לא הציע גישור, ולא נשמרו כללים בסיסיים של צדק פרוצדוראלי.

ההליך היה אמנם קצר וזול, אבל ספק אם השיג מטרה נוספת כלשהי.

”נסיגה לשם העצמה”

רשמים מאת:

• שירי עובדיה

בעקבות שיתוף פעולה עם הקליניקה לסיוע אזרחי, הופנה לקליניקה שלנו תיק גישור בין שכנים: בצד האחד ניצבה חנה, אישה די מבוגרת, מורה לפסנתר, אלמנה, שהגיעה עם בנה הצעיר. בצד השני ניצב יוסי, שכנה, גבר צעיר, בעל משפחה וילדים קטנים, שסובל מאד מהרעש של הפסנתר. מאחר שלא הצליחו להגיע לפתרון שיקהה את הרעש החזק, נהג יוסי לדפוק בחוזקה על קירות ביתה של חנה. בחדר קטן נפגשו שני הצדדים. הדס הייתה המגשרת ויחד איתה גישר רועי שפיר, סטודנט מהקליניקה. כמו כן נכחו שלושה צופים.

תחילה, נראה היה כי הצדדים סבלניים, אך פער עמוק ביניהם - חנה רואה בלימודי הפסנתר כדרך היחידה להתפרנס וכזכות בסיסית שלה, ונבהלת מאד מהדפיקות הרמות של יוסי, ואילו הוא רואה באיכות חייו וחי משפחתו דבר אלמנטרי.

לאחר שהציגו הצדדים כל אחד את הסיפור מנקודת מבטו, שיקפו אותם המגשרים. נראה כי השיקוף היה מדויק, וגרם להם (בעיקר לחנה, המורה לפסנתר) לחוש שמבינים אותם, מאחר שהם הנהנו באישור ובשבועות רצון לאחר כל משפט שאמרו המגשרים.

בפגישות האישיות הוצעו רעיונות למו"מ. כשהתכנסו הצדדים שוב לפגישה משותפת, דווקא כשהייתה תחושה כי "אוטוטו" חותמים על הסכם, נראה היה פתאום כי חלה נסיגה - יוסי הרגיש מאד את חנה, שהרימה את קולה לראשונה מאז תחילת ההליך. התגלע ויכוח ביניהם, ותחושת האישית הייתה, שהעסק עומד "להתפוצץ" בכל רגע. ואולם, לאחר שצעקה חנה ופרקה את אשר על ליבה, הרוחות נרגעו ואכן נחתם ההסכם.

בשלב המשוב תיארתי להדס את מה שהרגשתי בחלק הזה של הגישור, והיא הסבירה לי דבר שנראה לי מאד חשוב לקחת איתי הלאה – ברגע שהצדדים ניהלו ביניהם את השיחה הקולנית, והוויכוח היה כזה שלא ניתן היה להתערב בו ולהרגיע אותו, כנראה שהוא שירת איזושהי מטרה. הגענו למסקנה, שבמקרה דן הנסיגה הזו למעשה שירתה את המטרה של העצמתה של חנה, שסוף כל סוף הרגישה חזקה מספיק כדי לצעוק את כאבה ולהביע את כעסה, ומכאן באמת הדרך להסכם הייתה קצרה.

”בוחרן מציאות”

רשמים מאת:

• שני שטיין

באחד הגישורים שצפיתי במרכז ”גבים”, הייתי עדה לבוחרן המציאות שביצעו המגשרים.

תחילה אציין, כי התביעה שהוגשה הייתה על סכום גבוה מאוד, ונראה כי הסכום חסר ביסוס כלשהו ומנותק לחלוטין מהמציאות. התובעים היו עיקשים מאוד לגבי קבלת הסכום, ובהתחלה, בתור צופה מהצד, היה נראה כי לא ניתן יהיה לגשר בין הצדדים ולהגיע לפשרה לגבי הסכום המבוקש.

בגישור היו שני מגשרים, אשר הפעמו אותי ביכולת הסובלנות שלהם. הם ידעו שאין סיכוי שהתובעים יקבלו בבית משפט סכום המתקרב אפילו לסכום המבוקש, וידעו כי עליהם לערוך לתובעים ”בוחרן מציאות” ולגרום להם להבין, כי עליהם להנמיך את סכום התביעה, שכן הציפייה שלהם גבוהה מדי. הגישור ארך זמן רב, והמגשרים קיימו עם התובעים פגישה נפרדת, במהלכה ניסו לרמוז להם קלות כי סביר שלא יקבלו את הסכום. מדהים היה לראות איך לאט לאט ריככו המגשרים את התובעים, ולאט לאט גרמו להם להבין שציפיייתם מוגזמת.

לבסוף מצאו פתרון, שכלל לא נגע לתחום הכספי הטהור. הפתרון כלל שיפוץ בבית התובעים ופיצוי חומרי מסוים. פיצוי נוסף של סכום כספי עוד היה על הפרק, אך גם זאת הצליחו המגשרים להמיר בהתנצלות מצד החברה הנתבעת.

בכך, למעשה, אפשרו המגשרים לתובעים לקבל ”משהו”, ולא להגיש שהם יוצאים מופסדים ובידיים ריקות, ומאידך, הנתבעים לא הוציאו הוצאה שהיא בלתי ריאלית מבחינתם. כך יצרו המגשרים באופן אמיתי ומושלם מצב של win-win.

גישור זה היווה חוויה מאוד מעצימה בשבילי, שכן הגישור הספציפי הזה אפשר לי לראות את כל הליך הגישור בצורה אחרת, ולהבין לעומקו של עניין מדוע כדאי לאנשים לקיים את ההליך, **ומדוע הוא מהווה יתרון כה ברור על פני ההליך השיפוטי**.

"עורכי הדין מנעו הגעה להסכם"

רשמים מאת:

• נעמה הוד

חווית הגישור (אחת מני רבות) שבחרתי לספר עליה נוגעת לגישור שצפיתי בו בבית הדין לעבודה. הגישור היה בין שכירה למעסיק שלה. המעסיק היה חברה משפחתית קטנה. הצדדים הגיעו מצוידים בעורכי דין. עורך הדין של המעסיק הוא גם בנו.

דיברנו בשיעורי הקליניקה רבות על הגישורים של בית הדין לעבודה, ואמרנו שלא תמיד מדובר בגישורים "לפי הספר". מלבד זאת, העובדה שמעורבים בתהליך עורכי דין עלולה "להוציא ממנו את העוקץ".

בגישור זה היו הרבה רגשות מעורבים, והיה קשה לתת ביטוי לאמוציות הרבות כאשר עורכי הדין התערבו ללא הפסקה, וניסו באופן קר להוציא את הסיכום הטוב ביותר עבור לקוחותיהם (ולאביו של אחד מהם).

לעניות דעתי, אילו עורכי הדין לא היו מעורבים, הגישור היה נסגר בהצלחה. הוכחה לכך ניתן היה לראות כאשר המגשרת ערכה פגישה אישית עם הצדדים, ללא עורכי הדין, לבקשתה. הצדדים שיתפו פעולה באופן מוצלח וקולח יותר מאשר בנוכחות עורכי הדין, ואכן נראתה התקדמות.

לבסוף הסתיים הגישור ללא הסכם, אך המגשרת קבעה פגישה נוספת וביקשה מהצדדים שיגיעו ללא עורכי הדין. המגשרת אכן איתרה את מקור הבעיה, וניסתה לפתור זאת בדרכים שונות.

אני באמת מקווה שהפגישה הבאה הצליחה והגישור הסתיים בהצלחה - עם פתרון ותחושה טובה של הצדדים, כי באמת נראה היה שניתן להשיג זאת.

”מציאות קצת אחרת”

רשמים מאת:

• יעקובית ישפה

פעם אחר פעם מוכיחה המציאות, כי היא אינה מיישרת קו עם תיאוריות המתיימרות לתאר אותה. כך, צפיות בגישורים בביה"ד לעבודה חשפו מציאות השונה מן המודל התיאורטי הנלמד במסגרת השיעורים העיוניים.

יחד עם זאת יש לציין, כי יתכן שאופי הסכסוכים המגיעים לביה"ד לעבודה מצריך התייחסות וניהול שונה כדי לסייע בפתרון, יתכן והגישורים הללו הם חריג בנוף הגישורים.

מרבית הגישורים בהם צפיתי בביה"ד לעבודה נעדרו שלבים ופרטים מהותיים עליהם מתבסס הליך הגישור, כגון שיקוף ועמידה על האינטרסים של הצדדים. אמנם, מעצם טבעם של הסכסוכים המגיעים לגישורים בביה"ד לעבודה הדגש הגדול יותר הוא על הפן הכספי וחוקי המגן. עם זאת, בחלק מהגישורים בלטו אינטרסים נוספים- ניכר היה שאחד הצדדים, לרוב העובד, לעתים גם המעביד - נפגע מהתנהגות הצד השני, והדבר כלל לא עלה במסגרת הגישור.

דבר אחר שהיווה מכשול משמעותי להצלחת חלק מהגישורים היה קוצר הזמן שמוקצב לכל גישור. עצם הגבלת הגישור בזמן, כשלרוב נקבע גישור נוסף אחריו גרם לדיון להתנהל בצורה יותר מואצת כאשר הלחץ והחיפזון אינם תורמים להצלחת ההליך.

לסיכום, ניתן לומר כי הצפייה בגישורים אלו, שהיו מעין בן חורג במשפחת הגישורים, חשפה מציאות מעניינת ומורכבת משתוכל התיאוריה לתאר.

”הצרמוניה”

רשמים מאת:

• הלל גלקופ

בכניסה לאולם 504, כמדומני, בבית הדין לעבודה, ישב איש מגודל ועב כרס ומשני צדדיו שני בני מיעוטים, ליתר דיוק בדואים צעירים, שחומי עור, שצעקו האחד על השני בערבית. האיש עב הכרס צעק על שניהם. הבטתי בהם וקיוויתי שהם יהיו בגישור שלי – הרחתי מהם פוטנציאל לגישור לא קונבנציונאלי...

נקשתי על דלת האולם, ומבפנים קול נשי אמר לי לפתוח. באותו רגע נכנס לאולם עורך דינם של שני בני המיעוטים. מיד לאחריהם נכנס עוד אדם - יהודי שחום עור, גבוה, בסביבות אמצע גיל החמישים, התיישב על אחד הכיסאות והניח רגל על רגל. בספסל שנותר התיישבו - או ליתר דיוק נדחסו - שלושת הבדואים. המגשרת התחילה להציג את עצמה ואותי, וניסתה להסביר על מהות ההליך.

באותו רגע פרץ עו"ד פלוני לדבריה: "תשמעי, הבן אדם הזה רימה אותנו! הם עבדו אצלו חמש שנים והוא לא נתן להם פיצויים, לא פנסיה, לא דמי הבראה, לא כלום - ככה עושים?? אנחנו תבענו אותו על 100 אלף, מבחינתי שלא ייתן כלום, אבל שישביר למה, איך הוא יכול לעשות דבר כזה???"

היה נראה לי באותו רגע, ולמרות כל כישורי הגישור שרכשתי בשנה האחרונה, שלמשפט האחרון הוא לא באמת התכוון, אך בעודי מהרהר בדבר, מיד התפרץ האדם הנוסף, שהתברר כקבלן - מעסיקם של השניים, שהעביד אותם בעבודת פרך בשכר מינימום, ואמר: "זה שהם רוצים מאה אלף, זה טוב ויפה, אבל הם החליטו יום אחד לקום וללכת, וזה שהוא לא נתן להם את כל דמי ההבראה והפנסיה וכו' - זה בגלל שהם רצו הכל במזומן, ולא הסכימו שיפריש לקרן".

בשלב הזה נכנס עורך דינו של הקבלן. הוא התיישב ליד מרשו ומיד הוציא את ידו הטמונה בתיק הגיימס בונד שלו והצטרף ליצרמוניה'.

המגשרת שעד עתה כמעט לא פצתה את פיה, הבינה שמדבור בחבורה של נוכלים, או כמו שאמרה לי לאחר מכן: "לא הייתי רוצה להיפגש עם אף אחד מהם בסמטה אפלה". האחד - פרעה מודרני שרודה בפועליו יום וליל, מעבידם בפרך תמורת פת לחם. מן הצד השני - שני האחים הבדואים ועורך דינם, שידועים שלא מגיע להם, אך מנסים להוציא כמה שקלים בדרך הקלה..

בקיצור, לא הייתה שום ברירה: עוד לפני שהחל ההליך, עברה המגשרת לפגישות נפרדות.

בפגישות הנפרדות הסכים עורך דינם של הבדואים לקבל רק 80,000, והקבלן לא הסכים לתת יותר מ-10,000. המצב היה די מובן: שני הצדדים יודעים שאם יגיעו לבית המשפט, הם עלולים להפסיד, אבל כל עוד הם בגישור הם משחקים את המשחק.

המגשרת ביקשה מהם לקחת כמה דקות הפסקה בחוץ.

כשיצאו החוצה מאולם בית המשפט, או ליתר דיוק מעולם המשפט, נשמעו מבחוץ צעקות רמות של משא ומתן קולני - זה בכה וזה בכה. לאחר כמה דקות של רעש ויכוח קולני וצורם, הם נרגעו ונכנסו לאולם וחיוכים קלים על פני כולם. לא שמחה רבה מדי, כי כל אחד מהצדדים רצה לשדר כמה הוא נפגע מהעסקה...

הם ניגשו אל השולחן ואמרו: "סגרנו!"

המגשרת שאלה: "כמה?", והם ענו פה אחד: "עשרים ושתיים!"

"אז יאללה, בואו נחתום חוזה", אמרה המגשרת.

לאחר החתימה - הם אפילו לחצו יד.

אני חושב שהמסקנה שלי מהגישור הזה היא שקל מאוד לפתח טכניקות תיאורטיות ולדבר על העצמה ושיקוף, אבל מאחורי כל גישור עומד מגשר, שנפגש עם צדדים שלא כולם באים מתרבות "שיקופית". לכן הגישור תלוי לא מעט גם במגשר, בטאקט שלו ואיך הוא רואה את הדברים אד-הוק.

הגישור הזה, שהיה בין שתי אוכלוסיות שונות, עם מנטאליות שונה לחלוטין מהמקובל, ודרך יישוב הסכסוכים ביניהם איננה דומה למה שהכרנו עד כה, היה יכול להיגמר בקלות בכישלון חרוץ. המהלך היחיד שהציל את האירוע היה לתת להם לדבר בינם לבין עצמם בשפה "הגישורית" שלהם.

אני למדתי מהגישור הזה, שעל אסטרטגיות טוב לקרוא, והן בדרך כלל ישימות ומועילות, אולם לפעמים דרושה גם גישה נכונה וכישרון טקטי, שלא תמיד אפשר לרכוש על ידי לימוד...

"סיפורן של בלהה וזלפה"

רשמים מאת:

• דודי גולדשטיין

היה זה אחד מימי האביב העליזים של דרום ת"א, כשהגעתי לצפות בגישור בבית הדין לעבודה. התיק הועבר לגישור אצל זלפה ובלחה (שמות בדויים, השמות האמיתיים שמורים במערכת).

התיק היה של עובד באולם אירועים שהיה, ככל הנראה, בעל טמפרמנט גבוה. לאחר כמה פעמים שהוזהר לא להכות עובדים אחרים – פוטר עקב הכאת עובד נוסף. העובד ביקש המלצות מבעל האולם כדי שימצא עבודה וכן ביקש פיצוי של 5,000 ₪ - וקיבל אותו, תוך הבטחה, שהוא (ציטוט): "לא מהאשכנזים שילכו אח"כ לבית משפט". למרות זאת הנה הוא כאן, העובד, תובע בבי"ד לעבודה (כנראה לבית דין, בשונה מבית משפט, אפשר ללכת מבלי להיחשב "אשכנזי"...). בקיצור, העובד תבע את בעל האולם על כך שפוטר ללא הודעה מוקדמת, ללא תשלום פיצוי ועל כך שלא שילמו לו שעות נוספות.

המגשרת פותחת את הגישור בהודעה חגיגית, שהיא התחתנה באותו האולם לפני 30 שנה, והאוכל היה חבל על הזמן... ושבעצם גם היום הוא חבל על הזמן... (ניטרליות המגשר).

המגשרות דוחקות בצדדים להגיע ל"תכליס". הן פונות לבעל האולם ואומרות לו, שכדאי לו להגיע להסדר משום שהם יסדרו את זה בצורה כזו שיהיה פטור ממס. אז בעל האולם שואל (ציטוט): "מה מס? איזה מס? אבל הוא קיבל משכורת בנטו..." (אהממ... רוצה לספר משהו לרשויות המס? דלת שנייה משמאל...)

הפלאפון של המגשרת מצלצל: "כן, כן, אני בגישור... מה רצית? לא, אני לא יכולה לדבר עכשיו מותק..."

לאחר כמה דקות התובע מנסה לומר מה הוא מרגיש (קצת מתקשה להביע את עצמו...), אבל המגשרות מעיפות אותו החוצה (זיהוי צרכים) משום שהן רוצות פגישה נפרדת עם בעל האולם.

ברגע שהוא יוצא, הן פונות לבעל האולם ואומרות: "פישלת. יצאת פראייר שנתת לו מכתב פיטורין, ומתחילות לייעץ לו מה להגיד לתובע כאשר ייכנס כדי לשלם לו כמה שפחות... (ניטרליות, כבר אמרתי?)."

בעל האולם לא מוכן לתת שקל לעובד, אז המגשרת אומרת לו (ציטוט): "יאללה, תן לו משהו ותסיים עם זה, אל תהיה פרסי!". בעל האולם עונה תוך היעלבות: "אבל אני באמת פרסי!". (המגשרת ממלמלת משהו על כך שיש לו שם משפחה של אשכנזי ושהוא לא נראה כל כך פרסי, וממשיכה הלאה).

בסופו של דבר הצדדים הגיעו לפשרה כספית על סך 10,000 ₪ שישולמו לעובד ירק כדי לסגור את העניין...

לא יודע מה זה היה, אבל גישור, זיהוי צרכים, ניטרליות המגשר וכו' לא היו כאן. אולי פשוט נכנסתי לאולם הלא נכון...

בכל מקרה, אני נהנית...

"פרחי גישור"

סטודנטים מגשרים

”הפסנתרנית”

מגשר:

• רועי שפיר

לפני כמה חודשים פנתה אלינו הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי בניהולה של עו”ד יעל אדורם, כדי שניסיע ביישוב סכסוך שהתגלע בין שכנים, אשר לדעתה ניתן היה לפתור אותו מחוץ לכותלי בית המשפט. עו”ד הדס לבני פנתה למשתתפי הקליניקה, ואני הצטרפתי לתיאום התיק ולגישור המשותף.

מדובר בסכסוך בין שכנים בעלי קיר משותף בביתם, אשר לרוע מזלם אינו מין הקירות העבים שקיימים בעולם. האחת, מורה לפסנתר אשר מתפרנסת ממקצוע זה כבר שנים רבות. השני, שכן מוטרד אשר רוצה לנוח בשקט כאשר הוא מגיע לביתו, ושכנתו מבעד לקיר מפריעה לו. שני הצדדים חיו חיים משותפים במשך זמן מה, עד שהשכן החליט לשפץ את דירתו והוריד קיר, שלמעשה ”חסם” במשך שנים את הרעש מחריש האוזניים שבקע מדירת המורה. כעת, כל אימת שהמוזיקה מחרישת האוזניים מפריעה את מנוחתו, הולם השכן על הקיר המשותף ומשיב לרעש ב”הרעשה” משלו. המהלומות מחרידות את המורה ואת תלמידיה משלוותם באמצע השיעור, קוטעות את הרצף ומפריעות לריכוז. המורה חוששת, כי הן עלולות לפגוע בפרנסתה.

עם מי הצדק?

גם במקרה זה, כמו במקרים רבים שבהם הגישור הוא פיתרון יעיל יותר מאשר הפיתרון המשפטי, הצדק אינו רלוונטי. זכותו של זה לשקט ולמנוחה אחר הצהריים, וזכותה של זו להפליא בנגינת פסנתר ולהתפרנס בכבוד ממשלח ידה.

שני הצדדים לא התכוונו להרע אחד לשני, ועבור שניהם מעבר מדירתם אינו אופציה ריאלית ואינו פתרון יעיל. בנוסף, הרי שכל שניתן לבקש בבית המשפט הוא צו מניעה (בהנחה שאפשר להוכיח את דרישות החוק)- ופיתרון זה גם הוא אינו יעיל כאשר מדובר בשכנים בעלי קיר משותף.

הקשיים שבדרך

תיאום התיק לגישור לקח לא מעט זמן. נדרש רצון מצד הצדדים להשתתף בהליך גישור, ותיאום מקום וזמן גם עם המגשרת (הדס) ועם הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי (הגישור התנהל באחת מתחנות שי”ל בהן נותנת הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי את שירותיה). לאחר זמן הסכימו המורה והשכן להשתתף בגישור, פינו להם זמן ביומנם והגיעו לפגישה איתי ועם הדס עמוסי רגשות, מתוסכלים מאי יכולתם לגשר על בעיותיהם בעצמם.

הדרך לפתרון

הגישור התנהל על מי מנחות, והצדדים נראו להוטים לסיים סכסוך שנמשך כבר זמן רב. המפתח לגישור היה, בעיני, אצל המורה לפסנתר: היא מחזיקת כלי הנגינה המרעיש, ולה נגרם הנזק הכבד יותר (מתפרנסת מהיותה מורה). נראה היה שהמורה צריכה לעבור תהליך של העצמה כדי שתוכל "לקחת את המושכות לידיים" ולסיים את הסכסוך.

המורה הגיעה עם בנה, שהיה גורם מרסן אבל חשוב, מפני שחזק אותה, עזר לה לבטא את עצמה ולהציג את דבריה בצורה מסודרת יותר. ניכר היה שחשוב לה להראות את עמדתה ה"צודקת" בסכסוך ואת העוול שנגרם לה ע"י שכנה, אשר מטריד אותה יומם וליל בגלל צלילי הפסנתר הבוקעים מדירתה. לעומתה, השכן נראה נינוח יותר. כל שרצה, לפי דבריו, הוא שקט לבני משפחתו, והדרך להשגת אותו שקט נפשי נמצאת בידי המורה ובנה.

במהלך הגישור נראה היה כי המורה לפסנתר נתלית במוצא פי המגשרים. "הדרך להגיע לסיום הסכסוך היא בידכם, רק אתם יודעים מה נכון עבורכם", אמרה לה הדס המגשרת שוב ושוב, אבל נראה היה כי היא מחכה לפתרון קסם שיגיע מהמגשרת. במהלך הגישור ניתן היה לחוש בהעצמתה ובהכרה שקיבלה ביטוי בהתקרבותה לצד השני. לקראת סיום הגישור, אולי דווקא בגלל ההעצמה שהייתה, הייתה מעין "נפילת מתח" מצד המורה, שחזרה להיצמד לזכויותיה ולצדק שמגיע לה. למרות הנסיגה הזמנית הסתיים הגישור בהסכם ביניים – הבנה שישנה דרך שבה הצדדים צריכים ללכת, וששניהם מחויבים למציאת פתרון (הצדדים הציעו כמה הצעות, ועד למועד כתיבת טור זה טרם הסתיים הסכסוך באופן סופי).

לגבי הכרת הצדדים את אינטרס האחר – אינני בטוח אם הצדדים התקרבו זה לזו מבחינת היכולת להכיר האחד במצוקתו של השני. עם זאת, נראה שהם מבינים את ההליך ואת החלק שלהם ביכולת לסיים את הסכסוך.

בנימה אישית:

המודל הטרנספורמטיבי יושם רובו ככולו במהלך הגישור, אם כי לפי דעתי, יש לתת לכל גישור להתפתח לפי רצון הצדדים.

הליך הגישור שונה מפעם לפעם, והאינטרסים העולים מהצדדים צריכים למצוא ביטוי בהליך ובאופן בו יסתיים. לא ניתן להכין "מודל" אשר אותו ניתן ליישם כדי להגיע לפיתרון בצורת הסכם בכל הליך גישור. ישנם כאלה, שהסכם כזה אינו הפיתרון היעיל ביותר בשבילם, וישנם מקרים שבהם ההעצמה של הצדדים חשובה יותר מאשר הצעת פתרון כזו או אחרת.

חווית הגישור הייתה מעניינת ומעשירה, ואני מקווה להתנסות בה שוב.

”מפגש בין עולמות”

מגשר:

• דודי גרינפלד

במסגרת גישורים ב”קו לעובד” נערכים גישורים בין מהגרי עבודה לבין מעסיקיהם. הקליניקה מגשרת ב”קו לעובד” בהתנדבות, ובחלק מן הגישורים משתתפים סטודנטים של הקליניקה לצד מגשר מקצועי ומוסמך.

הרקע לגישור

דובר בסכסוך בין אישה אמידה מאד לבין עובדת זרה שהועסקה על ידה במשך שנה. העובדת טענה, כי לא קיבלה את הזכויות המגיעות לה על פי חוק, כגון: ימי מנוחה, הבראה וחגים. האישה האמידה, לעומתה, טענה כי העובדת קיבלה את כל המגיע לה, למעט ימי הבראה, שאותם הסכימה המעסיקה לשלם במקום.

שימוש בכלים שנרכשו בקליניקה

שיקפתי את דברי הצדדים והשתמשתי בעת הצורך בשאלות פתוחות כדי להבין את עומקו של הסכסוך. מצאתי שהיו סתירות בעובדות, וניסיתי לחדד את ההסכמות ואת הסתירות כדי להגיע לנקודות חופפות, שמשם ניתן ליעל את ההליך ולהגיע להסכמה. ניסיתי להעביר את הצדדים משיח זכויות לשיח צרכים.

העצמת המגשר בהליך

המגשרת שגישרה לצדי עזרה לי להשתמש בכלים האלה, הייתה גמישה ונתנה לי מקום להתבטא. הרגשתי שניתנה במה לרעיונות שלי, וכי אלו מקבלים ביטוי בגישור. כך, למשל, בפגישת המגשרים שערכנו בינינו, הדגשתי דברים שהמגשרת לא שמה לב אליהם, והיא אמרה לי שכדאי לשאול את הצדדים. בפירוש הרגשתי שתרמתי להצלחת ההליך.

הקשיים שבדרך

במהלך הגישור ביקשה בתה של המעבידה לסיים את הסכסוך במהרה, בתואנה כי הוא נמשך זמן רב מדי. הסברנו לה, שכדי שההליך יצליח נדרש זמן נוסף, והבענו אמפתיה להרגשתה. למרות הלחץ ההליך לא נפגע.

ההסכם

לבסוף הצלחנו להביא את הצדדים לידי הסכמה, שלטעמי היתה הוגנת כלפי שני הצדדים. כעבור חודש הופתענו כאשר קיבלנו מכתב תודה מן הצדדים.

בנימה אישית

הגישור היה חוויה מיוחדת. הרגשתי שאפשרתי לשני צדדים ניצים להגיע לידי הידברות והסכמה, והתחושה היתה מספקת ביותר.

"גישור בבית משותף – כי השכנים אינם טובים בעיני..."

מגשר:

• אריאל שיין

הגישור עסק בסכסוך שכנים שהופנה אלינו מן הקליניקה לסיוע משפטי אזרחי בניהולה של עו"ד יעל אדורם. בתיק גישורו הדס, מנהלת הקליניקה לגישור, ואנוכי.

רקע כללי

אברהם רוצה לתבוע את שכנתו מהקומה התחתונה, שמחה, בגין שיפוץ שעשתה וגרם לצינור הניקוז שלו להתפוצץ. עוד הוא טוען, שבעקבות הגדלת דירתה, הממוקמת מתחת לדירתו, נוצר ליד סלון ביתו גג חדש השייך לדירתה, ובו נקוות שלוליות של מים עומדים, המהוות מפגע אסתטי, מפגע של ריח רע ואף מפגע בריאותי עבורו. טענה שלישית שמעלה אברהם מופנית כנגד תפקודה של שמחה כוועד הבית: הוא טוען שהיא מועלת בכספי ועד הבית, שאין תאורה הולמת בחדר המדרגות ושהגנן אינו מטפל בגינה כבר חודשיים. שמחה מצדה טוענת, שהצינור בכל מקרה היה מתפוצץ בשל בלאי של שנים. היא מוכנה לשלם לאברהם בגין הצינור, אם ישלם הוא על הנזק שנגרם בגין נזילות מן הצנרת הישנה שלו בשירותים ובמטבח. עוד היא מבקשת שישלם לה בגין שבירת בלאטות במרפסת שלה, שנגרמה עקב הנחת צינור הניקוז החדש שלו, שעבר מתחת לרצפות שלה.

העצמה והכרה בגישור

קודם הגישור אברהם ממש התחנן שנבוא לראות במו עינינו את טענותיו. כאשר הגענו לביתו אכן ראינו אדם קשיש וקשה יום. מראה השלוליות מול חלון הסלון שלו היה מעציב ביותר. אברהם הראה לנו את השיפוץ ששמחה עשתה בדירתה, והסביר לנו כי זהו הגורם הישיר לשבירת הצינור. מיותר לציין, שאורו עיניו של אברהם כאשר נענינו לבקשתו שנראה את הבעיה בעינינו. שמחה מצידה שמחה אף היא כאשר נכסנו לדירתה (באישורו ובידיעתו של אברהם). ראינו את הרטיבות שיש לשמחה בשירותים ובמטבח ושמענו מגוף ראשון על תפקודה כיושבת ראש ועד הבית - תפקיד שאברהם סירב לקבל כשהוצע לו.

נדמה היה להדס ולאנוכי שעבודת השטח קודם לשיבת הצדדים סביב שולחן הגישור תרמה להרגשתם, כי הם מקבלים יחס של אח"ם והכרה בצרכיהם. העובדה שישבנו בדירתה של שמחה לא הפריעה לאברהם ואף תרמה להרגשה הביתית (אולי אפילו ביתית מדי...)

לאחר סבב השיחות המשותפות עברנו לסבב של שיחות אישיות. בשלב השיחות האישיות ניסינו לחדד מהם הצרכים האמיתיים של כל צד. לאחר השיחה עם אברהם עלה, כי הוא מאוד מעריך את יכולת הביצוע של שמחה, וכי אין להשוות את מצב הבניין קודם כניסתה לתפקיד ועד הבית עם מצב הבניין כיום. אברהם ביקש ששמחה תרתום את יכולת הביצוע שלה לתיקון בעיית זיפות הגג והשלוליות שנוצרו.

כאשר דיברנו עם שמחה הבנו, כי הדבר שלה הכי מפריע הם טענותיו הפוגעניות של אברהם בנוגע למעילה בכספים, וכי בסך הכול הוא שכן נהדר שלא מרעיש ולא מלכלך.

קודם לחזרת הצדדים לשיחה משותפת נוספת הצענו, שכל צד יעשה מחווה לצד השני - שאברהם ישבח את שמחה על יכולת הביצוע שלה, כפי שעשה באוזנינו, וששמחה תבקש מאברהם שיהיה שותף לעשייה בוועד הבית וייקח על עצמו הזמנת איש מקצוע לתיקון החשמל בחדר המדרגות.

כל צד חזר לביתו עם הכרה בתחושותיו של הזולת ועם הידיעה, שבשביל להתקדם בסכסוך ביניהם כל צד צריך להתגמש ולהכיר בתביעותיו של השני בצורה כזו או אחרת.

לבסוף חתמו הצדדים על הסכם. המעבר מחוסר מוכנותם בהתחלה לשוחח האחד עם השני להסכם הדדי הוא עדות להצלחת ההליך הגישורי ובמקרה דגן להעצמת הצדדים אגב אורחא.

שמחתי על התוצאה, אבל גם הבנתי במהלך הגישור, שהמגשר מעצם תיפקודו "מקטין" את עצמו ומשמש כלי שרת ביד הצדדים.

בגישור זה ניתן להגיד כי אני אישית לא הרגשתי מועצם - נהפוך הוא: הרגשתי שזלזלו בזמן של הדס ושלי. כשאמרנו לצדדים כי עלינו לזוז בשעה מסוימת, לא נרשמה התייחסות בגזרתם. האווירה הביתית שציינת קודם הפכה לביתית מדי כאשר הצדדים הרגישו, לדעתי, כי הם ה"אדונים" ואנחנו ה"פועלים".

אחת התובנות שלי הייתה, שאפילו שאנחנו פועלים כפרו בוננו, על הצדדים לשלם סכום סמלי שיכול לשרת את הקליניקה לטובת פרויקטים נוספים או לצדקה. לא דומה שירות שאדם מקבל בחינם לשירות שאדם משלם עליו.

יש לציין שכן הרגשתי מועצם כאשר העליתי את הרעיון לתת פרויקט בבניין לאברהם – ראשית בפגישה נפרדת, ואחר כך גם בפני הצדדים. הרעיון התקבל על ידי הצדדים ועל ידי הדס. החשיבה מחוץ לקופסה והגמישות שמעניקה המערכת הגישורית באו לידי ביטוי ברעיון הזה.

"זה לא רק בגלל הכסף..."

מגשר:

• ישראל רובין

הרקע לגישור

במסגרת הפעילות בקליניקה הייתה לי ההזדמנות ללוות גישור ולקחת בו חלק פעיל. התיק הופנה אלינו מהקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות על-ידי עו"ד קארין אלהרר, מנהלת הקליניקה, ועל-ידי עו"ד מיה גפן, עו"ד הקליניקה.

דובר בסכסוך בין זוג הורים החברים במשק שיתופי לבין המשק. לבני הזוג ילדה קטנה שאובחנה כסובלת מ-PDD (מוגבלות על רצף האוטיזם). קצבת הביטוח הלאומי של הילדה משולמת לקופת המשק, וזה מחליט על הוצאת הכספים בהתאם לדרך המקובלת במשק. משמעות הדבר, שוועדה רפואית, שהיא גוף של המשק וחבריה הם חברי משק, היא הגוף המוסמך לקבל החלטות; היא זו שמחליטה, למשל, אם יאושר טיפול הידרותרפי לילדה, ובאיזו תדירות. ההורים חשו, שהוועדה אינה נענית לבקשותיהם, וזאת ללא הצדקה. הם חששו, שהשיקול הכלכלי תופס מקום דומיננטי מדי בקבלת ההחלטות של הוועדה. במבט ראשון נראה, כי הסכסוך נוגע בעיקר לעניינים הכספיים.

הסכסוך

ככל שנכנסנו יותר ויותר לעומקם של הדברים התברר, שהויכוח הכספי הינו רק קצה קרחון של בעיות סבוכות יותר, בעיות של אמון ושל רגשות. כך, בין היתר, למדנו על הקושי של ההורים לקבל את מצבה של בתם ועל התקווה הגדולה שהם תולים בטיפולים הנוספים וביכולתם לשפר את התפקוד של ילדתם. נוספו על כך קשיים בינאישיים בהתנהלות של בני הזוג עם חברי המשק החברים בוועדה ועלבון עמוק שלהם מדרך התקשורת שננקטה על-ידי חברי הוועדה. הם היו פגועים מאוד, וחשו עצמם כ"חברים סוג ב".

המשק, מצדו, לא היה מוכן לסטות מנהלי העבודה הרגילים ולא רצה לייצר תקדימים שיאפשרו לכל חבר משק לנהל בעצמו את כספי קצבאות הביטוח הלאומי. גם לחברי הוועדה היו טענות קשות נגד בני הזוג ונגד היחס שהם זוכים לו בגין עבודתם כחברי הוועדה. חברי הוועדה חשו שיש כאן כפיות טובה ונפגעו מכך מאוד. הם הבטיחו לבני הזוג, שהכל נעשה מתוך כוונה טובה, והתנצלו על פגיעה שפגעו בשוגג. בתוך כל זאת יש לזכור, כי היחסים בין החברים בתוך משק שיתופי אינם היחסים שאנחנו מכירים בדרך כלל. מדובר במקום סגור מאוד, והקשר האישי בין האנשים שונה מאוד מזה המאפיין את החיים בעיר.

הדרך לפתרון

כאשר ניסינו למצוא פתרון, נראה היה בהתחלה שהדבר על סף הבלתי-אפשרי. אפשר היה לחשוב על פתרון הגיוני אשר יספק את הצדדים, אך האווירה ששררה, חוסר האמון ומשקעי העבר גרמו (אצלי לפחות) לפסימיות.

מאחר ששני הצדדים היו מעוניינים בטובת הילדה, הצלחנו להתקדם לעבר פתרון אשר הניח את דעתם של שני הצדדים. אולם, כעת ניצבה לפנינו בעיה חדשה אשר לא חשבנו שנצטרך להתמודד איתה: התקבל הרושם שהפתרון שהוצע על-ידי ההורים (ובאופן כללי המשק הסכים לקבלו) איננו הפתרון הטוב ביותר עבור הילדה, ואף קיים חשש כי עלולות להיות לו השלכות עתידיות בלתי רצויות מבחינת הילדה. בשלב הזה החלטנו לערב את הקליניקה לזכויות אנשים עם מוגבלויות, שהפנתה אלינו את הסכסוך, על מנת שזו תחווה את דעתה המקצועית בנושא.

בזמן כתיבת שורות אלה התיק טרם הסתיים. אנחנו בוחנים כעת פתרון שלפיו ימונה איש מקצוע ניטרלי אשר יהיה מקובל על שני הצדדים, והוא ייקח חלק בקבלת ההחלטות של הועדה מטעם המשק בעניין הילדה. הדבר נועד להבטיח ששיקול דעת מקצועי הוא זה שינחה את ההחלטות בנוגע לטיפול בילדה, ובתוך כך פתרון שכזה יכול להתקבל על דעת שני הצדדים: ההורים יכולים לתת אמון בהחלטות הועדה, ואילו המשק אינו נדרש לחרוג במידה רבה מדי מהנהלים הרגילים.

כאמור, טרם הגענו להסכמה סופית ויש עוד מכשולים בדרך, אך אפשר בהחלט לומר כי אנחנו מתקדמים בכיוון הנכון.

בנימה אישית:

אני מוכרח לומר שעבורי זו הייתה (ועודנה) חוויה מאוד מיוחדת. במסגרת העבודה עם הדס, מנהלת הקליניקה, לקחתי חלק פעיל בהליך הגישור והייתה לי האפשרות לעצור את השיחה ולשאול שאלות הבהרה, לחדד את דברי הצדדים ולתכנן איתה את המהלכים הבאים. בשלב מסוים הדס אף העבירה לי את רשות הדיבור בפני הצדדים. רק בשלב הזה אפשר, לדעתי, ממש לחוות ולהפנים, שאתה מתעסק עם מקרה אמיתי של אנשים אמיתיים. זו איננה סימולציה של ימי ההכשרה בתחילת השנה וגם לא צפייה מהצד בגישור בבית הדין לעבודה, בה אתה משתדל ככל שניתן להיות "רואה ואינו נראה". כסטודנט בקליניקה הרגשתי שאני לוקח חלק לא מבוטל בתיק, ואני מעורה בתוכו. למרות מורכבותו הרבה של התיק והקשיים שהתעוררו בדרך, הוא נהיה מאתגר וממלא סיפוק יותר ויותר ככל שאנחנו מתקדמים לעבר פתרון.

דברי סיכום

**"כל אחד יכול להתרגז - אין קל מזה.
אך להתרגז על האדם הנכון, במידה הנכונה, בעיתוי הנכון, למטרה נכונה ובדרך נכונה -
אין זה דבר קל כלל ועיקר"**

(אריסטו)

הגענו לקו הסיום. אך בואו נזכר כיצד הכול התחיל....

לקראת סיום שנת הלימודים השנייה, נודע לנו כי עלינו לבחור קליניקה בשנת הלימודים הבאה.

הוצגו בפנינו שבע קליניקות שונות, כאשר איננו יודעים עליהן יותר מדי מלבד שמן. כיצד נבחר?? מיותר לציין כי כל אחת מהן חשובה, מעניינת ומאתגרת. אך בלטה במיוחד הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים – שעבורנו היוותה מושג חדש בעולם המשפט.

מה זה בעצם גישור?? האם קיימת דרך אפשרית לפתרון סכסוכים מלבד בית המשפט???

סקרנים ומבולבלים החלטנו לבחור בקליניקה לגישור- בחירה שהתגלתה כמוצלחת ביותר!

ההשתתפות בקליניקה זו זכות ולא חובה. מדובר במתן הזדמנות במהלך לימודינו המונוטוניים לרתום הלכה למעשה את המשפט לסיוע לאוכלוסיות חלשות – נזקקים, מיעוטים, אנשים עם מוגבלויות, נאשמים בהליך הפלילי – באופן התורם לפיתוח תפיסת עולמנו, רגישותנו לאי-צדק חברתי והערכים לפיהם אנו חיים.

הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים פתחה את עולמנו למושג חדש ושמו גישור. מגוון הפעילויות השונות אותן מציעה הקליניקה, יחד עם צוות ניהולי שנתן בנו אמן ותמך בהחלטותינו, הוביל לתוצאה מנצחת.

בספר הקליניקה ביקשנו להעביר רשמנו וחוויתנו מהשנה האחרונה ולאפשר הצצה חטופה לחווייתנו במסגרת הקליניקה לגישור ויישוב סכסוכים.

רצינו להודות בשמנו ובשם כל חברי הקליניקה לעו"ד הדס לבני ולד"ר מיכל אלברשטין על שנה מדהימה של פעילות מהנה, מאתגרת, מעניינת, חשובה ובעיקר מספקת.

צוות העורכות,

רחלי, ציפי, הגר וליאת.